

การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเม็งราย
อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเม็งราย
อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ปีการศึกษา 2562

**THE PARTICIPATION OF MEMBERS OF THE VILLAGE AND
URBAN COMMUNITY FUND TO DEVELOP BAN NONG SONG HONG
MENG RAI SUB-DISTRICT PHAYA MENG RAI DISTRICT**

CHIANG RAI PROVINCE

BY

BOONRIT INTAPANYA

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTEGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY
LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)**

2019

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย
ผู้วิจัย	นายบุญฤทธิ์ อินตะปัญญา
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร. วีรธรรม ปัญจันท์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. ลชนา ชมตระกูล

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.จรรจา สุวรรณทัต)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีปริญา ฐูประจ่าง)

ลงชื่อ..... กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
(ดร.วีรธรรม ปัญจันท์)

ลงชื่อ..... กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)
(ดร.ลชนา ชมตระกูล)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสวี พงศ์พิศ)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(ดร.สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์)

ลงชื่อ..... เลขานุการ
(อาจารย์อัญมณี ชุมณี)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย
ชื่อผู้เขียน	นายบุญฤทธิ์ อินตะปัญญา
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2562
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร. วีรธรรม ปัญจันท์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร. ลชญา ชมตระกูล

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน (2) การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีความเข้าใจการทำงานของคณะกรรมการ รวมทั้งสิ้น 30 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2560

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ ด้านการประเมินผล ด้านการวางแผน และด้านการดำเนินการ ตามลำดับ ปัญหาอุปสรรคในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน ขาดความเป็นหนึ่งเดียวในการสร้างความเข้าใจ ใช้ความรู้สึกของตนเองในการตัดสินใจมากกว่าที่จะใช้ความเห็นจากส่วนรวม ไม่เห็นความสำคัญของความร่วมมือในการให้ข้อมูลในด้านกองทุนสวัสดิการชุมชน มีเวลาว่างไม่ตรงกันทำให้ไม่สามารถเข้าประชุมร่วมกันได้ครบทุกคนทุกครั้ง ทำให้มีความคิดเห็นไม่ตรงกันเกิดความขัดแย้งในการตัดสินใจ นอกจากนี้คนรุ่นใหม่ยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชนเท่าไร

ความแตกต่างทางด้านฐานะ การศึกษามีส่วนทำให้มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน บางครั้งขาดความร่วมมือจากสมาชิกในการจัดเวทีชาวบ้าน การประชุมมาไม่ครบองค์ประชุมจึงทำให้การวางแผนล่าช้า ทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ขาดอาสาสมัครในการติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกในชุมชน จึงทำให้สมาชิกรับรู้ข่าวสารล่าช้า เป็นต้น แนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ควรจัดให้มีการจัดเวทีประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน จัดโครงการศึกษาดูงานเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินงานของกองทุน หมั่นสำรวจความต้องการของสมาชิก สร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิกโดยการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนมาเป็นที่ปรึกษาให้แก่กองทุนฯ มีการวางแผนการดำเนินงานของกองทุนฯ ล่วงหน้าอย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น สร้างกลุ่มเพื่อหารายได้เข้ากองทุนฯ เพื่อให้กองทุนมีรายได้เพิ่มสามารถนำมาสมทบเพื่อจ่ายสวัสดิการให้แก่สมาชิกกองทุนฯ ในด้านวิธีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน สรุปได้ว่า ในชุมชนควรรหาแนวร่วมที่มีหลักคิดและอุดมการณ์ร่วมกัน เพื่อช่วยกันดำเนินการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง เช่น ทำประชาพิจารณ์ในหมู่บ้านเพื่อให้ทราบว่าชาวบ้านในชุมชนต้องการสวัสดิการชุมชนประเภทใด อะไรบ้าง รวมทั้งการประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐมาช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชน เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง

ข้อเสนอแนะ องค์การหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนควรจัดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนมากขึ้น มีการจัดประกวดกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีผลงานโดดเด่น และมีการบริหารงานที่ดีสามารถเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นได้ เพื่อชุมชนอื่นจะได้นำหลักการและวิธีการไปปรับประยุกต์ใช้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนของตนเองต่อไป และควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน การศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ทราบว่าอะไรคือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำคัญในการบริหารจัดการกองทุน และการศึกษาวิจัยการบูรณาการ การบริหารงานกองทุนสวัสดิการชุมชนกับกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานในชุมชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, กองทุนหมู่บ้าน

Abstract

Thesis Title	The participation of members of the village and Urban Community Fund To develop ban Nong song Hong Mengrai Sub-District Pha Ya Meng Rai District Chiang Rai Province
Researcher	Boonrit Intapanya
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2019
Principal Thesis Advisor	Dr. Veeratham Punjakun
Associate Thesis Advisor	Dr. Lachana Chomtrankool

The purpose of this were to (1) study of the potential community contexts community fund. The participation of community members to fund integrated fund villages and communities. Problems and solutions to community welfare fund. (2) The establishment of a welfare community self-reliance principle management system and a strong community. The co-researchers include the member's participation on Village Urban Fund whose is understanding of the work of the committee. 30 people. The research tool are the questionnaires and interviews. The data were collected during the period from November 1 until December 31, 2517.

The results showed that The participation of members of the village and Urban Community Fund To develop ban Nong song Hong Mengrai Sub-District Pha Ya Meng Rai District Chiang Rai Province at a high level. The participated the most: the benefit from the operation. Followed by the initiation/decision, evaluation, planning, and the internal, respectively. Problems in the establishment of welfare funds ban Nong found. Most members of the lack of knowledge on the subject to community welfare fund. Lack of unity in understanding Use your sense of self to decide rather than using comments from the public. Do not see the importance of their cooperation in providing information in the field of Community Welfare Fund. There is free time mismatch prevents a meeting together, everyone, every time. Make a comment mismatch conflicts in decision making. In addition, new generations are seldom of much community

welfare fund. The difference, as the education side to have the comments don't match. Not in the same way Sometimes, a lack of cooperation from the members in staging villagers. The meeting, the meeting is not designed to delay planning. Cause partisan A lack of volunteers to liaise between community members, thus keeping members informed, delay, etc. The solution to the Welfare Fund for Community ban Nong song Hong. Should the public relations arena, knowledge about community welfare fund. Project and study about community welfare fund was successful to inspire others in the operation of the Fund, regularly surveys Member's needs. Confidence to members by recruiting individuals with knowledge about community welfare fund as a consultant, Planning and operation of the Fund in advance to allow members to participate in the present opinion. Create a group to find the revenues into the Fund so that the Fund can increase revenue contribution to bring the welfare for members of the Fund. In the way of establishing community welfare fund, it can be concluded that: In the community should alignment with the main thought and ideology together. To help the establishment of community welfare with the principle of self. Such public hearings in villages to know people in the community like community welfare What kind do well to coordinate cooperation of government agencies to help as mentors to the community for community funds with the principle of self-reliance.

The suggestions. The organization, public and private organizations related to community welfare should be public knowledge. To provide the public knowledge and understanding about the establishment of community welfare fund. A contest with outstanding community welfare fund and have a good administration can fund community welfare model to other communities. For other communities to the principles and methods to adjust the application to community welfare fund their next. Research should be the management model of community welfare fund Which will be helpful to the development of community welfare fund management Research on the factors affecting the success of community welfare fund management in order to know what the factors are affecting the importance in the management of the fund. And research the wet dream. Fund management community welfare fund and other existing in the community. In order to reduce the redundancy in the establishment of Administrative Committee in the community.

Key words : The participation, Community Fund To develop

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์จาก ดร.วีรธรรม ปัญจันท์ อาจารย์ประจำ และ ดร.ลชนา ชมตระกูล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ตรวจสอบแก้ไข และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้านหนองสองห้อง คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูล และเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้สัมภาษณ์ ทำให้ข้าพเจ้าได้ข้อมูลและนำมารวบรวมเพื่อทำงานวิจัยเล่มนี้

ขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวอินตะปัญญา ที่ให้กำลังใจในการศึกษา ขอขอบคุณกัลยาณมิตรในชุมชนบ้านหนองสองห้องที่ดีทุกท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ข้อมูล และความช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ครูอาจารย์ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน และผู้มีพระคุณทุกท่าน ตลอดจนเจ้าของผลงานต่างๆ ที่ได้นำมาอ้างอิงในครั้งนี้

บุญฤทธิ์ อินตะปัญญา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
กลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	7
คำถามสำคัญในการวิจัย.....	7
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน.....	23
กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง.....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
กรอบความคิดในการวิจัย.....	45
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบในการวิจัย.....	46
ประชากรและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	46
วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	47
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย (ต่อ)	
การนำเสนอข้อมูล.....	50
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	50
4 ผลการวิจัย	
ตอนที่ 1 บริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน.....	52
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัญหา อุปสรรคและแนวทาง แก้ไข เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย.....	77
ตอนที่ 3 การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง.....	86
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	95
อภิปรายผลการวิจัย	96
ข้อเสนอแนะ	100
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก	
แบบสำรวจความคิดเห็น.....	108
ประวัติผู้วิจัย.....	114

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงแหล่งเงินสนับสนุนหรือเงินสมทบ.....	28
2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	45
4.1 การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์.....	55
4.2 แสดงโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง.....	57
4.3 การประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพื่อดำเนินการตั้งกองทุนสวัสดิการ.....	62
4.4 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านลงคะแนนเสียงในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน.....	63
4.5 แสดงการดำเนินงานของกองทุน.....	64
4.6 แสดงงบกำไร - ขาดทุน (เงินออม).....	65
4.7 แสดงงบดุล (เงินออม).....	66
4.8 แสดงงบทดลอง.....	67
4.9 แสดงสมุดบัญชี รายรับ กองทุน (เงินออม).....	68
4.10 แสดงสมุดบัญชี รายจ่าย กองทุน (เงินออม).....	69
4.11 แสดงงบกำไร - ขาดทุน (เงินล้าน) กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง.....	70
4.12 แสดงงบดุล (เงินล้าน) กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง.....	71
4.13 แสดงงบทดลอง กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง.....	72
4.14 แสดงสมุดบัญชี รายรับกองทุน (เงินล้าน).....	73
4.15 แสดงสมุดบัญชี รายจ่ายกองทุน (เงินล้าน).....	74
4.16 แสดงกระบวนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง.....	89

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วม แบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน.....	76
2 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วม แบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ในด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ.....	77
3 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วม แบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ในด้านการวางแผน.....	78
4 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วม แบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ในด้านดำเนินการ.....	79
5 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วม แบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ในด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน.....	80
6 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วม แบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง ในด้านการประเมินผล.....	81

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ให้ความสำคัญกับการจัดการบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาส และผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล จัดสรรที่ดินทำกิน สนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพ ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้งกระจายการจัดการบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555, หน้า 4)

การจัดสวัสดิการชุมชนนับเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการปฏิรูประบบสวัสดิการพื้นฐานของสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยที่ส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูล การดูแลซึ่งกันและกันในลักษณะของการร่วมทุกข์และสุขร่วมกัน อันเป็นรากฐานดั้งเดิมของคนไทยมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ลักษณะการจัดสวัสดิการส่วนใหญ่มาจากพื้นฐานปัจจัยสี่ มุ่งเน้นให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนได้รับความช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองให้ได้ในระยะยาว ในรูปแบบของความช่วยเหลือทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ กำลังปัญญา ตามกำลังความสามารถของประชาชน คนในชุมชนสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เนื่องจากแต่ละชุมชนของประเทศไทยมีความแตกต่างกันทั้งในด้านภูมิปัญญา องค์ความรู้ สภาพแวดล้อมของบริบทเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครองและทรัพยากร (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2550, หน้า 51) นอกจากนี้ เครือข่ายสวัสดิการชุมชน (2550, หน้า 5-6) ได้ระบุว่าสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน รวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชน คือ การเกิดความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความรู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุขทั้งทางกาย และทางจิตใจ

และอภิญา เวชชัย (2546, หน้า 143-148) การจัดสวัสดิการชุมชนโดยองค์กรชุมชนซึ่งมีการจัดสวัสดิการสังคมจากฐานทรัพยากรเป็นการจัดสวัสดิการเพื่อทุกคนเน้นการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร การจัดสวัสดิการจากฐานวัฒนธรรมได้แก่การถือฤกษ์และช่วยเหลือเครือญาติ การถือฤกษ์ของระบบอุปถัมภ์ และการจัดการของศาสนสถาน การจัดสวัสดิการจากฐานงานพัฒนาชุมชนรับเอารูปแบบจากภายนอกเข้าไปดำเนินการในชุมชน กิจกรรมบางอย่างริเริ่มทำกันเองในชุมชน กิจกรรมบางอย่างก็ได้รับการสนับสนุน การจัดตั้งเบื้องต้นจากองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การจัดกลุ่มอาชีพ การจัดกลุ่มออมทรัพย์และการจัดกลุ่มกองทุนพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

สวัสดิการชุมชนจึงเป็นการสร้างหลักประกันในการดำเนินชีวิตของภาคประชาชนโดยหัวใจสำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชนคือ การพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” สวัสดิการสังคมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้เกียรติเคารพและการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างเห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมทุกระดับ การจัดสวัสดิการที่อยู่บนพื้นฐานทางศาสนา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนมาจากองค์กรในชุมชน ชุมชนผลิต/ธุรกิจชุมชน จากพื้นฐานดั้งเดิมในการประกอบอาชีพ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนเมือง การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2550, หน้า 52) รูปแบบของสวัสดิการชุมชน ได้รับการพัฒนาเป็นกองทุนลักษณะต่างๆ ในชุมชนปรากฏชัดเจนในช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำ (พ.ศ. 2540-พ.ศ. 2546) ขณะนั้นประชาชนชาวบ้าน แคนนำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สรุปบทเรียนร่วมกัน พบว่าแม้ประเทศไทยจะประสบปัญหาจนต้องได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF (international monetary fund) แต่ด้วยความเป็นเครือญาติ ทุนทางสังคมด้านต่างๆ ในชุมชนแต่ละแห่งสามารถเป็นระบบคุ้มครองทางสังคม (social safety net) ได้เป็นอย่างดี จึงนำไปสู่แนวความคิดการจัดตั้งระบบสวัสดิการชุมชนจากฐานทุนด้านต่างๆ ขึ้นเช่น การจัดสวัสดิการจากฐานกลุ่มออมทรัพย์ องค์กรการเงิน วิสาหกิจชุมชน กิจกรรมทางศาสนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนำไปสู่แนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนในระดับตำบลที่มีการสมทบจากสามฝ่าย คือ (1) ทุนที่มาจากออมของสมาชิกในชุมชน ทั้งในรูปแบบการออมทรัพย์เดิม หรือสัจจะออมทรัพย์ลดรายจ่ายวันละบาท (2) การสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (3) การสมทบจากภาครัฐโดยผ่านช่องทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เกิดเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นอย่างกว้างขวาง

จะเห็นได้ว่ารัฐบาลมุ่งส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยวิธีปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญา

ของตนเอง และเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เสริมสร้างการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม รวมถึงการกระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นและเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน โดยวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต และเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ชุมชนบ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันมีครอบครัวทั้งหมด 329 ครอบครัว ประชากรทั้งหมด 827 คน แบ่งเป็นชาย 396 คน หญิง 431 คน จากใบสรุปข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2559 (สัมภาษณ์) กนกพล ผัดเรือน 1 กันยายน 2559 ผู้ใหญ่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย) สภาพสังคมโดยทั่วไปมีความเกื้อกูลกันแบบเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ.2545 ประชาชนบ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ได้พร้อมใจกันจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิก บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลและรับโอนเงินเป็นทุนครั้งแรก 1,000,000.00 บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) หลังจากนั้นได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เมื่อวันที่ 23 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2550 ต่อมาเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2553 ได้รับโอนเงินจากรัฐบาลเป็นครั้งที่ 2 จำนวนเงิน 400,000 บาท และในวันที่ 30 กันยายน 2556 ครั้งที่ 3 จำนวนเงิน 1,000,000 บาท ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านฯ มีเงินหมุนเวียน ซึ่งรวมกับรายได้จากการให้สมาชิกกู้และเงินออมทรัพย์ในแต่ละปี ตั้งแต่เริ่มโครงการ แยกได้ดังนี้ ดอกเบี้ย จำนวน 543,551 บาท เงินออมทรัพย์ (เงินสำรอง) จำนวน 537,352 บาท รวมเงินทั้งหมดที่มีหมุนเวียนอยู่ จำนวน 3,480,903 บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้นำไปให้สมาชิกกู้และทำสัญญากู้เป็นรายปี และในปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 182 คน ในปี พ.ศ. 2559 คณะกรรมการได้ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่าควรนำผลกำไรจากดอกเบี้ยร้อยละ 30 มาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกหลายๆ ด้าน กล่าวคือคณะกรรมการมีแนวคิดที่

ต้องการคืนกำไรให้แก่สมาชิกในรูปแบบของสวัสดิการ โดยเป็นการให้ได้รับตามวงจรชีวิตคือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และยังรวมไปถึงการช่วยเหลือในด้านค่าเล่าเรียนบุตรในระดับประถมศึกษาด้วย ทั้งนี้ ได้กำหนดรายละเอียดของรูปแบบสวัสดิการ ดังนี้ “เกิด” หมายถึง การช่วยเหลือสมาชิกที่คลอดบุตร โดยซื้อเครื่องใช้จำเป็นสำหรับลูกที่เกิดใหม่ให้ในวงเงินไม่เกิน 1,000 บาท “แก่” หมายถึง การให้สวัสดิการแก่กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 5,000 บาทต่อปี “เจ็บ” หมายถึง การให้ความช่วยเหลือเมื่อสมาชิกป่วยจนแพทย์สั่งให้นอนโรงพยาบาล ครั้งละ 1,000 บาทต่อปี และ “ตาย” หมายถึง การช่วยเหลือญาติของสมาชิกที่เสียชีวิตซึ่งจะได้รับเงินสวัสดิการด้านฌาปนกิจสงเคราะห์ รายละเอียด 3,000 บาท จากการประชุมสมัชชาสามัญเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2560 มีสมาชิกเข้าร่วมประชุม 126 คน จากสมาชิก 182 คน เพื่อเสนอวิธีการคืนกำไรกลับสู่สมาชิกในรูปแบบของสวัสดิการ พร้อมกับการลงมติรับข้อเสนอของคณะกรรมการ ผลการลงมติสมาชิกเห็นด้วยทุกคน

จากผลการดำเนินการดังกล่าว สมาชิกบางส่วนยังไม่เข้าใจในวิธีการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่ากองทุนหมู่บ้านจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การสงเคราะห์แบบไม่มีเงื่อนไขหรือเรียกว่า “ฟรี” ในภาษาชาวบ้าน จึงก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเป็นอย่างมากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพยายามสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกให้มีความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ เนื่องจากสมาชิกมีความแตกต่างในด้านการศึกษา อายุ อาชีพ ทำให้สมาชิกบางคนให้ความร่วมมือด้วยความไม่เต็มใจ จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเรื่อยมา ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนนับได้ว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ 20) พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 42 ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชนหรือหมู่คณะ และมาตรา 43 ระบุไว้ว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560, หน้า 11-12) ตามที่ระพีพรรณ คำหอม (2551, หน้า 1-5) ได้กล่าวว่า องค์ความรู้และความเข้าใจต่อแนวคิดและหลักการ กระบวนการ การจัดสวัสดิการชุมชน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินงานในชุมชน เนื่องจากความรู้และความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ยังไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะการเข้าใจว่าการจัดสวัสดิการ คือ การให้การสงเคราะห์ การสงเคราะห์เฉพาะหน้า การให้เบี้ยยังชีพแก่ผู้ด้อยโอกาส พรรณทิพย์ เพชรมาก และวิภูฐา แก้วเกตุ (2551, หน้า 16-21) ที่ว่า ผู้นำหรือแกนนำจะต้องขยายจำนวนสมาชิกด้วยการให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้งในเวทีระดับหมู่บ้านและเวทีระดับตำบลนอกจากนี้ จรรยาลักษณ์ เกตุปมา (2551, บทคัดย่อ) ได้ระบุว่าปัจจัยหนุนต่อการจัดสวัสดิการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือ การกำหนดกฎเกณฑ์ทิศทางที่ชัดเจน การวางแผนการบริหารงานด้านชุมชน

ปัจจัยอุปสรรค ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม ข้อเสนอแนะต่อการบูรณาการสวัสดิการในระดับชุมชน ได้แก่ การสร้างแรงกระตุ้นใจของแกนนำและการทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดทำฐานข้อมูลโดยชุมชนให้เป็นปัจจุบันและใช้ในการวางแผน การเสริมสร้างศักยภาพแก่แกนนำอาสาสมัคร รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นฐานสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็งและการประสานงานกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนกลุ่มต่าง ๆ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้และองค์ความรู้การจัดการสวัสดิการชุมชนระดับต่าง ๆ เพื่อขยายผลต่อไป

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง จึงได้เลือกศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนพัฒนากองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งประกอบด้วย แผนพัฒนาสวัสดิการให้กับชุมชนและสมาชิกนอกจากนี้ ผู้วิจัยยังต้องการทราบถึงบริบทชุมชน ศักยภาพกองทุน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อพัฒนาชุมชน มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร และอยู่ในระดับใด และการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็งต้องทำอะไรบ้าง ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและยังเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการทำวิจัยเพื่อหาคำตอบในมิติต่าง ๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ตามหลักทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 182 คน (ในกลุ่มตัวอย่าง 30 คน)

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย 1 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2560 จนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2561

ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ หมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. **ตัวแปรต้น** คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย
2. **กระบวนการ** การมีส่วนร่วม 5 ด้าน ดังต่อไปนี้
 - 1.1 ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ
 - 1.2 ด้านการวางแผน
 - 1.3 ด้านการดำเนินการ
 - 1.4 ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน
 - 1.5 ด้านการประเมินผล และปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย
3. **ตัวแปรตาม** คือ การพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ให้มีสวัสดิการชุมชนในด้านสวัสดิการการเกิด เจ็บ ตาย และการศึกษา

กลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มประชากร

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 182 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง

มาจากคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน ซึ่งได้แยกเป็น กรรมการ จำนวน 10 คน และสมาชิก จำนวน 20 คน

คำถามสำคัญในการวิจัย

1. บริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชน มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร และอยู่ในระดับใด
2. การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง ต้องทำอย่างไรบ้าง

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการการมีส่วนร่วมหมายถึง การได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับอาจเป็นการเข้าร่วมแบบทางตรง หรือทางอ้อมในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งก็ได้ หรือหมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลก็ดี กลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนิน โครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจ โดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอกและเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งที่อำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้ามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย

สมาชิก หมายถึง ผู้มีสิทธิและมีส่วนร่วมในสมาคม องค์กรการ หรือกิจกรรมใดๆ "สมาชิก" ในที่นี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมาย หมายถึง กรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

การพัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่าการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้นเติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมไปกว่าเดิม โดยอาจหมายถึง เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี หรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

กองทุนสวัสดิการชุมชน หมายถึง องค์กรภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน เช่น สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล สวัสดิการค่าทำศพ สวัสดิการการเกิด และสวัสดิการการศึกษา

สวัสดิการชุมชน หมายถึง สวัสดิการหมู่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ที่ชาวบ้านรวมตัวกันออมทรัพย์เพื่อให้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ และนำผลประโยชน์ที่ได้ส่วนหนึ่งไปจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น การเกิด การศึกษา การป่วย การตาย ทั้งนี้โดยชาวบ้านเป็นผู้จัดการเอง

สวัสดิการชุมชนด้วยการพึ่งตนเอง หมายถึง ระบบสวัสดิการชุมชนที่หลากหลายคำนึงถึงชีวิตที่ดำรงของชุมชน ทุกคนเป็นเจ้าของ ยึดการให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างเกื้อกูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ทราบถึงบริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้ทราบถึงวิธีการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 1.2 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
 - 1.3 รูปแบบการมีส่วนร่วม
 - 1.4 ลักษณะการมีส่วนร่วม
 - 1.5 กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
 - 2.1 ความหมายของสวัสดิการชุมชน
 - 2.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน
 - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน
3. กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

สถาบันพระปกเกล้า (2545, หน้า 30–31) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

ของประชาชนโดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการร่วมควบคุมโดยตรงจากประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546, หน้า 114) ได้ระบุว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการรวมทั้งมีส่วนร่วมใน การควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่นนอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจการระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

เพิ่มศักดิ์ มกรากิรมย์ (2549, หน้า 10-20) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนซึ่งประกอบไปด้วยบุคคล กลุ่ม และองค์กรที่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำป่าและทรัพยากร อาทิ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและชี้ประเด็นปัญหา การตัดสินใจ กำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดการ การได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ การติดตามประเมินผล การแก้ไขปัญหาอุปสรรค การทำงานแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับบุคคลและองค์กรหลายประเภท เพื่อให้เกิดความสามานไมตรีจึงต้องการองค์ประกอบที่สำคัญคือผู้ร่วมงานทุกฝ่าย ต้องมีอุดมการณ์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า 183-185) การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตนกับกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมที่จะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนา โดยให้ประชาชนเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนา ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของประชาชน อีกทั้งให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

ของชุมชนนั้น อีกทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมกัน ในชุมชน นอกจากความหมายที่กล่าวถึงแล้วนี้ ยังได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ในรูปของสมการว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

Participation = cooperation + coordination + responsibility

ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ห่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการกระทำกิจกรรมหรือการทำงาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการกระทำงานและในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

สฤณี รัชกิจจานุกิจ (2547, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาในลักษณะของการเข้าร่วมการจัดการตั้งแต่เข้าร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามการประเมินผลในรูปของชุมชน ที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1981, p. 6 อ้างถึงใน พิสมัย บุญเลิศ, 2548, หน้า 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ชนิด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากรบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้าน วัตถุประสงค์ ประโยชน์ทางสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในทุกด้านของกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาองค์กรหรือชุมชน ตั้งแต่ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ/ดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน พบว่า การมีส่วนร่วมเป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา ดังต่อไปนี้

รูสโซ (Rousseau, 1977 อ้างถึงใน พิสมัย บุญเลิศ, 2548, หน้า 9) ได้เขียนสาระสำคัญของทฤษฎีการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

ประการที่ 1 การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนฐานของเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ที่สำคัญจะต้องไม่มีใครเป็นนายใคร หรือเป็นนายแห่งชีวิตใคร

ประการที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและความสามารถที่พึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการตระหนัก รับผิดชอบในความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตนเอง

สำหรับทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางจิตวิทยา รูสโซ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำให้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ” เทคนิคในการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น การกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจหรือการให้แรงเสริม จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางจิตวิทยาประกอบด้วย การตัดสินใจ การเกิดความรู้สึกผูกพันต่อกิจกรรมหรือเรื่องนั้น ๆ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

แมกซ์เวเบอร์ (Max Weber, 1987, unpagued อ้างถึงใน พรนิภา โรจน์วิลาวัลย์, 2544, หน้า 26) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการกระทำทางสังคม โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์และให้คำจำกัดความการกระทำว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นแบบเปิดเผยและถาวร ซึ่งบุคคลเป็นผู้กำหนดความหมายเป็นการส่วนตัว ซึ่งความหมายตามแนวคิดของ เวเบอร์ เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 ความหมายส่วนตัว เกิดจากการกระทำของบุคคลหนึ่งซึ่งสามารถเข้าใจได้จากการสังเกตโดยตรง

ลักษณะที่ 2 การเข้าใจสิ่งเร้า หมายความว่า ถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลอาจเป็นเพราะอารมณ์การกระทำเกิดขึ้นโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม มีความเห็นใจกัน ซึ่งพฤติกรรมและสถานการณ์เหล่านี้อาจทำความเข้าใจได้ด้วยสติปัญญา ไม่จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎี จุดมุ่งหมายขั้นสูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำ อีกนัยหนึ่งการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น การเข้าใจแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำ เพราะว่าแรงกระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจของผู้กระทำ และสำหรับผู้สังเกตนั้นแรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2535, ไม่มีเลขหน้าอ้างอิงใน พรนิภา โรจน์วิลาวัลย์, 2544, หน้า 27) ได้กล่าวว่าการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วม โดยเป็นผู้กระทำการพัฒนาตนเองมิใช่เป็นผู้รับการพัฒนานั้น ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างมั่นคง ประกอบด้วย

ปัจจัยที่ 1 การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว ไม่ใช่เฉพาะแต่ การเกี่ยวข้องทางด้านกำลังกายหรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีส่วนร่วมทางจิตไม่เพียง เฉพาะด้านการทำงานเท่านั้น

ปัจจัยที่ 2 การกระทำ ที่ทำให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและ อารมณ์ ก็เท่ากับการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกระทำเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงจำเป็นมากกว่าการยินยอมพร้อมใจของบุคคล กลุ่ม ชุมชนต่อ สถานการณ์นั้น ๆ

ปัจจัยที่ 3 การร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์ และได้ทำการ ให้แก่สถานการณ์กลุ่มแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย การมีส่วน ร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของการ ทำงานนั้นด้วยจึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพและความ เสมอภาค การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอาจใช้แรงจูงใจหรือการให้แรงเสริม เนื่องจากปัจจัยสำคัญที่ จะทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้นั้น เกี่ยวข้องทั้งตัวและจิตใจซึ่งจะส่งผลให้เกิดการกระทำและการ ร่วมรับผิดชอบ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วม เป็นการที่บุคคลมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรม ต่างๆ ร่วมกัน ทั้งในด้านอารมณ์ การปฏิบัติ ซึ่งผู้มีส่วนร่วมต้องกระทำด้วยความเต็มใจ และมีความรู้สึกร่วมในกิจกรรมที่ทำด้วย

รูปแบบการมีส่วนร่วม

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1978 อ้างถึงใน วิทยา ทิพย์ทอง, 2545, หน้า 18) ได้เสนอรูปแบบ กระบวนการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับ ความสำคัญ ตั้งเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และตัดสินใจด้วย ตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและ การบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

ขั้นตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรม มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม

ขั้นตอนที่ 4 การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับประโยชน์ในชุมชนเท่าเทียมกัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว ประโยชน์ต่อสังคมหรือในรูปของวัตถุก็ได้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า9) ได้กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้
รูปแบบที่ 1 มีส่วนร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นของ
ชุมชนและการศึกษาของชุมชน

รูปแบบที่ 2 ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือ
สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

รูปแบบที่ 3 ร่วมวางแผนนโยบาย แผน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัด แก้ปัญหา และ
สนองความต้องการของชุมชน

รูปแบบที่ 4 ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

รูปแบบที่ 5 ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

รูปแบบที่ 6 ร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
และหน่วยงาน

รูปแบบที่ 7 ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
ที่วางไว้

รูปแบบที่ 8 ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรม
ที่ได้ทำไป

ไพฑูรย์ วอสอน (2535, หน้า 30) กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 ประเภท
คือการมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (inclusive
organization) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม (indirect participation) และการมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้
(open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (non-representatives) เช่น
สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

ชาพิน (Chapin, 1976,unpagged อ้างถึงใน อนุภรณ์ สุวรรณสัทสิกร, 2529, หน้า 24) ได้
ศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วม และได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือการมีส่วน
ร่วมประชุม (attendance at meeting) การมีส่วนร่วมออกเงิน (financial contribution) การมีส่วนร่วมเป็น
กรรมการ (membership on committees) และการมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (position of leadership)

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1981, p. 6 อ้างถึงใน พิสมัย บุญเลิศ, 2548,
หน้า 9) ได้กำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 4 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งอาจจะเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในส่วน
กิจกรรมและในการดำเนินกิจกรรม

รูปแบบที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

รูปแบบที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุประสงค์

รูปแบบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สรุปได้ว่ารูปแบบของการมีส่วนร่วมมีหลายรูปแบบส่วนใหญ่จะเป็นมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจ การดำเนินการหรือทำกิจกรรมต่างๆ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับ และมีส่วนร่วมในการร่วมประเมินผล เป็นต้น

ลักษณะการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันไป ดังนี้

เจมส์ คี ปีนทอง และ อकिन รพีพัฒน์ (2527, หน้า 61) ได้ศึกษาขั้นตอนการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามในประเทศไทยซึ่งสรุปไว้คล้ายคลึงกันว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติตามแผน และ 4) การมีส่วนร่วมการกำกับติดตามประเมินผล

ยูวดี ภูติเมธี (2536, หน้า 12) กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมว่า หลักความร่วมมือของประชาชนที่สำคัญยิ่ง คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ด้วยการเปิดโอกาสให้มีการศึกษา (education) การร่วมพิจารณา (consensus) และการตกลงใจร่วมกัน (consent) ในการแก้ปัญหาหรือการวางโครงการต่างๆ การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก็เพื่อเป็นการให้ประชาชนได้มีสิทธิ์ และความเสมอภาคในอันที่จะรับผิดชอบในสังคม ประชาชนจะมีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบ

แสวง รัตนมงคลมาส (2538, หน้า 34) ได้สรุปกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม ซึ่งมี 2 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ด้านคิดหรือกำหนดนโยบาย ซึ่งมี 3 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดเห็น การตัดสินใจ และเป็นผู้กำหนดนโยบาย

ด้านที่ 2 ด้านปฏิบัติหรือด้านการดำเนินการตามนโยบายแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ การร่วมกำหนดเป้าหมาย การร่วมดำเนินการในกระบวนการจัดการ และการร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหาร

สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2547, หน้า 21) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วม จากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบ

ในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประ โยชน์ต่อ ชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของ ชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามา มีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลुวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่ เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1981, p. 6 อ้างถึงใน พิสมัย บุญเลิศ, 2548, หน้า 10) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง ใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอะไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

อภิญญา กังสนารักษ์ (2544, หน้า 14-15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายใน ชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการ แนวทางการ ดำเนินงานรวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดย ร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือ ประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

อกิน รพีพัฒน์ (2547, หน้า 49) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2547, หน้า 24) ได้สรุปและนำเสนอขั้นตอนการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนใน 2 ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะที่ 1 มีขั้นตอน ดังนี้

1. การคิด
2. การตัดสินใจ
3. การวางแผน
4. การลงมือปฏิบัติ

ลักษณะที่ 2 มีขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา
2. การวางแผน
3. การดำเนินงาน
4. การประเมินผล
5. การบำรุงรักษา และพัฒนาให้คงไว้

สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วม มีหลายรูปแบบ โดยภาพรวมจะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน หรือสมาชิกในความร่วมมือร่วมใจ ร่วมการประสานงาน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมตรวจสอบความโปร่งใส และร่วมติดตามการประเมินผลในรูปแบบต่างๆ ที่ได้ประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมสามารถมีส่วนร่วมได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมทั้งหมดอาจจะเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในส่วนกิจกรรมและในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุประสงค์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชน

สมลักษณ์ ไชยเสริฐ (2549, หน้า 142-149) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับ และก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception)

ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐ” ที่ตนเท่านั้นมีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นสาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกระทำหรือตรวจสอบ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ปรับทัศนคติให้ได้เช่นนี้ ก็จะต้องเผชิญกับสถานะที่อาจเกิดข้อขัดแย้งกับประชาชนกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมได้ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิและหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่น ต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอกันตามหลักการเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องยอมรับ “การรวมขอม” และ “ประสานประโยชน์” มิฉะนั้นความแตกต่างในผลประโยชน์และจุดยืนจะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

2. ทัศนคติ (Attitude)

ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วม จะต้องปรับทัศนคติที่ดีต่อประชาชนและต่อกระบวนการมีส่วนร่วมมีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงานกับประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงใจต่อประชาชนในขณะเดียวกันภาคประชาชนเองก็ควรมีทำที่ที่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและต่อกันแล้ว ความร่วมมือ “ประชารัฐ” ก็จะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

3. การเป็นตัวแทน (Representation)

การสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยีวัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กรการตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ

ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นเป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มที่เป็นตัวแทนจะต้องมีความน่าเชื่อถือจากกลุ่มทั้งหลายหรือผู้มีส่วนได้เสีย และมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องตระหนักถึง คือสมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

4. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust)

การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้าง ความเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือไว้วางใจอาจทำได้ คือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วนรวมทั้งต้องมีการติดต่อระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ บ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้าง และดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นและความไว้วางใจการร่วมมือซึ่งกันและกัน

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing)

สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายกลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย บางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้นประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

6. ฉันทามติ (Consensus)

การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนร่วมกัน หาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคมซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือการที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับ

ระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ต้องสามารถที่จะปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้โดยสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

7. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)

องค์กรการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในองค์กร ก็จะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วก็จะเป็นกลไก ที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือการให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุก ๆ คน

8. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย(Purpose)

ต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็น เอกภาพในการดำเนินกิจกรรม และความเข้มแข็งขององค์กร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่า มีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ รวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องระบุว่าในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอน และประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

9. การประเมินผล (Appraisal)

ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดองค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใสและขจัดทัศนคติส่วนตัวออกได้มากที่สุดถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมือนี้ได้อย่างได้ผลและเกิดประโยชน์ในตนเองเดียวกันการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพ

และประสิทธิผลขององค์กรได้เช่นเดียวกัน ซึ่งผลของกระบวนการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance Appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุมร่วมคิดตามร่วมประเมินผลร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่จัดทำไว้ทั้ง โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

10. ความโปร่งใส (Transparency)

ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรการมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ สำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผน โครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

11. ความเป็นอิสระ (Independence)

องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งหลักการและเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่งคือ ความเป็นอิสระหรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคามการระดมและการว่าจ้างไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

12. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing)

องค์กรการมีส่วนร่วม ต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้วยการให้ความรู้ และการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ ที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็ง

ของการมีส่วนร่วม รวมทั้งจะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

13. เครือข่าย (Network)

ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการ แผนงาน ที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำกิจกรรมร่วมมือกันหลายองค์กร ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือจะต้องเกิดขึ้นจากวิถีคิดของสมาชิก ผู้บริหาร และบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้น จำเป็นต้องให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน ดังนั้น เครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรการมีส่วนร่วมกับสมาชิก ประชาชนและกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในแนวราบขององค์กรการมีส่วนร่วมและชุมชนรวมทั้งเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของคนและปัญหาส่วนรวมในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญมากเริ่มตั้งแต่การริเริ่มกิจกรรม การวางแผนการจัดกิจกรรม วางแผนในการแก้ไขปัญหา วางแผนในการดำเนินงาน วางแผนในการประเมินผล และวางแผนในการพัฒนาเพื่อให้กิจกรรมดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งทุกขั้นตอนล้วนมีความสำคัญมากเท่าเทียมกัน

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่ากิจกรรมส่วนใหญ่ที่จะประสบผลสำเร็จได้มาจากการให้ความร่วมมือที่ดี ซึ่งมีหลายแบบหลายวิธีสำหรับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกนำหลักการต่างๆ มาผสมผสานกันเพื่อเป็นแนวทางในพัฒนาชุมชนหมู่บ้านหนองสองห้อง โดยเริ่มจากการสำรวจความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้าน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ
2. ด้านการวางแผน
3. ด้านการดำเนินการ
4. ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน
5. ด้านการประเมินผล

โดยนำมาทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจการมีส่วนร่วมของสมาชิก ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน และนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางการในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านหนองสองห้องต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

ความหมายของสวัสดิการชุมชน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 270) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สวัสดิการ หมายถึง การให้สิ่งทีเื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้ทำงานมีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและสะดวกสบาย เช่น มีสถานพยาบาล ให้ที่พักอาศัย จัดรถรับส่ง เป็นต้น สวัสดิการ เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาอังกฤษ ว่า Welfare มีความหมายครอบคลุมถึงสวัสดิการในทางเศรษฐศาสตร์ (economic welfare) และสวัสดิการสังคม (social welfare) สวัสดิการในทางเศรษฐศาสตร์ถือเอาความเชื่อและความพอใจของผู้บริโภคเป็นตัวกำหนด ถ้าพอใจมากก็ถือว่าได้สวัสดิการมาก เช่น ซื้อสินค้าราคาถูกกว่าที่คิดไว้ก็ถือว่าได้สวัสดิการมาก ถ้าคิดว่าสินค้าที่จะซื้อมีราคา 100 บาท แต่ซื้อได้ในราคา 80 บาท ก็ถือว่าได้สวัสดิการมากกว่าเดิม 20 บาท เป็นต้น ส่วนสินค้านั้นจะมีคุณภาพเป็นอย่างไร ส่งผลดีผลเสียต่อร่างกายและสภาพแวดล้อมหรือไม่ ไม่ใช่สิ่งสำคัญ ส่วนสวัสดิการสังคม จะถือเอาความจำเป็นของสังคมโดยส่วนรวมเป็นตัวกำหนด เช่น การรักษาพยาบาล ต้องทำให้ทุกคนสังคมมีสุขภาพดีหรือการศึกษา ต้องทำให้ทุกคนมีความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นต้น ดังนั้น ในหลายๆ สังคมจึงเห็นว่าสวัสดิการเป็นสิ่งทีทุกคนจะต้องเข้าถึง จะต้องได้รับ เพราะเป็นเรื่องของสิทธิพื้นฐานทางสังคม จึงเห็นว่าสวัสดิการเป็นสิ่งทีทุกคนจะต้องเข้าถึง จะต้องได้รับ เพราะเป็นเรื่องของสิทธิพื้นฐานของสังคมของทุกคน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 117-121) ได้ให้ความหมาย กองทุนสวัสดิการชุมชน ไว้ว่า

กองทุน น. คือ เงินหรือทรัพย์สินที่เอามารวมเป็นก้อนเดียวกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ในการสมรส

สวัสดิการ น. คือ การให้สิ่งทีเื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้ทำงานมีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและสะดวกสบาย เช่น มีสถานพยาบาล ให้ที่พักอาศัย จัดรถรับส่ง

ชุมชน น. คือ กลุ่มชน, กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

สวัสดิการชุมชน จึงหมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่เอามารวมกันเป็นก้อนเดียวกันเพื่ออำนวยให้คนมีชีวิตและสภาพการทำงานที่ดีและสะดวกสบาย

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 27-28) ให้ความหมายกองทุนสวัสดิการชุมชน หมายถึง กองทุนที่ชาวบ้านรวมตัวกันออมทรัพย์เพื่อให้กู้ยืมไปประกอบอาชีพ และนำผลประโยชน์ที่ได้ส่วนหนึ่งไปจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น การศึกษา การป่วย การตาย ทั้งนี้โดยชาวบ้านเป็นผู้จัดการเอง

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2542, หน้า 37-38) ได้ให้ความหมาย กองทุนสวัสดิการชุมชน (Fonundation SupportCommunity) หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจของชุมชนที่ทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

วิจิต นันทสุวรรณ (2542, หน้า 9-11) กล่าวถึง กองทุนชุมชน คือรูปแบบการจัดการที่นำเอาวิธีการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่มาพัฒนาระบบทุนของชุมชน เพื่อลดการพึ่งพาทุนจากภายนอก และการสูญเสียทรัพยากรในชุมชน

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2549) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการทางสังคม หมายถึง การจัดสวัสดิการต่างๆ ของภาครัฐและเอกชน ในลักษณะของการช่วยเหลือและส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2550, หน้า 39) ให้ความหมายสวัสดิการชุมชนคือการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงแก่คนในชุมชน ซึ่งหมายความรวมถึงทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของเงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ผลของการจัดสวัสดิการชุมชนที่สำคัญ เช่น ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์ มิตรไมตรีที่ดีของคนในชุมชน รู้สึกมั่นคง ภาคภูมิใจ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) (2556) "สวัสดิการชุมชน" คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในรูปของสิ่งของ เงินทุน น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในท้องถิ่น ที่มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ก่อให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน

โดยสรุป กองทุนสวัสดิการชุมชนมีความหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองทางสังคมและการจัดสวัสดิการสังคมที่มุ่งให้เกิดความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนและผู้ด้อยโอกาสสามารถดำรงชีวิตในสังคมในระดับที่พึงพิงตนเองได้ โดยมีการช่วยเหลือทางสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การบริการสังคมเป็นมาตรการหลักและสังคมสงเคราะห์เป็นศาสตร์และศิลป์ทางวิชาชีพในการดำเนินงาน เป็นส่วนช่วยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในด้านแนวคิดการพึ่งตนเองของชุมชน และทำให้ชุมชนมีกองทุนสวัสดิการที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในชีวิตประจำวัน เป็นการลดการพึ่งพาทุนจากภายนอก และทำให้เกิดองค์กรเครือข่ายของประชาชนขึ้นในท้องถิ่นที่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยใช้ทุนทางสังคมที่สะสมกันอย่างยาวนาน ควบคู่ไปกับการใช้ทุนทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน

ประกาศ ป้นตบแต่ง (2550, หน้า 117-121) ได้จัดรูปแบบสวัสดิการ โดยแบ่งเป็น 4

ฐาน ได้แก่

1. สวัสดิการฐานทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ และพันธุกรรม เป็นสวัสดิการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ แต่ประชาชนในชุมชนเกษตรกรรมคือกลุ่มคนที่มีชีวิตพึ่งพิงสวัสดิการฐานนี้มากที่สุด
2. สวัสดิการฐานชีวิตวัฒนธรรม คือรูปแบบการให้ความช่วยเหลือทางสังคมผ่านระบบเครือข่ายและชุมชน และการเกื้อกูลภายใต้ระบบอุปถัมภ์ เป็นการพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองของผู้คน เป็นสวัสดิการที่มีมาแต่โบราณและถือเป็นสวัสดิการพื้นฐานของชีวิต ในประเทศที่การจัดสวัสดิการภาครัฐไม่เพียงพอ ไม่ทั่วถึง หรือไม่มีคุณภาพ ประชาชนจะอาศัยสวัสดิการพื้นฐานนี้เป็นที่พึ่งค่อนข้างมาก แต่ในกลุ่มประเทศรัฐสวัสดิการ การให้บริการสวัสดิการของรัฐจะเข้ามาทำหน้าที่แทนสวัสดิการฐานนี้
3. สวัสดิการฐานประกัน ตั้งอยู่บนหลักการ “การประกัน” (insurance scheme) คือการสร้างระบบออมเพื่อสวัสดิการและการประกันการมีรายได้เมื่อเกษียณอายุการทำงานหรือชราภาพในชุมชนเกษตรกรรม การจัดทำกองทุนสวัสดิการภาคประชาชน โดยให้สมาชิกสมทบเงินออมวันละ 1 บาท เป็นวิถีทางที่ถือว่ากำเนิดขึ้นเพื่อรองรับการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนในชุมชน ซึ่งในอนาคตจะต้องมีการปรับตัวอีกพอสมควร เพราะในปัจจุบันการให้สิทธิประโยชน์กับเงินออมขาดสมดุลกับสวัสดิการที่สำคัญที่สุดของแรงงานคือ ระบบประกันสังคม แม้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบแต่ในปัจจุบันยังไม่สามารถขยายความคุ้มครองแรงงานส่วนใหญ่
4. สวัสดิการฐานสิทธิ คือสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนด้านสวัสดิการ ครอบคลุมถึงการบริการสังคม สวัสดิการพื้นฐานที่รัฐ “มีหน้าที่” ต้องดูแลประชาชน ประกอบด้วยการศึกษา

การสาธารณสุข การเคหะ การมีงานทำ และการบริการข่าวสารข้อมูล เพื่อสวัสดิภาพของประชาชน และการสังคมสงเคราะห์ การให้บริการบางประเภทที่ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของประชาชน และการสังคมสงเคราะห์ การให้บริการสวัสดิการบางประเภทที่ต้องมีการตรวจสอบคุณสมบัติ (Means test) เช่น ผู้ติดเชื่อเฮดส์ ผู้สูงอายุยากจน คนพิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ฯลฯ หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ด้านสังคมสงเคราะห์มาอย่างต่อเนื่อง และยาวนาน เป็นที่ยอมรับของประชาชนคือ กรมประชาสงเคราะห์หรือปัจจุบันคือกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีสถาบันพัฒนาชุมชน (องค์กรมหาชน) อยู่ในสังกัด ทำงานกับภาคชุมชนโดยตรง

ณรงค์ เพชรประเสริฐ และคณะ (2548 หน้า 10) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนไว้ดังนี้

1. การจัดสวัสดิการจากฐานองค์กรการเงินชุมชน ปัจจุบันองค์กรการเงินชุมชนประเภทต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจกับการจัดสวัสดิการชุมชนมากขึ้น องค์กรการเงินบางประเภทจัดตั้ง ขึ้นมาโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสวัสดิการ โดยเฉพาะ หรืออาจกล่าวได้ว่า “เงินเป็นเครื่องมือเป้าหมาย คือ สวัสดิการชุมชน” จุดแข็งของการจัดสวัสดิการ โดยฐานกลุ่มออมทรัพย์ มีดังนี้

1.1 มีฐานเงินของตนเองทำให้คิดระบบสวัสดิการได้ตามปัญหา ความต้องการ และวงเงินที่มีอยู่ โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแหล่งทุนภายนอก แต่ถ้าวรัฐเข้ามาสมทบก็จะช่วยให้ทำงานได้กว้างขึ้น เร็วขึ้น

1.2 คนในชุมชนรู้จักกัน รู้ข้อเท็จจริง ทำให้ไม่ต้องกรอกเอกสารมาก หรือส่งต่อหลายขั้นตอน

1.3 ระเบียบกติกา การจ่ายสวัสดิการคล่องตัว

1.4 การใช้สวัสดิการเป็นแรงจูงใจในการออม

2. การจัดสวัสดิการโดยฐานชุมชนเมือง สวัสดิการที่สำคัญของชาวชุมชนแออัดคือ เรื่องบ้าน

3. การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุในปัจจุบันมีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเป็นเครือข่ายๆ หรือองค์กรเพื่อจัดสวัสดิการให้กว้างขวาง ครอบคลุมยิ่งขึ้น

4. การจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก โดยเครือข่ายองค์กรชุมชน สำนักงานกองทุน เพื่อสังคม สนับสนุนงบประมาณในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ความตื่นตัวในการจัดสวัสดิการ โดยชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุน เพื่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดสวัสดิการผู้ยากลำบาก รูปแบบการจัดสวัสดิการในชุมชนนั้น มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบจัดสวัสดิการชุมชนให้แก่' กลุ่มคนจน ผู้ด้อยโอกาส กลุ่มเสี่ยง

ที่ประสบปัญหาสังคมทั้งนี้การจัดสวัสดิการสำหรับคนกลุ่มนี้ ควรมีกรอบความคิดหรือแนวทางในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลในการสร้างโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคม ดังนี้

4.1 การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับ “ความยากจน” และ “คนจน” เนื่องจากปัญหาและสถานการณ์ของคนจนมีความซับซ้อน แตกต่างและหลากหลาย จนไม่สามารถใช้ความรู้และข้อสรุปชุดเดียวไปตัดสินและกำหนดนโยบายของคนกลุ่มนี้ได้ การปรับเปลี่ยนแนวความคิดว่า ความยากจนไม่ใช่ปัญหาเชิงปัจเจกโดยลำพัง แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ผูกพันและเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาทางสังคมอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดเป็นการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ ไม่ใช่การแก้ปัญหาแบบแยกส่วน พร้อมกันนั้น รัฐจะต้องผลักดัน ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับ “คนจน” และเข้าถึงความเป็นมนุษย์ของคนจนอย่างแท้จริง

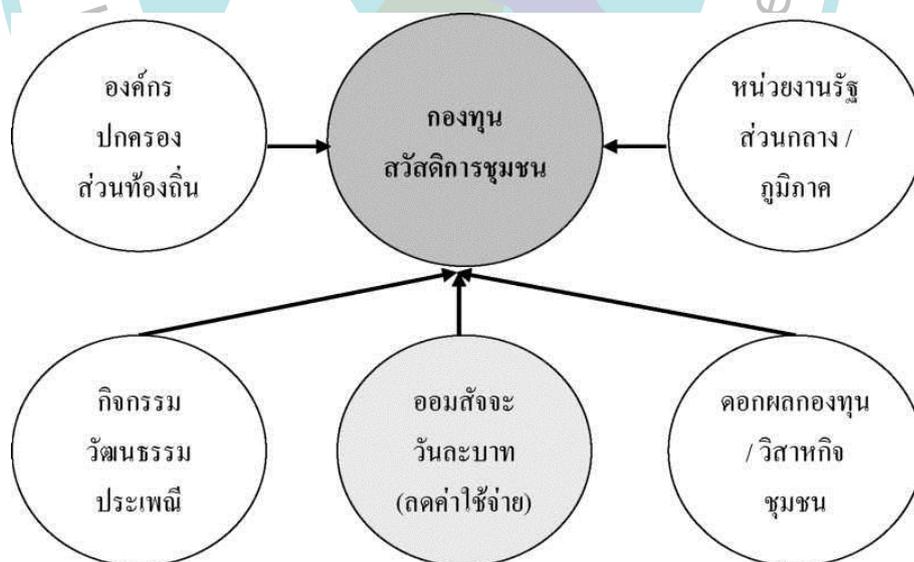
4.2 การส่งเสริมและผลักดันให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้ขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อเป็นการเพิ่มพลังชีวิตแห่งตัวตน และสามารถพึ่งตนเองได้ในการแก้ปัญหาได้มากขึ้นในระยะยาวซึ่งทำได้โดยการให้มีการส่งเสริมและขยายโอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน และการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มตน เช่น การมอบหมาย ถ่ายโอนภารกิจงานกิจกรรมพื้นฐานทั่วไป การร่วมใช้แรงงานในงานส่วนรวมของชุมชน ตลอดจนการพัฒนาความรู้ ทักษะ เทคนิคใหม่ ๆ ในการทำงานอาชีพที่เป็นทางเลือกและเป็นช่องทางให้เกิดการค้นหาศักยภาพต่างๆ ในการทำงานอาชีพ อันจะเป็นโอกาสด้านอาชีพและรายได้

4.3 การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันจัดสวัสดิการชุมชนให้กับผู้ยากลำบากในชุมชน โดยใช้แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน โดย ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถ ค้นหาศักยภาพดั้งเดิม ด้วยการฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา หลักศาสนา วิถีชีวิตเดิม ความเชื่อและแบบแผนในการปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเองที่ชุมชนเคยมีอยู่แล้ว เพิ่มคุณค่าขึ้นมาทบทวนใหม่ เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดตามหลักศาสนาพุทธ ส่งเสริมให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดกลั่นกรองผู้ประสบปัญหาที่ควรได้รับการผลประโยชน์จาก ชุมชน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือกันในระดับหนึ่งก่อนที่จะต้องมาได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ส่งเสริม ให้มีกองทุนสวัสดิการในชุมชนเพื่อเป็นต้นทุนสำหรับการจัดสวัสดิการ เพื่อให้ความช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ในชุมชน โดยอาจจะกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณให้เป็น ทุนสวัสดิการเบื้องต้นในชุมชน การถ่ายโอนภารกิจ การโอนงานและเงินให้ชุมชนจัดการแทน กำหนดให้มีการตั้งคณะกรรมการที่มีองค์ประกอบหลากหลาย รวมถึงการผลักดันให้กลุ่มเป้าหมายตรงได้ร่วมเรียนรู้ มีส่วนในการบริหารจัดการกองทุนตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการเพาะปลูก ความภาคภูมิใจและมีการฟื้นฟูพลังในการจัดการปัญหาด้วยตนเองตาม ศักยภาพที่มี การดำเนินการของ กลไกชุมชนที่มีผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ : การจัดสวัสดิการโดยภาค

ประชาชน หรือ “ชุมชน” การจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชนมีการขยายผลมาจากชุมชนภาคเกษตร ซึ่งเป็นต้นแบบจากรายงาน การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย กลุ่มเกษตรกร” โดยประสาท ปันตบแต่ง สุภา ไยเมือง และบัญชา แก้วส่อง สรุปว่าการจัด สวัสดิการชุมชนภาคเกษตรนั้นมีที่มาจากฐานสำคัญ 3 ฐาน คือ ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ฐานวัฒนธรรม และฐานงานพัฒนา

กองทุนสวัสดิการชุมชน เกิดขึ้นจากการที่ชาวชุมชนมาร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างระบบ ร่วมกันบริหารจัดการและร่วมกันรับผลประโยชน์ จึงเป็นกองทุนที่ “ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ” ดังนั้น เงินกองทุนสวัสดิการชุมชน จึงได้มาจากการร่วมสมทบของสมาชิกในรูปแบบที่กองทุนแต่ละแห่ง กำหนดขึ้นมา เช่น

1. การออมสัจจะวันละบาท โดยการลดรายจ่ายวันละบาทเพื่อออมสัจจะ
2. การนำรายได้หรือผลกำไรจากกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาสมทบ เพื่อตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชน
3. เงินสนับสนุนหรือเงินสมทบแหล่งอื่น ๆ เช่น การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รายได้ที่เกิดจากทรัพยากรในท้องถิ่น สามารถนำมาแสดงเป็นแผนภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงแหล่งเงินสนับสนุนหรือเงินสมทบ

ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2550)

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (2550) ได้ระบุไว้ว่า สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนจะได้รับสวัสดิการตามที่หลักเกณฑ์ กติกาที่สมาชิก ร่วมกันกำหนด โดยมีคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชาวบ้านที่สมาชิกเลือกขึ้นมาเป็นผู้บริหาร เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น

1. เกิด บุตรที่เกิดใหม่ของสมาชิกจะได้รับเงินรับขวัญ แม่ที่คลอดบุตร นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ได้เงินค่าใช้จ่ายในการนอนพักรักษาตัว
2. แก่ สมาชิกจะได้บำนาญเป็นรายเดือนหรือรายปี
3. เจ็บป่วย สมาชิกที่นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล จะได้รับเงินค่าใช้จ่าย ในการนอนพักรักษาตัว
4. ตาย สมาชิกจะได้รับเงินค่าจัดการศพ
5. ประสพภัย สมาชิกจะได้รับเงินสวัสดิการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า
6. การกู้ยืม สมาชิกสามารถกู้ยืมเงินกองทุนฯ เพื่อเป็นเงินทุนในการ ประกอบอาชีพ ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำหรือไม่มีดอกเบี้ย ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการกองทุน
7. สวัสดิการอื่นๆ คณะกรรมการกองทุนฯ จะพิจารณาให้การช่วยเหลือ ตามความจำเป็น และเหมาะสมนอกจากจะจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกแล้ว กองทุนสวัสดิการชุมชน ยังสามารถ เพื่อแผ้วให้สวัสดิการแก่ผู้ถูกทอดทิ้ง ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่ไม่มีความสามารถที่จะเป็น สมาชิกกองทุนได้ด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ด้วยความเอื้ออาทร เสียสละ เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน เกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของชุมชน ในการจัดการปัญหาของชุมชน ให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน จะได้รับสวัสดิการตามที่หลักเกณฑ์ กติกาที่สมาชิก ร่วมกันกำหนดโดยมีคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการของชุมชนกองทุนหมู่บ้าน (ที่สมาชิกเลือกขึ้นมา) เป็นผู้บริหารเพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตาย เช่น

1. สมาชิกได้รับสวัสดิการ
 - 1.1 สวัสดิการผู้สูงอายุ เช่น เบี้ยยังชีพ สิ่งของเครื่องอุปโภค บริโภค
 - 1.2 สวัสดิการการเกิด เช่น ของรับขวัญเด็ก ช่วยค่าคลอดบุตร
 - 1.3 สวัสดิการการเจ็บป่วย เช่น ช่วยค่ารักษาพยาบาล ค่าพาหนะเดินทางไปหาหมอ
 - 1.4 สวัสดิการการเสียชีวิต เช่น สมทบค่าจัดงานศพ พวงหรีด
 - 1.5 สวัสดิการการศึกษาและกีฬา เช่น ทุนการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการกีฬา

1.6 สวัสดิการส่งเสริมอาชีพ เช่น กองทุนกู้ยืมในการประกอบอาชีพ การทำ
วิสาหกิจชุมชน

1.7 สวัสดิการพัฒนาด้านวัฒนธรรม เช่น สมทบกองทุนเพื่อจัดกิจกรรมในชุมชน

1.8 สวัสดิการปลดหนี้ระยะสั้น เช่น การให้สมาชิกกู้ยืมปลดหนี้ หรือกรณีฉุกเฉิน

1.9 สวัสดิการคนพิการ คนด้อยโอกาสและผู้ถูกทอดทิ้ง เช่น เบี้ยยังชีพ

2. การส่งเสริมด้านกลุ่มอาชีพ

2.1 สมทบกิจกรรมเพื่อการกุศลภายในชุมชน

2.2 สวัสดิการสินค้าอุปโภคบริโภค

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน จึงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และ
ศิลปะในอันที่จะจัดการกองทุนชุมชนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ จึงต้องค่อยเป็นค่อยไป สิ่งหนึ่งที่ต้อง
นำมาพิจารณาด้วยคือ "การเรียนรู้" ของคนชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยรูปแบบการ
จัดสวัสดิการชุมชนส่วนใหญ่จะมาจากความต้องการพื้นฐานของคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่โดย
เกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในชุมชนร่วมกัน มีหลักการ
บริหารโดยชุมชนเป็นผู้บริหารร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนไว้มาก แตกต่างกันไป
ตามมุมมองของแต่ละท่าน ดังนี้

เสรี พงศ์พิศ (2548 หน้า 19-20) กล่าวว่า ชาวบ้านได้เรียนรู้ ได้ค้นพบความรู้
ทรัพยากรในท้องถิ่น ได้ค้นพบ "ทุน" เกิดเป็น "กองทุน" ขึ้นมา เพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่ผู้คนใน
ท้องถิ่น โดยตรง ชาวบ้านในเครือข่าย พบว่า การเรียนรู้และการสร้างปัญญาทำให้พวกเขาได้พบ
อะไรที่ยิ่งใหญ่กว่าและมากกว่าเงินทองมากนัก พวกเขาได้ความรู้ ได้ปัญญา ซึ่งเป็นที่มาของเงิน แต่
เงินที่เป็นทุนและสร้างความมั่นคงให้ชีวิต ครอบครัว และชุมชนอย่างยั่งยืน ไม่ใช่มาแล้วไป ใช้แล้ว
หมดอย่างที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดเป็นหนี้สินและทำให้ชาวบ้านอยู่ในวงจรอุบาทว์อย่างไม่สิ้นสุด ผล
สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นจากการค้นพบศักยภาพของตนเอง และค่อยๆ พัฒนาศักยภาพเหล่านี้ ก็คือเกิด
ความเชื่อมั่นในตนเอง เชื่อมั่นว่าชุมชนพึ่งตนเองได้ เชื่อมั่นว่าสามารถจัดระบบชุมชนใหม่ จัดการ
ทรัพยากรใหม่ จัดการสวัสดิการใหม่ ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในชุมชน และอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและเป็นสุข

ดุสิต รักษ์ทอง (2550) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการกองทุนไว้ ดังนี้

ที่มาของกองทุน คือ กองทุนที่มีหลายประเภททั้งทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้หรือภูมิปัญญา เงินตรา และทุนทางสังคมวัฒนธรรม แต่ในหลักการบริหารจัดการทุนเหล่านี้ต่างมีหลักเดียวกันคือ การสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ทุน หรือการให้ทุนเหล่านี้เพิ่มขึ้นไม่มีวันหมด

รูปแบบหรือวิธีการจัดการเพื่อให้เพิ่มขึ้น จึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด จากการแสวงหาทุนมาสร้างความเติบโตหรือเพิ่มทุนของตนเอง เพราะการแสวงหาทุนจากบุคคลและหน่วยงานภายนอกย่อมไม่ยั่งยืน กองทุนหรือองค์กรจึงต้องใช้เพื่อนำหลักการบริหารให้เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งมีหลักที่มีแนวทาง ดังนี้

หลักการบริหารจัดการทุนเพื่อการพึ่งตนเอง

1. ไม่กินแม่ไก่ หมายถึง เงินต้น หรือเงินลงทุนเริ่มแรกต้องไม่สูญหาย
2. กินไข่อย่างเดียว หมายถึง จ่ายเฉพาะดอกผลที่ได้มาเท่านั้น
3. ไข่ต้องไม่หมดเหลือไว้ฟักบ้าง หมายถึง ดอกผลที่ได้จ่ายเพียงบางส่วน ต้องเหลือ

ส่วนหนึ่งไว้สมทบเข้ากองทุนหรือเงินต้น

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2548, หน้า 182-185) การบริหารจัดการสวัสดิการโดยชุมชน จำเป็นต้องคำนึงถึงกรอบ 3 ด้าน ได้แก่

1. ผลประโยชน์พึงมีพึงได้ของสมาชิก เพราะไม่เช่นนั้น กลุ่มหรือองค์กรก็จะอ่อนแอ สมาชิกจะมีน้อย ที่มีอยู่ก็จะไม่ให้ความร่วมมือ
2. กลุ่มสวัสดิการจะต้องเป็นที่ยอมรับของคนทุกวงการ ไม่เช่นนั้นก็จะไม่ได้รับความร่วมมือ โดยเฉพาะวงการราชการ วงการเอ็นจีโอ และวงการวิชาการ
3. ความพร้อมและศักยภาพของกลุ่มสวัสดิการในขณะนั้น กิจกรรมหรือสวัสดิการที่จัดให้กับสมาชิกนั้นจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินการด้วย เพราะหากทำอะไรที่เกินกว่ากำลังความสามารถ ก็อาจทำให้กลุ่มต้องล้มเลิกไปเนื่องจากไม่สามารถแบกรับภาระทางเศรษฐกิจได้

ทัศนีย์ ลักษณะภิกษนชัย (2548, หน้า 118-120) หลักในการบริหารงานสวัสดิการโดยชุมชน ยังต้องยึดหลักการประชาธิปไตย ซึ่งสามารถจำแนกได้ 4 ประการ ได้แก่

1. การจัดสวัสดิการสังคมใดๆ ก็ตาม ต้องจัดขึ้นตามความต้องการของประชาชนในชุมชนนั้นๆ
2. ประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดบริการและการบริหารตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งจะทำให้ชาวชุมชนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ส่งผลให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

3. การจัดสวัสดิการจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนด้วยความเต็มใจ เพราะความเต็มใจให้ความร่วมมือจะเป็นตัวลดความขัดแย้งต่อต้าน ก่อให้เกิดความราบรื่นในการบริหารงาน

4. การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งทรัพยากรด้านการเงิน และทรัพยากรมนุษย์

สรุปได้ว่า สวัสดิการชุมชน เป็นการบริหารสวัสดิการโดยชุมชน ในรูปแบบการจัดการตามแนวทางชุมชนพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งมีพื้นฐานมาจากการกำหนดให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกัน เป็นการบริหารสวัสดิการชุมชนเพื่อชุมชนเอง

ประเวศ วะสี (www.villagefund.or.th, 2560) ได้กล่าวว่า "กองทุนหมู่บ้าน" ไม่ใช่เงิน "กองทุนหมู่บ้าน" เป็นอะไรที่ใหญ่โต และมีคุณค่ายิ่งกว่าเงินมากนัก กองทุนนี้ประกอบด้วย

1. ทูตที่เป็นคนแต่ละคนทุนทางสังคมที่ถักทอคนแต่ละคนมาเป็นกลุ่มคนหรือสังคม
2. ทุนทางวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่ประสานสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม
3. ทุนทางศีลธรรมหมายถึงความถูกต้องแห่งการอยู่ร่วมกัน เช่น ความเอื้ออาทรต่อกัน ความเชื่อถือและไว้วางใจกันได้ ความสุจริต ความเสียสละ
4. ทุนทางทรัพยากรเช่น ดิน น้ำ ป่า อากาศ ไร่นา วัชควาย ที่มีการอนุรักษ์ มีการใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน
5. ทุนทางปัญญาได้แก่การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และความรู้จากภายนอกชุมชน มาสังเคราะห์เป็นปัญญาและการจัดการเพื่อให้การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และระหว่างชุมชนกับ โลกภายนอกชุมชน เป็นไปอย่างรักษาความสมดุลไว้ได้ เพื่อความเป็นปรกติและยั่งยืน

6. ทุนที่เป็นเงินอันช่วยกันออมไว้เพื่อให้กระบวนการออมและการจัดการรวมทั้งตัวเงิน เป็นเครื่องกระตุ้นและส่งเสริมสร้างทุนที่ไม่ใช่เงิน 6 ประการ ได้แก่

- 6.1 คน
- 6.2 สังคม
- 6.3 วัฒนธรรม
- 6.4 ศีลธรรม
- 6.5 ทรัพยากร
- 6.6 ปัญญา

ถูกถักทอเข้าด้วยกัน"คุณค่าที่ไม่ใช่เงิน" (nonmonetary values) คือความใกล้ชิด ความเอื้ออาทรต่อกัน ความไว้วางใจ เชื่อใจ ความสุจริต ความเสียสละ คุณค่าที่ไม่ใช่เงินนี้มีพลังผูกพัน เข้าไว้ด้วยกัน คุณค่านี้อาจเรียกว่าเป็น"ธรรมเนียมแห่งการถักทอ"

ชุมชนจะก่อตัวขึ้นมาเองด้วย"ธรรมเนียมแห่งการถักทอ"งอกงามและเติบโตไปโดยธรรมชาติ เป็นองค์กรโดยธรรม องค์กรโดยธรรมทำให้ทุกคนมีความสุขและสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ตรงกันข้ามกับองค์กรโดยอำนาจที่ใช้กันโดยทั่วไปไม่ว่าในทางการเมือง ราชการ การศึกษา ศาสนา หรือธุรกิจ ซึ่งบีบบังคับ ไม่สร้างสรรค์ และก่อให้เกิดความเครียด

อำนาจและเงินที่เข้าทำลาย"คุณค่าที่ไม่ใช่เงิน"และทำลายความเข้มแข็งของชุมชน หรือทำให้ความเป็นชุมชนไม่เกิดขึ้น แต่ถ้าเข้าใจ ใช้เงินให้ไปหนุนคุณค่าที่ไม่ใช่เงิน เงินก็มีประโยชน์ในการส่งเสริมความเข้มแข็ง ของชุมชนได้

ผู้ที่เข้าไปทำงานชุมชนจะมีแต่เจตนาอย่างเดียวไม่ได้ทั่วโลกประสบความสำเร็จในการแก้ไขความยากจนของคนชนบทเพราะอาศัยแต่เจตนาดีและเงินมหาศาลความเข้าใจ ธรรมชาติของการก่อตัวของชุมชนเข้มแข็งเป็นสิ่งสำคัญถ้าช่วยกันทำความเข้าใจก็จะเกิด อานิสงส์มหาศาล ที่ทำให้ประเทศชาติรอดพ้นจากสภาวะวิกฤต

สรุปได้ว่า สวัสดิการชุมชน คือ การจัดการด้านการบริหารสวัสดิการชุมชนโดยชุมชนเอง ตามรูปแบบการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและประชาชนทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกัน เพราะเป็นการบริหารสวัสดิการชุมชนเพื่อชุมชน

กว่าจะเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นับจาก พ.ศ. 2504 ประเทศไทยได้กำหนดให้มีแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และ สังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-7 ที่ผ่านมามีเกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และความได้เปรียบด้านแรงงานที่มีราคาถูกและมีอยู่อย่างเหลือเฟือ ของประเทศมาใช้สนับสนุนการพัฒนาและขยายฐานการผลิตทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวในอัตราที่สูง แต่การเติบโตดังกล่าวนอกจากจะต้องแลกเปลี่ยด้วย ทรัพยากร ธรรมชาติที่ร่อยหลอ และเสื่อมโทรมลงเป็นอย่างมากและต้องมีการลงทุน เทคโนโลยี และการตลาดจากต่างประเทศ ในขณะที่ข้อจำกัดที่เป็นอยู่ของประเทศทั้งด้านการพัฒนาศักยภาพของคน การบริหารจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเสริมสร้างฐาน ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและประสิทธิภาพโดยรวม ของการพัฒนาประเทศอันจะนำไปสู่ขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศ ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้น ตามมา คือ ความขัดแย้งในสังคมจากการ เลื่อมล้ำของรายได้และการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติที่

เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยนั้นมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาจะกระจุกอยู่เฉพาะพื้นที่ในเขตเมือง และชุมชนด้านอุตสาหกรรม ไม่เกิดการกระจายการพัฒนาสู่ชนบท ซึ่งเป็นพื้นที่ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เกิดการอพยพปัจจัยการผลิตของชุมชน โดยเฉพาะแรงงาน ซึ่งส่งผลถึงการแยกคนออกจากชุมชน ทำให้สรุปได้ว่าแม้การพัฒนาเศรษฐกิจจะบรรลุผลตาม ความมุ่งหมาย แต่ความสำเร็จดังกล่าวได้นำไปสู่ผลการพัฒนา ที่ไม่พึงปรารถนาทางด้านสังคม และการพัฒนานั้นอาจจะไม่ยั่งยืน เพราะคนในสังคมส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องกันมายาวนาน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และความต่อเนื่องของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ การพัฒนาใหม่ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน ทั้งในฐานะ ผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา และเป็นผู้ได้รับประโยชน์ หรือผลกระทบโดยตรงจาก การพัฒนาจึงมุ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่มี "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" และมีกระบวนการที่บูรณาการทุกด้านในการเชื่อมโยงกัน ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ให้มีความสามารถหรือประสิทธิภาพต่อการสร้างความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนและความ อยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย

จากกระบวนการทัศน์ใหม่ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และความต่อเนื่องของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 กับปรัชญาของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในการเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง และถือคุณประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เสริมสร้างการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม รวมถึงการกระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นและเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และวัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุน 1 ล้านบาท เป็นแหล่ง เงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือ เพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุน สวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต และเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำหรับในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เป็นการมุ่งเสริมให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยวิถีปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนที่เข้มแข็งจึงเป็นกลไกสำคัญในการ

ขับเคลื่อนการพัฒนา โดยที่ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจะช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นองค์ความรวม มีกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ร่วมกันของคนในชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายตามภูมิสังคมด้วยทุนทางทรัพยากร และศักยภาพของชุมชน มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองอย่างพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานการเคารพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยสรุปได้เป็น 3 แนวทางหลัก

1. การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง
2. การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน
3. การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

ความเป็นมาของกองทุนบ้านหนองสองห้อง

บ้านหนองสองห้อง หมู่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย เป็นหมู่บ้าน 1 ใน 5 หมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลพญาเมืองราย จำนวนครัวเรือนของบ้านหนองสองห้อง มี 329 ครัวเรือน ประชากร 827 คน แบ่งเป็นชาย 396 คน เป็นหญิง 431 คน (สัมภาระ กนกพล ผัดเรือน 1 กันยายน 2559) ผู้ใหญ่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย) สภาพสังคมโดยทั่วไปมีความเกื้อกูลกันแบบเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและพึ่งพาอาศัยกัน

เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ.2545ประชาชนบ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ได้พร้อมใจกันจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิก บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลและรับโอนเงินเป็นทุนครั้งแรก 1,000,000.00 บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) หลังจากนั้นได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เมื่อวันที่ 23 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2550 ดำเนินการต่อมาจนถึงปัจจุบัน จำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 182 คน

รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

1. นายบุญฤทธิ์ อินตะปัญญา ตำแหน่ง ประธาน

2. นายอุทัย ทองสง่า	ตำแหน่ง รองประธาน
3. นายวิธาน โวทาน	ตำแหน่ง เภรัญญิก
4. นางสาวสุพรรณมา นาลีศ	ตำแหน่ง เลขานุการ
5. นายคฤสิต คิคคี	ตำแหน่ง กรรมการ
6. นายสมนึก ก้างอนตา	ตำแหน่ง กรรมการ
7. นางสาวรัชฎาภรณ์ รววมสุข	ตำแหน่ง กรรมการ
8. นางสาวศุทธาธิณี ปุคกะ	ตำแหน่ง กรรมการ
9. นางพิณภา พรหมรักษา	ตำแหน่ง กรรมการ
10. นางสาวกึ่งกาญจน์ ธาริฟู	ตำแหน่ง กรรมการ

การบริหารจัดการกองทุน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องบริหารงานโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย กรรมการซึ่งมาจากการคัดเลือกระหว่าง สมาชิกด้วยกัน ตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกำหนด (ระเบียบ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ข้อ 16 , 17 และ 18) โดยคณะกรรมการมีอำนาจ หน้าที่ ดังนี้

1. บริหารจัดการกองทุน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของ เงินกองทุน เพื่อสอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน
2. ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนที่ไม่ ขัดแย้งกับระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
3. รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก ทั้งที่เป็นกลุ่มองค์กรชุมชน หรือปัจเจก บุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
4. สํารวจ และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือน และ วิสาหกิจชุมชน ในเขตท้องที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้น ตลอดจนสำรวจและจัดทำข้อมูลดังกล่าว ของกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
5. พิจารณาการให้กู้เงินตามระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
6. ทำนิติกรรมสัญญา หรือดำเนินการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับภาระผูกพันของ กองทุน
7. จัดหรือเรียกประชุมสมาชิกตามที่กำหนดหรือได้ตกลงกัน หรือตามที่สมาชิก จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดลงลายมือชื่อทำหนังสือร้องขอ และจะต้อง ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่รับคำร้อง

8. จัดทำบัญชีและส่งมอบเงินที่ได้รับการจัดสรร ดอกผล ผลตอบแทน หรือรายได้ที่เกิดขึ้นจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการคืนให้แก่กองทุนให้ครบเต็มตามจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่าย ในกรณีที่คณะกรรมการมีหนังสือหรือคำสั่งเป็นที่สุด เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนไม่ปฏิบัติตาม หรือบริหารจัดการกองทุนไม่เป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

8.1 การจัดทำบัญชีและรายงาน

8.1.1 จัดทำบัญชีแยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมของกองทุน คือ

- กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท
- กิจกรรมเงินออม ของสมาชิกกองทุน

8.1.2 ทุกครั้งที่มีการรับ-จ่ายเงิน ให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้อง ครบถ้วน

8.1.3 รายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน ประจำเดือน และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้สมาชิกทราบ เพื่อใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน

8.1.4 จัดทำรายงานการเงินประจำปี แสดงผลการดำเนิน ฐานะการเงิน ของกองทุนส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชี ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด และรายงานให้สมาชิก หรือประชาชนทราบ

9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย การดำเนินงานของกองทุน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ได้ดำเนินงานตามกิจกรรมของกองทุน คือ

1. กิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน
2. กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท เป็นการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน โดยมีหลักเกณฑ์ในการ

กู้ยืม ดังนี้

การให้กู้ยืม

2.1 ผู้จัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน ต่อ คณะกรรมการกองทุนตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2.2 กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตาม ความเหมาะสมของสัญญาเงินกู้แต่ละราย แต่ต้องไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันทำสัญญา

2.3 แนวทางการพิจารณาให้กู้ยืมที่สำคัญมี 5 ประการ คือ

2.3.1 ประวัติและอุปนิสัย เป็นคนซื่อสัตย์ รักษาคำพูด ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำมาหากิน อดทน ไม่เคยโกงเงินคนอื่น ไม่เสเพล ไม่เล่นการพนัน ไม่เคยมีประวัติเสียหาย ทางด้านการเงิน มีความรู้ และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ

2.3.2 หลักประกัน บุคคลที่จะค้ำประกันควรมีฐานะทางการเงินดีพอที่สามารถชำระหนี้แทนได้หรือต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ น่าเชื่อถือ หรือถ้าเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันก็ต้องมีสภาพคล่องสูง คือ สามารถขายได้ง่ายและรวดเร็ว และควรกำหนดว่าจะให้กู้ได้กี่เปอร์เซ็นต์ของราคาประเมินหลักทรัพย์

2.3.3 ความสามารถในการชำระหนี้

2.3.3.1 ความสามารถในการชำระหนี้พิจารณาจากรายได้ การกู้เงินไปลงทุนควรมีประมาณการรายได้/รายจ่าย แต่ละเดือนจะเหลือเท่าใด และพอเพียงที่จะชำระหนี้ได้ไหม หากไม่พอก็อาจจะต้องลดจำนวนเงินให้กู้ลง

2.3.3.2 ภาวะตลาดสำหรับการค้าที่จะทำต้องพิจารณาว่าสินค้าหรือธุรกิจที่จะทำนั้นมีตลาดรองรับหรือไม่ คือ สามารถขายได้ไหม และผู้ซื้อจะขายอย่างไร หรือราคาขายเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นแล้วเป็นอย่างไร

2.3.3.3 มีปัญหาในการหาวัตถุดิบมาผลิตหรือไม่

2.3.3.4 ท่าเลที่ตั้งของกิจการเป็นอย่างไร มีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อม หรืออยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ หรือใกล้แหล่งสินค้าที่จะขาย หรือสะดวกต่อผู้ซื้อหรือไม่

2.3.4 เงินทุนของผู้ขอกู้ ผู้ขอกู้ควรมีเงินลงทุนของตนเองจำนวนหนึ่ง ที่เตรียมสะสมไว้สำหรับประกอบธุรกิจในส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเงินลงทุนทั้งหมดที่ต้องใช้ในการทำธุรกิจ เพราะหากใช้เงินทุนของตนเองน้อยแต่ขอกู้มากผู้ขอกู้ต้องมีภาระในการผ่อนชำระหนี้สูงทำให้เกิดหนี้มีปัญหาคืนได้ภายหลัง นอกจากนี้การที่ผู้ขอกู้ใช้เงินลงทุนของตนเองมากย่อมเป็นการแสดงความมั่นใจในธุรกิจของตนเองอย่างหนึ่ง และมีความตั้งใจจริงที่จะประกอบธุรกิจของตนให้ประสบความสำเร็จ

2.3.5 เหตุการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ ความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ในปัจจุบันมีปัจจัยหลายอย่างที่ผู้ประกอบการไม่อาจควบคุมได้ เช่น ปัญหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูงขึ้นเพราะขาดแคลน ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ทำให้กำลังซื้อลดลง ปัญหาสินค้าล้นตลาดเพราะมีผู้ผลิตมากเกินไป ปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศที่มีผลกระทบต่อผลผลิตของเกษตรกร ในกรณี que เห็นว่าอาจมีบางปัจจัยก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจหรือการค้าของผู้ขอกู้ และอาจส่งผลกระทบต่อ การชำระหนี้ก็ต้องพิจารณาว่าจะให้กู้หรือไม่

แผนพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ได้จัดทำแผนพัฒนากองทุนหมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 แผน ดังนี้

1. แผนพัฒนาฐานะเทียบของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ 2

1.1 จัดให้มีการประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน อย่างน้อยปีละ 3 ครั้งเพื่ออธิบายความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเงิน การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง

1.2 ให้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกองทุนหมู่บ้านเป็นไปตามความต้องการของสมาชิก เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต

1.3 ให้สมาชิกมีสิทธิในการเรียกร้องแก้ไขข้อระเบียบที่สมาชิกเห็นว่าไม่เป็นธรรม หรือสมาชิกเห็นว่าลำเอียง (ต้องมีการโหวต โดยการลงคะแนน หรือยกมือลงมติ ด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกที่เข้าประชุม)

1.4 ให้สมาชิกมีสิทธิในการนำเสนอโครงการ หรือสวัสดิการที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชนได้ ตามหลักของประชาธิปไตย

2. แผนพัฒนาการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ

2.1 ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการออมเงินให้มากกว่าที่ระเบียบได้กำหนดไว้แก่สมาชิก เพื่อความมั่นคงทางการเงินที่ยั่งยืน

2.2 ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนงานการพัฒนาแล้วนำเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ ทุก 3 เดือน

2.3 พัฒนาการบริการการชำระเงินกู้และการพิจารณาให้ผู้ยืมของสมาชิกเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว

2.4 ให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการใหม่ทุก 2 ปี ตามระเบียบ และวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (การคัดเลือกคณะกรรมการ จะมีการกำหนดให้ปรับเปลี่ยนได้ครั้งละครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด เพื่อความต่อเนื่องของการบริหารงานในกองทุนหมู่บ้าน)

3. แผนพัฒนาสวัสดิการให้กับชุมชนและสมาชิก

3.1 จัดให้มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์แก่สมาชิกที่กู้เงิน เมื่อเสียชีวิตรายละไม่เกิน 5,000 บาท

3.2 จัดให้มีกองทุนช่วยเหลือบุตรสมาชิกที่รักการเรียน นิสัยดี มีความกตัญญู ไม่เกินรายละ 500 บาท ต่อปี ต่อคน (ทั้งนี้จะมีการกำหนดและคัดเลือกเป็นปีต่อปี ซึ่งกองทุนหมู่บ้านจะให้ได้ไม่เกินปีละ 10 คน)

3.3 จัดให้มีกองทุนสาธารณะ เพื่อใช้เกี่ยวกับสาธารณะประโยชน์ในชุมชน เมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งเงินจำนวนนี้จะนำออกไปใช้ได้ต้องผ่านการลงมติจากสมาชิกก่อน

3.4 จัดให้มีกองทุนกู้ยืมพิเศษ เมื่อสมาชิกมีความจำเป็นเร่งด่วน กองทุนทั้งหมดนี้จะสามารถนำออกไปใช้ได้ต้องผ่านมติของสมาชิกทุกครั้ง ด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด

ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ได้จัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง เพื่อรายงานผลการดำเนินการต่างๆ ของกองทุน โดยมีรายละเอียดในการประชุม ดังนี้

1. รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
2. รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท ซึ่งเป็นการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน
3. รายงานผลการดำเนินงานจัดสรรผลกำไรจากดอกเบี้ยเงินกู้ โดยนำมาจัดสรรตามรายการดังต่อไปนี้
 - 3.1 สมทบกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ร้อยละ 20
 - 3.2 พัฒนาชุมชน ร้อยละ 20
 - 3.3 ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 20
 - 3.4 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ร้อยละ 10
 - 3.5 ค่าประกันความเสี่ยง ร้อยละ 10
 - 3.6 สมทบกองสวัสดิการชุมชน ร้อยละ 20

จากข้อมูลกองทุนหมู่บ้าน สรุปได้ว่า กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่ชุมชน ดังจะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2559 ได้จัดให้มีแผนพัฒนาสวัสดิการให้กับชุมชนและสมาชิก ดังนี้ จัดให้มีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์แก่สมาชิกที่กู้เงิน กองทุนช่วยเหลือบุตรสมาชิกที่รักการเรียน นิสัยดี มีความกตัญญู กองทุนสาธารณะ กองทุนกู้ยืมพิเศษ โดยนำผลกำไรที่ได้จากการดำเนินงานมาใช้ในการดำเนินการดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เลือกทำวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เพื่อต้องการทราบถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการ

พัฒนาชุมชน ว่าเป็นอย่างไร และอยู่ในระดับใด ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนมีอะไรบ้าง ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิจัย รูปคำดี และคณะ(2550, บทคัดย่อ) ได้วิจัยการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาเขตคลองเตย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนคลองเตยมีความหลากหลาย แต่มีกองทุนที่สนับสนุนด้านสวัสดิการไม่สอดคล้องกับปริมาณประชากร ด้วยความหลากหลายของกองทุน และปัญหาจากการดำเนินงานกองทุน ชุมชนคลองเตยจึงสามารถกำหนดรูปแบบและแนวทางในการบูรณาการกองทุนได้แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่นๆ ของประเทศ ในภาพรวม ดังต่อไปนี้ 1) ด้านรูปแบบการบูรณาการกองทุนอาจทำได้โดยการต่างตั้งคณะกรรมการกองทุนร่วมกันจากความเห็นชอบของสมาชิกภายในชุมชนคลองเตย รวมถึงการกำหนดวางเงื่อนไขกฎระเบียบในการดำเนินงานส่วนกลางที่ชัดเจน โดยสมาชิกในชุมชนเพื่อให้ทุกกองทุนได้นำไปปฏิบัติร่วมกัน ได้ 2) ด้านกิจกรรมการบูรณาการกองทุน ควรฝึกอบรมให้ความรู้สร้างความเข้าใจแก่คณะทำงาน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คณะทำงานมีรูปแบบและวิธีการดำเนินงานกองทุนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การจัดการส่งเสริมอาชีพโดยการจัดหาบุคลากรให้ความรู้ และแนะนำอาชีพที่เหมาะสมให้แก่คนในชุมชน เพื่อสามารถนำเงินที่นำไปประกอบอาชีพยังประโยชน์ได้ต่อไป และจัดกลุ่มศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะด้านนโยบายต่อรัฐบาลด้านบูรณาการกองทุน ควรมีการศึกษาการประเมินผลความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมชุมชนในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม/ชุมชนของชุมชนที่ดำเนินงานกองทุน และควรมีการศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนถึงปัจจัยนำเข้ากระบวนการดำเนินงาน ผลลัพธ์ที่ได้รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่วนในด้านข้อเสนอด้านการปฏิบัติสำหรับกองทุนที่มีอยู่ในชุมชนคลองเตย ควรดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนในชุมชนที่มีความพร้อม ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาในชุมชนได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องควรพิจารณางบประมาณสนับสนุน โครงการให้เหมาะสมกับขนาดชุมชนและการชำระคืนอาจขยายเวลาตามความเหมาะสมของโครงการหรือกิจกรรม และคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชนควรมีระบบติดตามการดำเนินงานของกองทุนเป็นระยะอย่างจริงจัง

ระพีพรธ คำหอม (2551, หน้า 1-5) ได้ทำการวิจัยโครงการสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ 12 พื้นที่ ผลการวิจัย

พบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของสวัสดิการชุมชน ได้แก่ 1) องค์ความรู้และความเข้าใจ ต่อแนวคิดและหลักการ กระบวนการ การจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นปัญหาต่อ การทำงานในชุมชน เนื่องจากความรู้และความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ยังไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะ การเข้าใจว่าการจัดสวัสดิการ คือ การให้การสงเคราะห์ การสงเคราะห์เฉพาะหน้า การให้เบี้ยยังชีพ แก่ผู้ด้อยโอกาส ดังนั้น การปรับกระบวนการทัศน์ของการจัดสวัสดิการชุมชน จึงควรให้ความสำคัญ กับมิติของการพัฒนา บนฐานของความหลากหลายของพื้นที่ หลากหลายรูปแบบ หลากหลายวิธี เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของประชาคมอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และให้การยอมรับกับทุกคน ในสังคม 2) การสร้างต้นแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนแบบกระจายตัว ครอบคลุมพื้นที่การสร้าง ต้นแบบการจัดสวัสดิการชุมชนถือเป็นการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ให้มีการกระจายตัว ครอบคลุมพื้นที่ทั้งในระดับท้องถิ่น ตำบล อำเภอ และจังหวัด ซึ่งแต่ละพื้นที่ย่อมมีบริบทของ การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ต้นแบบของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จะขยายตัวไปยังชุมชนอื่นๆ ให้ได้มาเรียนรู้และนำไปทดลองปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน 3) การใช้กลไก การเชื่อมโยงรอยต่อระหว่างพื้นที่ ผ่านกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบัน ยังขาดกลไกระดับอำเภอที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด 4) การขยายสวัสดิการ ชุมชนระดับอำเภอ จึงเป็นการเชื่อมโยงสวัสดิการชุมชนของแต่ละตำบลในแต่ละอำเภอให้มีการ ทำงานประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายพันธมิตรการพัฒนาสวัสดิการชุมชนร่วมกัน

พรรณทิพย์ เพชรมาก และวริษฐา แก้วเกตุ (2551, หน้า 16-21) ได้รายงาน การศึกษาเรื่องภาพรวมผลการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชน ปี 2548-2549 และบทบาท หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการขยายผลการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการ ชุมชน ซึ่งทำได้โดยคนที่ผู้นำหรือแกนนำจะต้องขยายจำนวนสมาชิกด้วยการให้ข้อมูลและสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับการก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้งในเวทีระดับหมู่บ้านและเวทีระดับตำบล พร้อมทั้งดำเนินการตามกลวิธีทางจิตวิทยา เช่น การมอบสวัสดิการในงานต่าง ๆ เช่น งานฌาปนกิจ ศพ โดยเชิญผู้ที่เป็นที่ยอมรับและให้ความนับถือภายในท้องถิ่น เช่น นายอำเภอ นายก อบต. เป็นผู้ มอบ พร้อมกับให้ข้อมูลหรืออธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมของกองทุนฯ ไม่เช่นนั้นก็จะมอบสวัสดิการต่อ หน้าสมาชิกทุกครั้ง เพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ที่สมาชิกจะได้รับเมื่อเป็น สมาชิกกองทุน ในส่วนของการระดมทุนนั้น แกนนำจะต้องรู้จักการบูรณาการสวัสดิการจากฐาน กองทุนอื่นด้วย เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผลิตภัณฑ์ หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ในการขยาย ผลสู่การจัดตั้งกองทุนในตำบลอื่นนั้น ควรใช้พื้นที่ครูและพื้นที่ต้นให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อ การศึกษาคูงานของพื้นที่อื่น รวมทั้งการขยายผลโดยให้แกนนำชุมชนเป็นผู้สร้างความรู้ความเข้าใจ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมสามารถปฏิบัติตามได้โดยง่าย ผ่านกระบวนการจัดการความรู้เพื่อให้

เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การขยายผลระดับตำบลควรทำผ่านเครือข่ายชมรมต่างๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการผลักดันให้มีการออกระเบียบข้อบังคับที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของกองทุนฯ อย่างถูกกฎหมาย ในการผลักดันดังกล่าวจะต้องอาศัยการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการยอมรับ ร่วมมือร่วมใจ ให้การสนับสนุนและสามารถขยายผลสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

สุวัฒน์ กุมพิทักษ์ (2551, หน้า 56) ได้ทำการวิจัยเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝ้อ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบ้านฝ้อ ได้เริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนสมาชิก 1,403 ราย สมาชิกแต่ละรายจะต้องจ่ายเงินให้กับกองทุนเมื่อแรกเข้า 180 บาท และจ่ายในลักษณะตั้งจะวันละ 1 บาท รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน และองค์การบริหารส่วนตำบล เงินกองทุนดังกล่าว คณะกรรมการบริหารได้มีการนำมาจ่ายเป็นสวัสดิการตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิตให้สมาชิก ภายใต้หลักการ “ให้อย่างมีคุณค่ารับอย่างมีศักดิ์ศรี” แต่เมื่อวิเคราะห์รายรับรายจ่ายของกองทุนในปัจจุบัน พบว่า มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ซึ่งจะส่งผลให้กองทุนดำเนินการได้ไม่เกิน 5 ปี เท่านั้น ในการวิจัยครั้งนี้ให้ข้อเสนอแนะว่าจะทำให้กองทุนมีความยั่งยืนจะต้องมีการร่วมสมทบจ่ายในอัตราวันละ 1 บาท ของ 3 ฝ่าย คือ สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล และรัฐบาล

จรรยาลักษณ์ เกตุปมา (2551, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดทำฐานข้อมูลชุมชน พบว่ามีการจัดสวัสดิการแก่ครอบครัวคนตายมากที่สุด ประเภทการช่วยเหลือได้แก่ ด้านการเงิน สิ่งของ การให้ความรู้ ด้านอาชีพ สุขภาพ แหล่งการช่วยเหลือส่วนใหญ่มาจากการรวบรวมจากทุกหลังคาเรือน ผู้รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการได้แก่ ผู้นำในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน การช่วยเหลือจะให้ตามเงื่อนไขที่กลุ่มกำหนด มีลักษณะการจัดสวัสดิการ 4 ลักษณะ 5 รูปแบบ การจัดสวัสดิการแก่บุคคล 16 ประเภท และการจัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้ยากลำบาก กระบวนการบูรณาการเครือข่ายสวัสดิการมีขั้นตอนเริ่มจากการสร้างทีมอาสาสมัครนักวิจัยชาวบ้าน และแกนนำ การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การสร้างฐานข้อมูล การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาเครือข่ายระดับชุมชน หมู่บ้านและตำบล การปฏิบัติการพัฒนาเครือข่าย การติดตามประเมินผล สรุปบทเรียนร่วมกันของเครือข่าย ปัจจัยหนุนต่อการจัดสวัสดิการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือ การกำหนดกฎเกณฑ์ทิศทางที่ชัดเจน การวางแผนการบริหารงานด้านชุมชน ปัจจัยอุปสรรค ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม ข้อเสนอแนะต่อการบูรณาการสวัสดิการในระดับชุมชน

ได้แก่ การสร้างแรงกระตุ้นใจของแกนนำและการทำความเข้าใจกับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดทำฐานข้อมูลโดยชุมชนให้เป็นปัจจุบันและใช้ในการวางแผน การเสริมสร้างศักยภาพแก่แกนนำอาสาสมัคร รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเป็นฐานสวัสดิการชุมชนที่เข้มแข็งและการประสานงานกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนกลุ่มต่าง ๆ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้และองค์ความรู้การจัดสวัสดิการชุมชนระดับต่าง ๆ เพื่อขยายผลต่อไป

ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2552, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาชุมชนเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร พบว่าการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการค้นหาคำปรึกษาและสาเหตุของปัญหาในการพัฒนาชุมชนรองลงมา ด้านการลงทุนปฏิบัติการพัฒนาชุมชนด้านการวางแผนดำเนินการพัฒนาชุมชนและด้านการติดตามประเมินผลในการพัฒนาชุมชนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยอายุอาชีพรายได้ต่อเดือนและการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน เขตคูสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา ศาสนา และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนควรมาจากการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน นอกจากนี้ต้องใช้กระบวนการสื่อสารเป็นสำคัญ เพราะการสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชน หลักการ วิธีการจัดสวัสดิการชุมชน รวมไปถึงกระบวนการทำงานแบบเครือข่าย การบริหารงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมที่แท้จริงให้เกิดขึ้นในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่รอดของกองทุนสวัสดิการชุมชน และยังส่งผลให้ชุมชนมีความพร้อมเข้มแข็งและผูกพันต่อกันทั้งในกลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนต่อไป

กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.2 กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. รูปแบบในการวิจัย
2. ประชากรและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
3. วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
6. การนำเสนอข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 182 คน
2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ กรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 30 คน กำหนดขนาดของ

กลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกจากกรรมการและสมาชิกที่เข้าใจการทำงานของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในระยะเวลาอันจำกัด

วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดกับสวัสดิการชุมชนจากเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางการศึกษา บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบอ้างอิง และเป็นแนวทางในการศึกษา
2. ศึกษาจากข้อมูลภาคสนามโดยการแจกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึกจากกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์ทางสถิติ และการสรุปความ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เป็นแบบสอบถามที่เป็นมาตราจัดอันดับ (Rating scale) (ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538, หน้า 167) จำนวน 30 ข้อ คือ

เกณฑ์การให้ค่าคะแนน

5	คือ มีส่วนร่วมมากที่สุด	หมายถึง มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
4	คือ มีส่วนร่วมมาก	หมายถึง มีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
แต่อาจขาดอยู่บ้างบางครั้ง
3	คือ มีส่วนร่วมปานกลาง	หมายถึง มีการปฏิบัติบ้างแล้วแต่โอกาส
และความสะดวก
2	คือ มีส่วนร่วมน้อย	หมายถึง มีการปฏิบัติเพียงเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 1 ครั้ง
1	คือ มีส่วนร่วมน้อยที่สุด/ไม่มีเลย	หมายถึง มีการปฏิบัติเพียงครั้งเดียวแล้ว
ไม่ปฏิบัติเลย หรือไม่เคยมีการปฏิบัติเลย

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดอันดับค่าเฉลี่ย ช่วงค่าคะแนนที่ใช้การ
คำนวณอัตราภาคชั้นของค่าเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 0.5 ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 แปลความว่า มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แปลความว่า มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แปลความว่า ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แปลความว่า น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แปลความว่า น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน
บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราช อำเภอพญาเมืองราช จังหวัดเชียงราย เป็นคำถามแบบปลายเปิด ให้
ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นในการตอบอย่างอิสระ

2. แบบสัมภาษณ์การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็น
ระบบและชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่จำเพาะเจาะจง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีแบบ
กำหนดไว้ตายตัว เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด โดยเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงออกซึ่งความ
คิดเห็น และความรู้สึกโดยไม่มีการบังคับให้จำใจตอบ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนา
ชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราช อำเภอพญาเมืองราช จังหวัดเชียงราย มีวิธีการเก็บรวบรวม
ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการ
เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยสร้างสัมพันธ์ภาพกับคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
หนองสองห้อง เพื่อการอำนวยความสะดวกและการให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ติดต่อประสานงานบุคคลกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ เพื่อขออนุญาตให้ความ
อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

2.3 สัมภาษณ์ที่และนัดหมาย วัน เวลา สถานที่และการอำนวยความสะดวกอื่น
ๆ โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 6 ครั้ง นัดหมายกลุ่มตัวอย่าง ครั้งละ 5 คน โดยเลือกกลุ่ม
ตัวอย่างที่อยู่ใกล้เคียงกัน และอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อความสะดวกในการรวมกลุ่มให้ข้อมูล ดังนี้

การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 6 ครั้ง

- 1) ครั้งที่ 1 วันอาทิตย์ที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2560 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หรือที่บ้านของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) ครั้งที่ 2 วันจันทร์ที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2560 เวลา 17.00 – 20.00 น. ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หรือที่บ้านของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 3) ครั้งที่ 3 วันอังคารที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2560 เวลา 17.00 – 20.00 น. ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หรือที่บ้านของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4) ครั้งที่ 4 วันพุธที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2560 เวลา 17.00 – 20.00 น. ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หรือที่บ้านของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 5) ครั้งที่ 5 วันพฤหัสบดีที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2560 เวลา 17.00 – 20.00 น. ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หรือที่บ้านของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 6) ครั้งที่ 6 วันศุกร์ที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2560 เวลา 17.00 – 20.00 น. ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หรือที่บ้านของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.4 ทำการแจกแบบสอบถาม และทำการพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสพการณ์ให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องที่ต้องการเก็บข้อมูล ขออนุญาตบันทึกเสียงและภาพ การสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนา ชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และ ขออนุญาตบันทึกข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

2.6. นำผลการตอบแบบสอบถาม และประเด็นความคิดเห็นที่ได้จากการ สัมภาษณ์มาสรุปให้ครบถ้วนถูกต้องตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ รวมทั้งข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ หากพบว่า ขาดประเด็นหรือไม่ชัดเจนประเด็นไหน ต้องลงไปสอบถามอีกครั้งจนกว่าได้ประเด็นและ ผลการศึกษาที่ครบถ้วนตามต้องการ

การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย และการพรรณนาความ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราช อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น

ตอนที่ 3 การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้สถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538, หน้า 73)

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของค่าเฉลี่ยทั้งหมด

N แทน จำนวนข้อมูล

2. ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538, หน้า 79)

$$S = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{N-1}}$$

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงรายจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน และศึกษาการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จำนวน 182 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการคัดเลือกจากสมาชิกที่มีความเข้าใจการทำงานของคณะกรรมการ จำนวน 30 คน

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 3 การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน

บริบทชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

บ้านหนองสองห้อง หมู่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พื้นที่เดิมเป็นป่าเขาสลักกับที่ราบเป็นหย่อมๆ มีบ้านเรือนตั้งอยู่ไม่ถึง 10 ครอบครัว และมีเพียงกลุ่มชาวบ้านจากถิ่นอื่นเข้ามาทำไร่ทำสวนไม่กี่ครอบครัว เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นป่ารกทึบมีต้นไม้ใหญ่น้อยขึ้นประปรายนับว่าเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ และการแผ้วถางก็ทำได้ยากลำบาก แต่เมื่อประชากรตามถิ่นต่างๆ มีจำนวนมากขึ้น จึงมีการอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่แห่งนี้มากขึ้นเรื่อยๆ ตลอด และเริ่มมีการแผ้วถางลูก้าเขตป่าอย่างเป็นลำเป็นสัน เพราะในคอนนั้นรัฐบาลยังไม่มิกกฎหมายควบคุมการทำลายป่าไว้บังคับใช้กับชาวบ้าน หรือถ้ามีก็ไม่มีการบังคับควบคุมดูแลให้ทั่วถึงได้ ต่อมาในปีพุทธศักราช 2496 นายกันทะ หินแก้ว ผู้ใหญ่บ้าน บ้านน้ำอิง หมู่ 8 ตำบลต้า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ได้พาชาวบ้านจำนวน 36 ครอบครัว อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งหลักปักฐาน โดยเลือกทำเลเป็นที่ราบกว้างเหมาะสำหรับการทำนา อีกทั้งที่ราบแห่งนี้ก็มีร่องน้ำตื้นๆ ซึ่งบริเวณใกล้เคียงนั้นมีต่อไม้สะลิกอยู่ประมาณ จำนวน 4 – 5 ต่อ เพราะต้นไม้ที่มีอยู่เดิมได้ถูกผู้คนที่อพยพมาอยู่ก่อนหน้านั้นตัดไม้ไปสร้างบ้านเรือน ดังนั้น ชาวบ้านทั้งที่อพยพมาอยู่ก่อนและหลังได้ร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “หมู่บ้านสันสะลิก” เมื่อก่อตั้งเป็นหมู่บ้านแล้วเสร็จ ชาวบ้านส่วนใหญ่ซึ่งนับถือศาสนาพุทธต้องการเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่กันในหมู่บ้าน ดังนั้นจึงมีความเห็นร่วมกันว่าควรมีการก่อสร้างวัดวาอารามตามประเพณีที่สืบทอดมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ผู้ใหญ่บ้าน นายกันทะ หินแก้ว จึงได้เป็นแกนนำ นำชาวบ้านสร้างอารามชั่วคราวไว้หลังหนึ่ง เพื่อใช้ในการประกอบพิธีการต่างๆ ตามหลักความเชื่อและแนวปฏิบัติของพุทธศาสนา นับว่าเป็นการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของไทยแต่โบราณไม่ให้สูญหายอีกด้วย หลังจากนั้นผ่านไปประมาณ 2 ปีกว่า ได้ทำการย้ายสถานที่ตั้งอาราม ไปอีกแห่งหนึ่ง เพราะที่ที่ตั้งเดิมนั้นพอถึงฤดูฝนน้ำก็จะไหลท่วมทุกปี จึงได้ย้ายไปตั้งสถานที่แห่งใหม่ซึ่งเป็นเนินสูง ที่บนเนินจะมีหินหลายก้อนซึ่งคล้ายเสาอยู่บริเวณนั้น ชาวบ้านจึงตั้งชื่ออารามที่ย้ายไปตั้งสถานที่ใหม่ว่า “วัดเสาหิน”

ต่อมาปี พ.ศ. 2500 ชาวบ้านอยากให้มีโรงเรียนสำหรับลูกหลานได้เล่าเรียนหนังสือ จึงขออนุญาตแบ่งที่ดินของวัดเสาหิน ซึ่งเป็นที่บริเวณข้างวัดมีระดับต่ำจากเนินของวัด เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงเรียนชั่วคราว มีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่เศษ และได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นในด้านแรงงานและวัสดุในการก่อสร้าง โดยไม้ที่นำมาสร้างก็ได้ตัดไม้ในบริเวณใกล้เคียงนั้น เพราะสมัยนั้นการสร้างที่บนเนินหรือแม่กระทั่งวัด โรงเรียนก็ใช้ไม้สร้างกัน เพราะไม้เป็นสิ่งที่ก่อสร้างที่หาได้ง่าย และยังมี พ.ร.บ.ป่าไม้ ออกมาคุ้มครอง ชาวบ้านจึงได้จับจองพื้นที่

และตัดไม้ล้มปามาทำที่สวนที่นากันมากมาย ใครเข้ามาอยู่ใหม่ก็จงที่เข้าไปในป่าในเขาและล้มป่า ทำลายป่าจนไม่อาจคงสภาพป่าให้เห็นในปัจจุบัน การสร้างโรงเรียนโดยใช้ไม้ทั้งหลังก็เสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2501 หลังจากนั้นทางการ (กระทรวงศึกษาธิการ) ส่งครูมาประจำการสอนหนึ่งคนซึ่งเป็นครูคนแรกและคนเดียวของโรงเรียน คือ นายวิจิต วุฒิชัย

จากคำว่า “ชั่วคราว” จากความคิดครั้งแรกที่ได้เลือกเอาพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงมาสร้างโรงเรียน ดังนั้น ในทุกปีโรงเรียนจะประสบปัญหาน้ำท่วมในฤดูน้ำหลากทุกปีเช่นกัน ที่สำคัญบริเวณที่ตั้งโรงเรียนนั้นคับแคบไม่สามารถขยายบริเวณให้กว้างขึ้นได้อีก จำเป็นต้องหาพื้นที่ใหม่ที่มีพื้นที่กว้างขวางพอที่จะสร้างสนามฟุตบอลของโรงเรียนได้ เพื่อให้นักเรียนมีสนามกีฬาสำหรับการออกกำลังกายได้

ปี พ.ศ. 2503 ได้ดำเนินการสร้างโรงเรียนในพื้นที่แห่งใหม่ซึ่งมีบริเวณกว้างพอสมควร ประมาณ 5 – 6 ไร่ อยู่ห่างจากที่ตั้งโรงเรียนเดิมประมาณ 300 เมตร ครั้งนี้ได้ใช้งบประมาณที่ทางรัฐบาลจัดสรรงบประมาณมาให้ หลังจากดำเนินการก่อสร้างเสร็จแล้วจึงได้ตั้งชื่อโรงเรียนแห่งใหม่นี้ตามชื่อของหมู่บ้านว่า “โรงเรียนสันสะลีก” มาจนถึงปัจจุบันนี้

แต่เดิมหมู่บ้านสันสะลีกมีคนไทยเชื้อสายไทลื้อได้อพยพมาอาศัยอยู่ก่อนแล้วประมาณ 15 – 20 ครอบครัว ต่อมาหลายปีคนไทยพื้นเมืองที่มาจากที่อื่นจากการชักจูงของญาติพี่น้องที่มาอยู่ก่อนและจากการขยายเผ่าพันธุ์โดยการสร้างทายาทสืบสันดานกันตามหลักธรรมชาติ ทำให้ต้องขยายพื้นที่ทำมาหากินจนมีพื้นที่ติดกับชนชาวไทยลื้อทำให้มีความระหองระแหงกันระหว่างชาวไทยพื้นเมืองกับชาวไทยลื้อที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมและประเพณีที่แตกต่างกัน ทำให้ชาวไทยลื้อที่มาอยู่ก่อนแต่มีจำนวนน้อยกว่าอยู่ไม่ได้ ต้องขายที่นั่นให้คนไทยพื้นเมืองในราคาถูก และพากันอพยพกลับถิ่นเก่าที่เขาเคยอยู่คือ อำเภอเชียงของ ส่วนคนไทยพื้นเมืองก็ตั้งรกรากอยู่ที่นั่นปัจจุบันนี้ ที่มีชื่อเรียกขานหมู่บ้านว่าบ้านสันสะลีก

ปี พ.ศ. 2518 ความเจริญก็ขยับเข้าใกล้ทุกวันเวลา ประชากรก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทางรัฐบาล โดยกรมสามัญศึกษาจึงได้สร้างโรงเรียนมัธยมขึ้นอีกหนึ่งแห่ง ในเนื้อที่ประมาณ 32 ไร่ เพื่อรองรับนักเรียนในตำบลแม่เปาและตำบลใกล้เคียงไม่ต้องไปหาสถานที่เรียนต่อนอกพื้นที่ โดยมีครูประสิทธิ์ สุทธิวรวิ เป็นครูใหญ่คนแรก และในปีนี้ยังมีการก่อสร้างสถานีอนามัยบ้านสันสะลีก ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะเพราะทางการได้เห็นความสำคัญของการบริการประชาชนในชนบทที่ต้องเดินทางไปรักษาตัวในตัวเมืองเชียงรายเมื่อเวลาเจ็บป่วย ซึ่งถนนหนทางไปก็มีความยากลำบาก สถานีอนามัยบ้านสันสะลีกแห่งนี้ เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็มีแพทย์ประจำตำบลมาอยู่ประจำหนึ่งท่าน คือ คุณหมอวงศ์สอน แสงศรีจันทร์ รับตำแหน่งเป็นหัวหน้าสถานีอนามัยบ้านสันสะลีก

ปี พ.ศ. 2524 ได้มีประกาศจากกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การแบ่งท้องที่อำเภอเทิง จังหวัด เชียงราย ตั้งเป็นกิ่งอำเภอพญาเม็งราย ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนกลาง ค่อนไปทางทิศตะวันออกของจังหวัด เชียงราย มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเวียงเชียงรุ้ง และอำเภอเชียงของ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอขุนตาล และอำเภอเทิง
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเทิง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเวียงชัย

มีจำนวน 3 ตำบล ที่แยกออกมาจากอำเภอเทิง คือ (1)ตำบลไผ่ยา (2)ตำบลแม่ตำ และ (3)ตำบลแม่เปา

ตำบลเม็งรายแยกออกมาจากตำบลแม่เปา เมื่อเดือนสิงหาคม 2524 โดยใช้ชื่อว่า “ตำบลเม็งราย” กำนันคนแรก คือ นายทองคำ ขัติบุญ และหมดวาระ 4 ปี ใน พ.ศ. 2528 โดยมีคนมารับหน้าที่กำนันคนที่สอง คือ นายแก่น จันทร์มณี และในปี พ.ศ. 2532 นายเลื่อน เมืองก้อนกาศ ได้รับหน้าที่กำนันคนที่สามซึ่งทำหน้าที่จนอายุครบ 60 ปี เนื่องจากได้รับตำแหน่งกำนันควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายใหม่ซึ่งระบุไว้ว่า สามารถเป็นกำนันจนเกษียณเมื่ออายุได้ 60 ปีบริบูรณ์

จากประวัติศาสตร์เมื่อครั้งพ่อขุนเม็งรายมหาราช (พญาเม็งราย) ได้เสด็จประทับส่วนพระองค์เพื่อตั้งไถ่ป่า ณ บริเวณสันกลางทุ่งนาบ้านสันป่าสัก แยก “ซุ่มตั้งไถ่พญาเม็งราย” หรือ “คุ้มพญาเม็งราย” ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 12 หมู่บ้าน และ 1 ใน 12 หมู่บ้านนี้ก็มีหมู่บ้านหนองสองห้อง ซึ่งได้แยกออกมาจากหมู่ 1 บ้านสันสะลีก ตามประวัติการแยกหมู่บ้านที่มีมาเดิมพื้นที่บริเวณอาณาเขตหมู่บ้านสันสะลีก มีลักษณะเป็นสันดอนและหนองน้ำ บริเวณที่เป็นหนองน้ำมีขนาดกว้างพอสมควรยาวจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตกและมีเกาะกลางหนองน้ำ ซึ่งชาวบ้านเรียกขานกันมาตั้งแต่ผู้คนอพยพมาอยู่รุ่นแรกๆ ว่า “หนองสองห้อง” ดังนั้น เมื่อมีการแยกหมู่บ้านจึงใช้เป็นชื่อเรียกหมู่บ้านที่แยกออกมาว่า “บ้านหนองสองห้อง” หมู่ที่ 2 ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย เป็นหมู่บ้าน 1 ใน 5 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลพญาเม็งราย มีครัวเรือนตั้งอยู่ประมาณ 322 ครัวเรือน ประชากร 801 คน แบ่งเป็นชาย 384 คน หญิง 417 คน มีผู้นำหมู่บ้านเป็นกำนัน ชื่อ นายเลื่อน เมืองก้อนกาศ ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งนี้มาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2532 เป็นต้นมา เนื่องจากสมัยนั้นเป็นการคัดเลือกโดยใช้หลักประชาธิปไตยจากประชาชนในหมู่บ้านที่เข้าร่วมประชุม และอยู่ในตำแหน่งจนสิ้นสุดวาระในวันที่ 30 ก.ย. 2556 ที่ผ่านมา ทั้งนี้ เป็นการดำรงตำแหน่งตามกฎหมายใหม่ คือ การอยู่จนเกษียณ เมื่อมีอายุได้ 60 ปีบริบูรณ์ หลังจากหมดวาระชาวบ้านหนองสองห้อง หมู่ 2 ก็จะมีการเลือกตั้งใหม่ตามหลักประชาธิปไตยโดยยึดตามหลัก

กฎหมายเลือกตั้งปี พ.ศ. 2545 และต่อมาอีก 45 วัน ก็มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ ชื่อ นายกนกพล ผัดเรือน อยู่บ้านเลขที่ 365 ซึ่งเป็นชาวบ้านหนองสองห้อง หมู่ 2

ภาพที่ 4.1 การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์

ที่มา: บุญฤทธิ อินตะปัญญา (2560)

ที่มาของชื่อหมู่บ้านว่า บ้านหนองสองห้อง เพราะพื้นที่หมู่บ้านมีลักษณะเป็นหนองน้ำที่มีความกว้างประมาณ 20 ไร่ มีลักษณะเป็นเนินดินทอดยาวไปตามหนองน้ำ ซึ่งเนินดินนั้นเป็นเนินดินที่เกิดเองตามธรรมชาติ กั้นกลางหนองไว้เป็นสองส่วน มีดอกบัวขึ้นเต็มทั้งสองข้างของหนองน้ำ ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหนองนี้ว่า “หนองบัวสองห้อง” และได้นำเอาชื่อหนองน้ำดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านแต่ได้ตัดคำว่าบัวออก เพราะถ้านำมาตั้งเต็มตามชื่อหนองจะทำให้ชื่อหมู่บ้านยาวเกินไปยากแก่การเรียกขาน และก็ยังนำมาตั้งเป็นชื่อวัดว่า “วัดสันหนองบัว” トラบจนทุกวันนี้

หมู่บ้านหนองสองห้องเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา โดยมีแม่น้ำต้ากและลำเหมืองที่แยกออกมาจากลำน้ำต้ากไหลผ่านหมู่บ้าน คือ ไหลผ่านกลางทุ่งนาไปตามแนวเขตทางทิศใต้ของหมู่บ้าน แต่กระนั้นปริมาณน้ำยังมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้น้ำทางการเกษตรตลอดทั้งปี เพราะน้ำในลำเหมืองเหล่านี้สามารถเก็บกักน้ำฝนได้เพียงไม่กี่เดือนในช่วงฤดูฝน ทำให้

เกษตรกรมีโอกาสทำนาได้แค่ครั้งเดียว คือ นาปี พอถึงช่วงฤดูแล้งบางลำเหมืองจะมีน้ำประมาณครึ่งหนึ่ง เพียงพอแค่สำหรับปลูกพืชผักที่ใช้น้ำน้อยประมาณ 20% ของพื้นที่เท่านั้น ส่วนลำเหมืองอื่นๆ จะแห้งขอด ทำให้เกษตรกรไม่สามารถทำนารอบสองได้ หรือแม้จะทำสวนก็ทำได้ไม่ทั้งหมด (สัมภาษณ์ กนกพล ผัดเรือน 9 ธันวาคม 2560 ผู้ใหญ่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเม็ງราย อำเภอพญาเม็ງราย จังหวัดเชียงราย)

ศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองสองห้อง ตำบลเม็ງราย อำเภอพญาเม็ງราย จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมากองทุนจัดตั้งกองทุน

ความเป็นมาของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ 2 ตำบลเม็ງราย อำเภอพญาเม็ງราย จังหวัดเชียงราย เริ่มตั้งแต่ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2544 ในสมัยที่รัฐบาลให้การสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีการจัดประชุมเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการในระดับตำบล โดยมีจุดประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชนซึ่งจะเป็นการบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนทางครอบครัว-สังคมให้แก่ประชาชนในชุมชนในระดับหนึ่งด้วย ด้วยแนวคิดจากที่ประชุมทำให้ผู้นำชุมชนได้เกิดการรวมตัวกันปรึกษาหารือถึงข้อดี ข้อเสียของการจัดตั้งกองทุนฯ และได้ข้อสรุปว่า การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการจะเป็นการช่วยเหลือพี่น้องในชุมชนได้มาก อย่างน้อยคนในชุมชนก็จะให้ความสนใจในด้านการดูแลกันและกันมากขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับพื้นฐานของการดำเนินชีวิต คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะกองทุนสวัสดิการฯ ไม่ใช่กองทุนที่ตั้งขึ้นมาเพื่อการกู้ยืมเงินจากกองทุนฯ เพียงอย่างเดียว แต่เป็นกองทุนฯ ที่เน้นการช่วยเหลือพี่น้องในชุมชนด้วย

ความคาดหวังในการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือสมาชิกแล้ว ยังได้ช่วยเหลือผู้ที่เข้าไม่ถึงสวัสดิการอื่นๆ ในสังคม เช่น คนด้อยโอกาส คนยากจน คนหาเช้ากินค่ำ ซึ่งคนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสที่ไม่มีสวัสดิการ เมื่อเจ็บไข้และต้องนอนโรงพยาบาลทำให้ขาดรายได้ การรักษาอาจใช้บัตรสามสิบบาท แต่สำหรับค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่ารถ ค่าอาหาร ไม่สามารถเบิกได้ และคิดว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนนี้จะเป็นสวัสดิการที่จะได้ช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระให้กับกลุ่มคนเหล่านี้แทน กองทุนสวัสดิการชุมชนจะทำให้คนในชุมชนเกิดการระดมทุนช่วยเหลือกันชุมชนในทุกช่วงของชีวิต คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย นอกจากนี้ยังสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย

กองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองสองห้อง หมู่ 2 ตำบลเม็ງราย อำเภอพญาเม็ງราย จังหวัดเชียงราย ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลและโอนเงินเป็นทุนครั้งแรก 1,000,000.00 บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) เมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2545

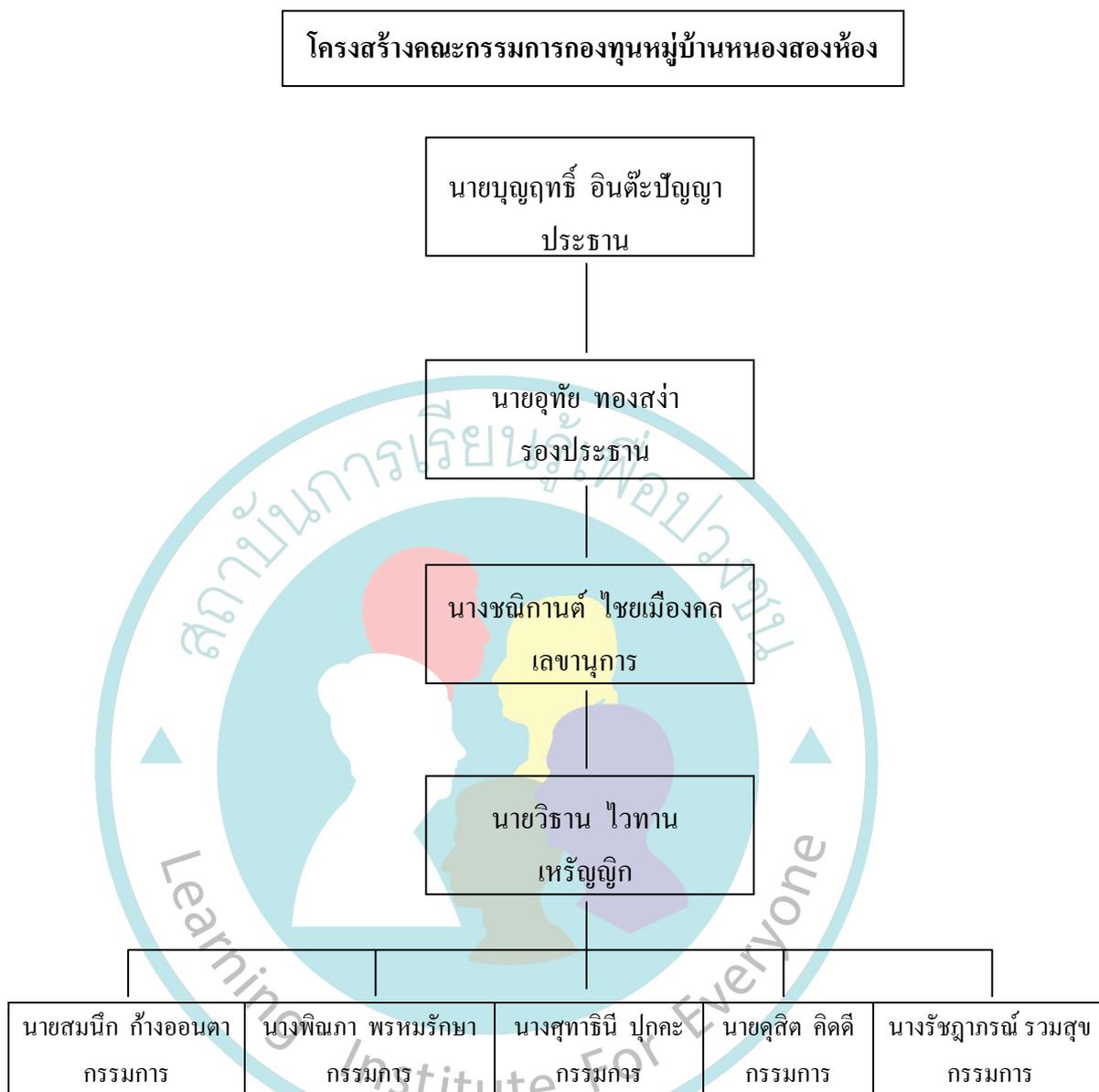
ครั้งที่ 2 เป็นโครงการเพิ่มทุนระยะที่ 2 ซึ่งรัฐบาลจัดออกเป็น 3 กลุ่ม เรียกว่า SML ซึ่งแบ่งตามขนาดจำนวนสมาชิกของแต่ละกองทุน ถ้าขนาดเล็กจะได้เพิ่มทุน 200,000 บาท ขนาดกลาง จะได้รับการเพิ่มทุน 400,000 บาท และขนาดใหญ่ใหญ่ก็จะได้รับเพิ่มทุน 600,000 บาท ตามลำดับ ส่วนกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองสองห้อง ขณะนั้นมีสมาชิกจำนวน 182 คน จึงได้จัดอยู่ในกองทุนฯ ขนาดกลาง และได้รับเงินจัดสรร จำนวน 400,000 บาท เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2553

ครั้งที่ 3 เป็นการสนับสนุนการเพิ่มทุนตามโครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ 2 จำนวนครอบครัวในชุมชนทั้งหมด 329 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 827 คน แยกเป็นชายจำนวน 396 คน เป็นหญิงจำนวน 431 คน เป็นสมาชิกกองทุนฯ จำนวน 113 ครัวเรือน จำนวน 182 คน จำนวนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 9 คน แบ่งเป็น ชาย 5 คน หญิง 4 คน ได้รับการจดทะเบียนเป็นกองทุนนิติบุคคลแล้ว ตามทะเบียนเลขที่ ชร 1080/2550 ครั้งนี้ได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลจำนวน 1,000,000 บาท เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2556

ระเบียบและการบริหารจัดการกองทุน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องบริหารงานโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน ไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ข้อ 16 , 17 และ 18 ทางคณะกรรมการได้มีการมาจัดระเบียบการบริหารจัดการร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การจัดคน ที่มีการแบ่งเป็นโครงสร้างคณะกรรมการด้านต่างๆ โดยคณะกรรมการเป็นคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนของสมาชิกในหมู่บ้านหนองสองห้อง และได้คัดเลือกจากผู้ที่มีความสมัครใจจะมาทำงานให้ชุมชน แต่มีข้อแม้ว่า คณะกรรมการต้องไม่นำหน้าทางการเมืองหรือผู้นำที่มีตำแหน่งทางการเมือง เพราะเหตุผลว่า หากคณะกรรมการที่มีตำแหน่งดังกล่าวอาจเข้ามาทำงานให้ชุมชน โดยใช้งานชุมชนนี้เป็นเครื่องมือในทางการเมืองระดับท้องถิ่น

ในการทำงานของคณะกรรมการจะมีการแบ่งหน้าที่เป็นคณะทำงานที่ต้องมีการทำบันทึก รายรับ-รายจ่ายทุกครั้ง ในขณะที่เดียวกันต้องมีคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบด้วยและมีการจัดทำ รายงานผลการดำเนินเป็นระยะด้วย (สัมภาษณ์ ชนิกันต์ ไชยเมืองคล 9 ธันวาคม 2560 ทรัพย์กติก กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราช อำเภอพญาเมืองราช จังหวัดเชียงราย) กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องมีโครงสร้างการบริหาร ดังนี้

ภาพที่ 4.2 แสดง โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

กรรมการซึ่งมาจากการคัดเลือกระหว่างสมาชิกด้วยกัน ตามระเบียบที่คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกำหนด (ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ข้อ 16 , 17 และ 18) โดยคณะกรรมการมีอำนาจ หน้าที่ ดังนี้

1. บริหารจัดการกองทุน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน เพื่อสอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน
2. ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
3. รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก ทั้งที่เป็นกลุ่มองค์กรชุมชน หรือปัจเจกบุคคล ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
4. สำรวจ และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือน และวิสาหกิจชุมชน ในเขตท้องที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้น ตลอดจนสำรวจและจัดทำข้อมูลดังกล่าวของกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
5. พิจารณาการให้กู้เงินตามระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
6. ทำนิติกรรมสัญญา หรือดำเนินการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุน
7. จัดหรือเรียกประชุมสมาชิกตามที่กำหนดหรือได้ตกลงกัน หรือตามที่สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดลงลายมือชื่อทำหนังสือร้องขอ และจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่รับคำร้อง
8. จัดทำบัญชีและส่งมอบเงินที่ได้รับการจัดสรร ดอกผล ผลตอบแทน หรือรายได้ที่เกิดขึ้นจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการคืนให้แก่กองทุนให้ครบเต็มตามจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่าย ในกรณีที่คณะกรรมการมีหนังสือหรือคำสั่งเป็นที่สุด เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนไม่ปฏิบัติตาม หรือบริหารจัดการกองทุนไม่เป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

8.1 การจัดทำบัญชีและรายงาน

8.1.1 จัดทำบัญชีแยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมของกองทุน คือ

- กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท
- กิจกรรมเงินออม ของสมาชิกกองทุน

8.1.2 ทุกครั้งที่มีการรับ-จ่ายเงิน ให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้อง ครบถ้วน

8.1.3 รายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน ประจำเดือน และรายละเอียด

ที่เกี่ยวข้องให้สมาชิกทราบ เพื่อใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน

8.1.4 จัดทำรายงานการเงินประจำปี แสดงผลการดำเนินงานฐานะการเงินของกองทุนส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชี ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด และรายงานให้สมาชิกหรือประชาชนทราบ

9. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

การดำเนินงานของกองทุน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ได้ดำเนินงานตามกิจกรรมของกองทุน คือ

1. กิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน

2. กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท เป็นการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน โดยมีหลักเกณฑ์ในการกู้ยืม ดังนี้

การให้กู้ยืม

2.1 ผู้จัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน ต่อคณะกรรมการกองทุนตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2.2 กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมของสัญญาเงินกู้แต่ละราย แต่ต้องไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันทำสัญญา

2.3 แนวทางการพิจารณาให้กู้ยืมที่สำคัญมี 5 ประการ คือ

2.3.1 ประวัติและอุปนิสัย เป็นคนซื่อสัตย์ รักษาคำพูด ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำมาหากิน อวดทน ไม่เคยโกงเงินคนอื่น ไม่เสเพล ไม่เล่นการพนัน ไม่เคยมีประวัติเสียหายทางการเงิน มีความรู้ และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ

2.3.2 หลักประกัน บุคคลที่จะค้ำประกันควรมีฐานะทางการเงินดีพอที่สามารถชำระหนี้แทนได้หรือต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบ น่าเชื่อถือ หรือถ้าเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันก็ต้องมีสภาพคล่องสูง คือ สามารถขายได้ง่ายและรวดเร็ว และควรกำหนดว่าจะให้กู้ได้กี่เปอร์เซ็นต์ของราคาประเมินหลักทรัพย์

2.3.3 ความสามารถในการชำระหนี้

2.3.3.1 ความสามารถในการชำระหนี้พิจารณาจากรายได้ การกู้เงินไปลงทุนควรมีประมาณการรายได้/รายจ่าย แต่ละเดือนจะเหลือเท่าใด และพอเพียงที่จะชำระหนี้ได้ไหม หากไม่พอก็อาจจะต้องลดจำนวนเงินให้กู้ลง

2.3.3.2 ภาวะตลาดสำหรับการค้าที่จะทำต้องพิจารณาว่าสินค้าหรือธุรกิจที่จะทำนั้นมีตลาดรองรับหรือไม่ คือ สามารถขายได้ไหม และผู้ซื้อจะซื้อมาอย่างไรหรือราคาขายเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นแล้วเป็นอย่างไร

2.3.3.3 มีปัญหาในการหาวัตถุดิบมาผลิตหรือไม่

2.3.3.4 ทำเลที่ตั้งของกิจการเป็นอย่างไร มีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อม หรืออยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ หรือใกล้แหล่งสินค้าที่จะขาย หรือสะดวกต่อผู้ซื้อหรือไม่

2.3.4 เงินทุนของผู้ซื้อ ผู้ซื้อควรมีเงินลงทุนของตนเองจำนวนหนึ่ง ที่เตรียม สะสมไว้สำหรับประกอบธุรกิจในส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเงินลงทุนทั้งหมดที่ต้องใช้ในการทำธุรกิจ เพราะหากใช้เงินทุนของตนเองน้อยแต่ขอกู้มากผู้ซื้อต้องมีภาระในการผ่อนชำระหนี้สูง ทำให้เกิดหนี้มีปัญหาขึ้นได้ภายหลัง นอกจากนี้การที่ผู้ซื้อใช้เงินลงทุนของตนเองมากย่อมเป็นการแสดงความมั่นใจในธุรกิจของตนเองอย่างหนึ่ง และมีความตั้งใจจริงที่จะประกอบธุรกิจของตน ให้ประสบความสำเร็จ

2.3.5 เหตุการณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ ความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ในปัจจุบัน มีปัจจัยหลายอย่างที่ผู้ประกอบการไม่อาจควบคุมได้ เช่น ปัญหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีราคาสูงขึ้น เพราะขาดแคลน ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ทำให้กำลังซื้อลดลง ปัญหาสินค้าล้นตลาดเพราะมี ผู้ผลิตมากเกินไป ปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศที่มีผลกระทบต่อผลผลิตของเกษตรกร ในกรณี que เห็นว่า อาจมีบางปัจจัยก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจหรือการค้าของผู้ซื้อ และอาจส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ ก็ต้องพิจารณาว่าจะให้กู้หรือไม่

แผนพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ได้จัดทำแผนพัฒนากองทุนหมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 3 แผน ดังนี้

1. แผนพัฒนากฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ 2

1.1 จัดให้มีการประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง เพื่ออธิบาย ความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเงิน การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง

1.2 ให้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกองทุนหมู่บ้านเป็นไปตามความต้องการของ สมาชิก เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต

1.3 ให้สมาชิกมีสิทธิในการเรียกร้องแก้ไขข้อระเบียบที่สมาชิกเห็นว่าไม่เป็นธรรม หรือสมาชิกเห็นว่าล้าสมัย (ต้องมีการโหวตโดยการลงคะแนน หรือยกมือลงมติ ด้วยคะแนนเสียงไม่ ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกที่เข้าประชุม)

1.4 ให้สมาชิกมีสิทธิในการนำเสนอโครงการ หรือสวัสดิการที่เป็นประโยชน์ต่อ สมาชิกและชุมชนได้ ตามหลักของประชาธิปไตย

2. แผนพัฒนาการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาการบริหารงานของคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านฯ

2.1 ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการออมเงินให้มากกว่าที่ระเบียบได้กำหนดไว้แก่ สมาชิก เพื่อความมั่นคงทางการเงินที่ยั่งยืน

- 2.2 ประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนงานการพัฒนาแล้วนำเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ ทุก 3 เดือน
- 2.3 พัฒนาการบริการการชำระเงินกู้และการพิจารณาให้กู้ยืมของสมาชิกเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว
- 2.4 ให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการใหม่ทุก 2 ปี ตามระเบียบ และวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (การคัดเลือกคณะกรรมการ จะมีการกำหนดให้ปรับเปลี่ยนได้ครั้งละครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด เพื่อความต่อเนื่องของการบริหารงานในกองทุนหมู่บ้าน)

3. แผนพัฒนาสวัสดิการให้กับชุมชนและสมาชิก

- 3.1 จัดให้มีสวัสดิการแก่สมาชิกที่กู้เงิน เมื่อเสียชีวิตรายละ 3,000 บาท
- 3.2 จัดให้มีสวัสดิการช่วยเหลือค่าเล่าเรียนบุตรของสมาชิก รายละ 500 บาทต่อปี
- 3.3 จัดให้มีสวัสดิการสำหรับสมาชิกที่ป่วยถึงขั้นต้องนอนโรงพยาบาลรายละ 1,000 บาท ต่อครั้งต่อปี
- 3.4 จัดให้มีสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกที่คลอดบุตร รายละ 1,000 บาท
- 3.5 จัดให้มีสวัสดิการช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อนำไปทำกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน ปีละ 5,000 บาท

กองทุนทั้งหมดนี้จะสามารถนำออกไปใช้ได้ต้องผ่านมติของสมาชิกทุกครั้ง ด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมด

ภาพที่ 4.3 การประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพื่อดำเนินการตั้งกองทุนสวัสดิการ

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

ภาพที่ 4.4 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านลงคะแนนเสียงในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

ภาพที่ 4.5 แสดงการดำเนินงานของกองทุน

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ได้จัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง เพื่อรายงานผลการดำเนินการต่างๆ ของกองทุน โดยมีรายละเอียดในการประชุม ดังนี้

1. รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน ดังนี้

กองทุนหมู่บ้าน หนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบล เจริญราษฎร์ งบกำไร-ขาดทุน (เงินออม) ประจำปีสิ้นสุด ณ วันที่ 31 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559 สำหรับกิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท			
รายได้		หน่วย :	บาท
	ดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืม	28,200.00	บาท
	ค่าปรับ		บาท
	ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร (ธกส.)	181.41	บาท
	รายได้อื่น ๆ	700.00	บาท
	รวมรายได้	29,081.41	บาท
ค่าใช้จ่าย			
	ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ค่ามี)		บาท
	ค่าใช้จ่ายตามระเบียบ		บาท
	ค่าใช้จ่ายอื่น		
	รวมค่าใช้จ่าย		บาท
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ		29,081.41	บาท
	ลงชื่อ.....		
	นายกมล พลศรี		
	ผู้ตรวจบัญชี		

ภาพที่ 4.6 แสดงงบกำไร-ขาดทุน (เงินออม)

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

จากภาพที่ 4.6 จะเห็นได้ว่า งบกำไร-ขาดทุน (เงินออม) ประจำปี ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559 ของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย มีรายได้รวมทั้งสิ้น 29,081.41 บาท ประกอบด้วย ดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืม 28,200 บาท ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร (ชกส.) 181.41 บาท และรายได้อื่นๆ 400 บาท ไม่มีค่าใช้จ่าย ทำให้ปีนี้มีผลกำไรสุทธิ จำนวน 29,081.41 บาท

กองทุนหมู่บ้าน หนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบล เมืองราย งบดุล (เงินออม) ประจำปี สิ้นสุด ณ วันที่ 31 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558 สำหรับกิจกรรมกองทุน 1 ด้านบาท		
<u>สินทรัพย์</u>		หน่วย : บาท
เงินสด		บาท
เงินฝากธนาคาร (ชกส.)	17,352.55	บาท
ลูกหนี้กู้	520,000.00	บาท
รวมสินทรัพย์	537,352.55	บาท
<u>หนี้สินและทุน</u>		
หนี้สิน		บาท
		บาท
<u>ทุน</u>		
เงินสั่งจะ	338,913.00	บาท
เงินสมทบกองทุน(เงินออม)	169,358.14	บาท
บวก กำไรสุทธิ	29,081.41	บาท
รวมหนี้สินและทุน	537,352.55	บาท
ลงชื่อ.....		
นายกนกพล ตัดเรือน		
ผู้ตรวจบัญชี		

ภาพที่ 4.7 แสดงงบดุล (เงินออม)

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

2. รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท ซึ่งเป็นการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

กองทุนหมู่บ้าน หนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบล เจริญราษฎร์ งบกำไร-ขาดทุน (เงินล้าน) ประจำปี สิ้นสุด ณ วันที่ 31 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559 สำหรับกิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท		
รายได้		หน่วย : บาท
	ดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืม	161,700.00 บาท
	ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร (รคส.)	642.10 บาท
	รายได้อื่น ๆ	_____ บาท
	รวมรายได้	162,342.10 บาท
ค่าใช้จ่าย		
	ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ถ้ามี)	_____ บาท
	ค่าใช้จ่ายตามระเบียบ	_____ บาท
	ค่าใช้จ่ายอื่น	_____ บาท
	รวมค่าใช้จ่าย	_____ บาท
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ		162,342.10 บาท
	ลงชื่อ.....	
	นายคนกมล หัดเรือน	
	ผู้ตรวจบัญชี	

ภาพที่ 4.11 แสดงงบกำไร-ขาดทุน (เงินล้าน) กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

จากภาพที่ 4.11 จะเห็นได้ว่า งบกำไร-ขาดทุน (เงินล้าน) ประจำปี ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559 ของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย มีรายได้รวมทั้งสิ้น 162,342.10 บาท ประกอบด้วย ดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืม 161,700 บาท และดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร (ชกส.) 642.10 บาท

กองทุนหมู่บ้าน หนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบล เมืองราย งบดุล (เงินล้าน) ประจำปี สิ้นสุด ณ วันที่ 31 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559 สำหรับกิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท		
สินทรัพย์		หน่วย : บาท
เงินสด		บาท
เงินฝากธนาคาร (ชกส.)	178,551.76	บาท
ลูกหนี้กู้	2,765,000.00	บาท
รวมสินทรัพย์	2,943,551.76	บาท
หนี้สินและทุน		
หนี้สิน		บาท
		บาท
ทุน		
เงินกองทุนที่ได้รับจัดสรร	2,400,000.00	บาท
เงินสมทบกองทุน(ทุกปีรวมกัน)	302,897.95	บาท
เงินประกันความเสี่ยง	78,311.71	บาท
บวก ค่าไรสุทธิ	162,342.10	บาท
รวมหนี้สินและทุน	2,943,551.76	บาท
	ลงชื่อ.....	
	นายกนกพล หัดเรือน	
	ผู้ตรวจบัญชี	

ภาพที่ 4.12 แสดงงบดุล (เงินล้าน) กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

จากภาพที่ 4.12 จะเห็นได้ว่า งบดุล (เงินล้าน) ประจำปี ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559 ของ กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย มีสินทรัพย์รวมทั้งสิ้น 2,943,551.76 บาท ประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร (ชกส.) 178,551.76 บาท และลูกหนี้ 2,943,551.76 บาท ส่วนหนี้สิน และทุน พบว่า ไม่มีหนี้สิน มีทุนรวมทั้งสิ้น 2,943,551.76 บาท ประกอบด้วย เงินกองทุนที่ได้รับ จัดสรร 2,400,000 บาท เงินสมทบกองทุน (ทุกปีรวมกัน) 302,897.95 บาท เงินประกันความเสี่ยง 78,311.71 บาท และกำไรสุทธิ 162,342.10 บาท

บัญชีเงินล้าน กองทุนหมู่บ้าน / ชุมชนเมือง หนองสองห้อง จังหวัดลพบุรี วันที่ 31 ธันวาคม 2559			
หน่วย : บาท			
ชื่อบัญชี	เลขที่บัญชี	ยอดเงินคงเหลือบัญชี หมวด สินทรัพย์ / ค่าใช้จ่าย	ยอดเงินคงเหลือบัญชีหมวด หนี้สิน / ทุน / รายได้
เงินสด	11		
เงินฝากธนาคาร	12	178,551.76	
ลูกหนี้	13	2,765,000.00	
เงินที่ได้รับการจัดสรร	31		2,400,000.00
เงินสมทบกองทุน	32		302,897.95
เงินประกันความเสี่ยง	33		78,311.71
ดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืม	41		161,700.00
ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร	42		642.10
รวม		2,943,551.76	2,943,551.76

ภาพที่ 4.13 แสดงงบดุล กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

กองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเม็งราย สมุดบัญชี รายจ่าย กองทุน (เงินล้าน)								
วัน/เดือน/ปี	เลขที่เอกสาร	รายการ	เงินสด	เงินฝากธนาคาร	ประเภทรายจ่าย			
					จ่ายเงินผู้ถูกทมิ		บัญชีอื่นๆ(รายจ่ายอื่นๆ)	
					จำนวนราย	จำนวนเงิน		ชื่อบัญชี
		ยอดยกมา			110	2,715,000.00		
18/1/2559		ถอนเงินเพื่อจัดสรร		158,504.56			สมทบกองทุน ฯ	31,700.56
							ประกันความเสี่ยง	15,850.00
							พัฒนาชุมชน	31,700.00
							ค่าดำเนินงาน	15,850.00
							ค่าตอบแทนคณะกรรมการ	47,554.00
							ค่าสวัสดิการสมาชิก	15,850.00
20/12/2559		ปล่อยให้สมาชิกกู้		2,445,000.00	97	2,445,000.00		
27/12/2559		ปล่อยให้สมาชิกกู้		320,000.00	18	320,000.00		
		รวมรายจ่ายปี		2,923,504.56	115	2,765,000.00	-	158,504.56
		รวมรายจ่ายปี+ยอดยกมา			225	5,480,000.00		158,504.56

ภาพที่ 4.15 แสดงสมุดบัญชี รายจ่าย กองทุน (เงินล้าน)

ที่มา: กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง (2560)

3. รายงานผลการดำเนินงานจัดสรรผลกำไรจากดอกเบียเงินกู้ โดยนำมาจัดสรรตามรายการดังต่อไปนี้

- 3.1 สมทบกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ร้อยละ 20
- 3.2 พัฒนาชุมชน ร้อยละ 20
- 3.3 ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 20
- 3.4 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ร้อยละ 10
- 3.5 ค่าประกันความเสี่ยง ร้อยละ 10

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ปัจจุบัน (ณ 31 ธันวาคม 2560) มีเงินหมุนเวียนในบัญชีเงินฝากประมาณ 1,865,731 บาท (สั้มกษณั้) วิชาน ไวกทาน 9 ธันวาคม 2560 เหรัฎญุกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย)

มีสมาชิกที่ต้องการกู้ยืมเงินและการชำระคืน ดังนี้

- จำนวนสมาชิกที่ต้องการกู้ยืมเงิน จำนวน 97 คน วงเงินที่ต้องการ 1,940,000 บาท
- จำนวนสมาชิกที่ได้รับเงินกู้ยืม จำนวน 96 คน วงเงินที่ต้องการ 1,770,000 บาท
- การชำระคืนเงินกู้ ตามสัญญา 96 คน วงเงินที่ชำระคืน 1,770,000 บาท

วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน

1. เพื่อการเกษตร จำนวน 70 ราย จำนวน 1,255,000 บาท
2. เพื่อการค้าขาย จำนวน 15 ราย จำนวน 300,000 บาท
3. เพื่ออื่นๆ จำนวน 11 คน จำนวน 215,000 บาท

กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องมีสินทรัพย์ (อาคาร, ที่ดิน, คอมพิวเตอร์ ฯลฯ) นับเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 48,000 บาท ได้แก่

1. โต๊ะทำงาน	จำนวน 3 ตัว	เป็นเงิน 4,800 บาท
2. เก้าอี้	จำนวน 10 ตัว	เป็นเงิน 3,200 บาท
3. ตู้เหล็กเก็บเอกสาร	จำนวน 1 หลัง	เป็นเงิน 2,150 บาท
4. ชั้นวางของไม้	จำนวน 1 หลัง	เป็นเงิน 1,800 บาท
5. कुलเลอร์ใส่น้ำพร้อมฝาปิด	จำนวน 1 ใบ	เป็นเงิน 1,300 บาท
6. ห้องสำนักงาน	จำนวน 1 ห้อง	เป็นเงิน 34,450 บาท

ยอดเงินฝากคงเหลือ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 ประมาณ 80,131.67 บาท

รายได้ของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องของปี 2560 ที่ผ่านมาทั้งหมด ประมาณ 86,658.44 บาท

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ	4.34	0.61	มาก
ด้านการวางแผน	4.14	0.54	มาก
ด้านการดำเนินการ	3.79	0.57	มาก
ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน	4.80	0.32	มากที่สุด
ด้านการประเมินผล	4.21	0.55	มาก
เฉลี่ย	4.26	0.52	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย 4.80 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย 4.34 ด้านการประเมินผล ค่าเฉลี่ย 4.21 และด้านการวางแผน ค่าเฉลี่ย 4.14 อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินการ ค่าเฉลี่ย 3.79 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1. มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เพื่อใช้ ประกอบการริเริ่มหรือตัดสินใจคัดเลือกงานด้านสวัสดิการ ของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสมกับชุมชน	4.13	0.67	มาก
2. มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือปัญหาและพิจารณางาน ด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.03	0.60	มาก
3. มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อแก้ไขและพัฒนา	4.50	0.62	มากที่สุด
4. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้าน อย่างมีเหตุผล เมื่องานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุน หมู่บ้านไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน	4.73	0.44	มากที่สุด
5. มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและ นำเสนอปัญหาในการพัฒนางานด้านสวัสดิการของชุมชน ของกองทุนหมู่บ้าน	4.43	0.50	มาก
6. มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือกิจกรรมงาน ด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.23	0.72	มาก
7. มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรม ในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.33	0.70	มาก
เฉลี่ย	4.34	0.61	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 4 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านอย่างมีเหตุผล เมื่องานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.73 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 3 มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อแก้ไขและพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 4.50 ข้อที่ 5 มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาในการพัฒนางานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุน

หมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.43 ข้อที่ 7 มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.33 ข้อที่ 6 มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือกิจกรรมงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.23 ข้อที่ 1 มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เพื่อใช้ประกอบการริเริ่มหรือตัดสินใจคัดเลือกงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสมกับชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือปัญหาและพิจารณางานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.03 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ด้านการวางแผน

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ด้านการวางแผน	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1. มีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านสวัสดิการของชุมชน ของกองทุนหมู่บ้าน	4.23	0.67	มาก
2. มีส่วนร่วมประชุมและให้ความเห็นเกี่ยวกับงาน ด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	3.77	0.42	มาก
3. มีส่วนร่วมแก้ปัญหาทางงานด้านสวัสดิการของชุมชนของ กองทุนหมู่บ้าน โดยมีการวางแผนและคิดร่วมกับสมาชิก ในกองทุนหมู่บ้านฯ	4.10	0.70	มาก
4. มีส่วนร่วมจัดเวทีชาวบ้านหรือกิจกรรมลักษณะอื่น ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การดำเนินงานและปัญหาของงานด้านสวัสดิการของชุมชน ของกองทุนหมู่บ้าน	4.63	0.48	มากที่สุด
5. มีส่วนร่วมในการพิจารณาวางแผนงบประมาณงาน ด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.30	0.59	มาก
6. มีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	3.80	0.40	มาก
เฉลี่ย	4.14	0.54	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.14 อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 4 มีส่วนร่วมจัดเวทีชาวบ้านหรือกิจกรรมลักษณะอื่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานและปัญหาของงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.63 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 5 มีส่วนร่วมในการพิจารณาวางแผนงบประมาณด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.30 ข้อที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.23 ข้อที่ 3 มีส่วนร่วมแก้ปัญหาทางงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านโดยมีการวางแผนและคิดร่วมกับสมาชิกในกองทุนหมู่บ้านฯ มีค่าเฉลี่ย 4.10 และข้อที่ 6 มีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.80 อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 มีส่วนร่วมประชุมและให้ความเห็นเกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.77 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการดำเนินการ

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ด้านการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1. มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	3.53	0.50	มาก
2. มีส่วนร่วมการชักชวนสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.17	0.64	มาก
3. มีส่วนร่วมในการสละแรงงาน ทุนทรัพย์ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	3.53	0.50	มาก
4. มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	3.60	0.66	มาก
5. มีส่วนร่วมฟังความคิดเห็นของสมาชิกในการปรับปรุงงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.33	0.47	มาก

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการดำเนินการ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ด้านการดำเนินการ	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
6. มีส่วนร่วมเป็นผู้บริหารหรือควบคุมกำกับดูแลในการ พัฒนางานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	3.57	0.67	มาก
เฉลี่ย	3.79	0.57	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.79 อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 5 มีส่วนร่วมฟังความคิดเห็นของสมาชิกในการปรับปรุงงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.17 อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 2 มีส่วนร่วมการชักชวนสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.17 ข้อที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงานประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.60 และข้อที่ 6 มีส่วนร่วมเป็นผู้บริหารหรือควบคุมกำกับดูแลในการพัฒนางานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.57 อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 1 มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน และข้อที่ 3 มีส่วนร่วมในการสละแรงงาน ทุนทรัพย์ หรือวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.53 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1. เป็นผู้ที่หนึ่งที่ได้รับประโยชน์จากสวัสดิการของชุมชน ของกองทุนหมู่บ้าน	5.00	-	มากที่สุด
2. สวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านทำให้มีคุณภาพ ชีวิตของท่านดีขึ้น	4.63	0.48	มากที่สุด
3. ได้รับการจัดสรรในด้านสวัสดิการของชุมชนของ กองทุนหมู่บ้านอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	4.87	0.34	มากที่สุด
4. มีความพึงพอใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสวัสดิการ ของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.70	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.80	0.32	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.80 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกพิจารณาเป็นข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 1 เป็นผู้ที่หนึ่งที่ได้รับประโยชน์จากสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 3 ได้รับการจัดสรรในด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.87 และข้อที่ 4 มีความพึงพอใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด และน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 สวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านทำให้มีคุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.63 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการประเมินผล

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ด้านการประเมินผล	\bar{X}	S.D.	แปลค่า
1. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน ด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านตามที่ได้ กำหนดวิธีการไว้ล่วงหน้า	3.67	0.79	มาก
2. มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของ การดำเนินกิจกรรมภายในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของ กองทุนหมู่บ้าน	3.63	0.60	มาก
3. มีส่วนร่วมติดตามปัญหาที่เกิดขึ้นภายในงาน ด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.47	0.50	มาก
4. มีส่วนร่วมในการเสนอให้มีการทบทวนผลการ ดำเนินงานหรือกิจกรรมงานด้านสวัสดิการของชุมชนของ กองทุนหมู่บ้านในรอบปีที่ผ่านมา	4.43	0.50	มาก
5. มีส่วนร่วมประเมินให้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการ ดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของงานด้านสวัสดิการของ ชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.37	0.48	มาก
6. มีส่วนร่วมในการร่วมประเมินผลความพึงพอใจของ สมาชิกสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.33	0.47	มาก
7. มีส่วนร่วมประเมินผลความสำเร็จโดยรวมของงาน ด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน	4.60	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.21	0.55	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 7 มีส่วนร่วมประเมินผลความสำเร็จโดยรวมของงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 3 มีส่วนร่วมติดตามปัญหาที่เกิดขึ้นภายในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของ

กองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.47 ข้อที่ 4.4 มีส่วนร่วมในการเสนอให้มีการทบทวนผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านในรอบปีที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ย 4.43 ข้อที่ 5 มีส่วนร่วมประเมินให้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.37 ข้อที่ 6 มีส่วนร่วมในการร่วมประเมินผลความพึงพอใจของสมาชิกสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 4.33 และข้อที่ 1 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านตามที่ได้กำหนดวิธีการไว้ล่วงหน้า มีค่าเฉลี่ย 3.67 อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 2 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของการดำเนินกิจกรรมภายในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.63 อยู่ในระดับมาก

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

1. ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

จากการรวบรวมปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่า

- สมาชิกขาดความรู้ในการเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน จึงทำให้ขาดความมั่นใจในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- สมาชิกขาดความเป็นหนึ่งเดียวในการสร้างความเข้าใจในเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน
- สมาชิกใช้ความรู้สึกของตนเองในการตัดสินใจมากกว่าที่จะใช้ความเห็นจากส่วนรวม
- สมาชิกขาดความร่วมมือในการให้ข้อมูลในด้านกองทุนสวัสดิการชุมชน
- สมาชิกมีเวลาว่างไม่ตรงกันทำให้ไม่สามารถเข้าประชุมร่วมกันได้ครบทุกคนทุกครั้ง
- สมาชิกมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งในการตัดสินใจ
- คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชน
- มีช่องว่างในด้านฐานะ การศึกษา ทำให้มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน
- สมาชิกมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ทำให้ต้องยกเลิกแผนงานที่วางแผนไว้ล่วงหน้าเป็นบางครั้ง

- ขาดความร่วมมือจากสมาชิกในการจัดเวทีชาวบ้าน เนื่องจากสมาชิกมีเวลาว่างไม่ตรงกัน ทำให้ไม่ครบองค์ประชุม จึงทำให้การวางแผนล่าช้า
- สมาชิกมักจะมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ทำให้ไม่ยอมรับความคิดเห็นของกลุ่มตรงกันข้าม
- สมาชิกขาดความรู้ในด้านการวางแผน
- ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการชุมชน
- ขาดอาสาสมัครในการติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกในชุมชน
- ขาดการสื่อสารที่ชัดเจนในการดำเนินการของกองทุน ทำให้สมาชิกรับรู้ข่าวสารล่าช้า
- สมาชิกไม่ให้ความสนใจที่จะชักชวนคนรุ่นใหม่เข้าเป็นสมาชิกกองทุน
- ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมือง

2. แนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

จากการรวบรวมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหามาจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ของสมาชิกในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย พบว่า

- ควรจัดให้มีการจัดเวทีประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน
- ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินงานของกองทุน
- ควรหมั่นสำรวจความต้องการของสมาชิกเพื่อทราบความต้องการของสมาชิกบ่อยๆ
- ควรสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิก โดยการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนมาเป็นที่ปรึกษาให้แก่กองทุนฯ
- ควรมีการวางแผนการดำเนินงานของกองทุนฯ ล่วงหน้าอย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น
- ควรมีการสร้างกลุ่มเพื่อหารายได้เข้ากองทุนฯ เพื่อให้กองทุนมีรายได้เพิ่มสามารถนำมาสมทบเพื่อจ่ายสวัสดิการให้แก่สมาชิกกองทุนฯ ได้
- ควรหาแนวร่วมที่มีหลักคิดและอุดมการณ์ร่วมกัน เพื่อช่วยกันดำเนินการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง
- ควรทำประชาพิจารณ์ในหมู่บ้านเพื่อให้ทราบว่าชาวบ้านในชุมชนต้องการสวัสดิการชุมชนประเภทใด อะไรบ้าง

- ควรสร้างความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนก่อน โดยจัดกลุ่มอาสาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง
- ควรหาตัวอย่างชุมชนที่จัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเองและประสบผลสำเร็จแล้วมาให้คนในชุมชนดูเป็นตัวอย่าง เพื่อสร้างแรงจูงใจ
- ควรประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐมาช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชนเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง
- ควรสำรวจความต้องการของคนในชุมชนว่าต้องการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเองในด้านใดบ้าง
 - ควรเริ่มจากการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมก่อนเพื่อสร้างความยั่งยืนทางธรรมชาติให้แก่ชุมชน แล้วจึงดำเนินการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง
 - ควรสร้างศรัทธา หรือความไว้วางใจให้คนในชุมชนไว้วางใจก่อนแล้วจึงจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง
 - ไม่ควรแบ่งแยกระดับอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ของคนในชุมชน เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งใจเดียวกันโดยไม่มีการแบ่งแยก
 - ทุกคนในชุมชนควรมีส่วนร่วม สามารถแสดงความคิดเห็นได้ทุกคน
 - การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเองควรเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ ก่อน เมื่อมีความเข้มแข็งแล้ว จึงเริ่มขยายกลุ่มให้ใหญ่ขึ้น
 - ควรมีการวางแผนร่วมกันด้วยพลังจากคนในชุมชน โดยมีการสรรหาประธาน และกรรมการตามหลักประชาธิปไตย
 - ควรชักชวนคนรุ่นใหม่มาเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยการสร้างความรู้และความเข้าใจให้เขาเข้าใจหลักการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง

ตอนที่ 3 การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง

จากการศึกษาการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ก่อนการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน ชาวบ้านในหมู่บ้านหนองสองห้อง มีการช่วยเหลือดูแลกันตามวิถีวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น เช่น การเยี่ยมเยียนเพื่อให้กำลังใจกัน เมื่อยามเจ็บป่วย การแลกเปลี่ยนผัก ผลไม้ หมู ไก่ ฯลฯ รวมถึงอาหารที่ปรุงสุกแล้วของชาวบ้าน การเอามือ (ลงแขก) ช่วยกันเมื่อมีงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมประเพณีพื้นฐานของชาวบ้านทางภาคเหนือใช้ยึดถือปฏิบัติกันต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากการช่วยเหลือดูแลกันในครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนบ้าน ปัจจุบันแม้การช่วยเหลือกันบางกิจกรรมจะไม่เข้มข้นเหมือนเมื่ออดีต แต่ยังคงมีอยู่ ชาวบ้านหนองสองห้องยังได้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมและจัดสวัสดิการดูแลกันในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง ไปจนถึงระดับตำบล เช่น กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

หลักการพึ่งตนเอง

ด้วยกระแสการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนของหลายๆ ชุมชน ทำให้ชาวบ้านหนองสองห้องมีความสนใจ จึงได้เกิดการรวมกลุ่มกันในกลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ช่วยกันศึกษากระบวนการต่างๆ จากการศึกษาดูงานชุมชนอื่นๆ ที่ประสบผลสำเร็จในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน คณะกรรมการร่วมกับสมาชิกมีการประชุมเพื่อขอความคิดเห็น ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย เนื่องจากสวัสดิการชุมชนสามารถจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้ครอบคลุมทั้งเรื่องเกิด เจ็บ แก่ และตาย รวมถึงในเรื่องการศึกษาส่วนใหญ่ยังจัดสวัสดิการไม่ครอบคลุมทุกเรื่อง เช่น กลุ่มฌาปนกิจ จะจัดสวัสดิการกรณีเสียชีวิตเท่านั้น กลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้าน จะเน้นการจัดสวัสดิการเงินกู้ยืมเป็นหลัก จึงตกลงและกำหนดวิธีการขั้นตอนการจัดทำสวัสดิการชุมชนวันละบาท หรือเงินออม (เงินสัจจะ) ในชุมชนหนองสองห้อง

เมื่อได้ข้อสรุปร่วมกันที่จะให้มีสวัสดิการชุมชน คณะทำงานจึงได้ทำการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลผลดีของการมีสวัสดิการชุมชน และสิ่งที่จะได้รับเมื่อเป็นสมาชิกกองทุนกับชาวบ้าน โดยการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน ซึ่งการลงไปทำความเข้าใจในครั้งนี้ทำให้เกิดแกนนำในชุมชนที่มีความเข้าใจและนำความรู้เรื่องนี้ไปประชาสัมพันธ์ต่อ นอกจากการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านแล้ว ยังได้ทำการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสาย การประชาสัมพันธ์ในงานต่างๆ เป็นต้น

หลังจากทำการประชาสัมพันธ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว คณะทำงานได้มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน รวมถึงได้มีการจัดทำระเบียบข้อบังคับของกองทุน ซึ่งระเบียบนี้เป็นลองผิดลองถูก โดยนำระเบียบจากสวัสดิการของชุมชนอื่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานสวัสดิการชุมชนหนองสองห้อง ระเบียบข้อบังคับของสวัสดิการชุมชนหนองสองห้องที่จัดทำขึ้นประกอบด้วย 8 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป

ในหมวดนี้กำหนดเกี่ยวกับชื่อของกองทุน สถานที่ทำการกองทุน และคำนิยามที่ใช้ในระเบียบข้อบังคับนี้

ชื่อสวัสดิการ “สวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย”

สถานที่ทำการของกองทุน “อาคารเอนกประสงค์ชุมชนหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย”

หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์

ในหมวดนี้กำหนดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนหนองสองห้อง มีดังนี้

1. เพื่อจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกในเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย และการศึกษา
2. เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับเงิน พัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม
3. เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนหนองสองห้อง

หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ และการขาดจากการเป็นสมาชิก

ในหมวดนี้กำหนดเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิก คุณสมบัติของสมาชิก วิธีการสมัครเป็นสมาชิก และการสิ้นสุดการเป็นสมาชิก ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

หมวดที่ 4 เงินค่าสมัคร เงินออมสวัสดิการชุมชน

ในหมวดนี้กำหนดเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าสมัคร เงินออมสวัสดิการ และวิธีการชำระเงินค่าสมัครและเงินออมสวัสดิการ ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

หมวดที่ 5 การจ่ายเงินสวัสดิการแก่สมาชิก

ในหมวดนี้กำหนดเกี่ยวกับประเภทสวัสดิการที่กองทุนฯ กำหนดจัดให้กับสมาชิก ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

หมวดที่ 6 การขอรับเงินสวัสดิการชุมชน

ในหมวดนี้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ กำหนดเวลาและวิธีการขอรับเงินสวัสดิการ และหลักฐานประกอบการขอรับสวัสดิการจากกองทุนฯ ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

หมวดที่ 7 สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

ในหมวดนี้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก โดยสมาชิกมีสิทธิ ดังนี้

- แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมของกองทุนฯ ต่อคณะกรรมการ เรียกร้องให้คณะกรรมการกระทำ หรือ งดเว้นการกระทำเพื่อประโยชน์ของกองทุนฯ หรือป้องกันความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่กองทุนฯ

- เข้าร่วมประชุมใหญ่ของกองทุนฯ และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

- ขอตรวจสอบบัญชี และเอกสารต่างๆ ของกองทุนฯ เพื่อทราบผลการดำเนินการของกองทุนฯ

สมาชิกมีหน้าที่ ดังนี้

- ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนฯ

- เก็บรักษาสมุดคู่ฝาก

- แจ้งการย้ายที่อยู่ เปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุล แก้วไขวัน เดือน ปี ของสมาชิกต่อกรรมการภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันย้าย เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไข

- แจ้งความประสงค์เปลี่ยนผู้รับผลประโยชน์

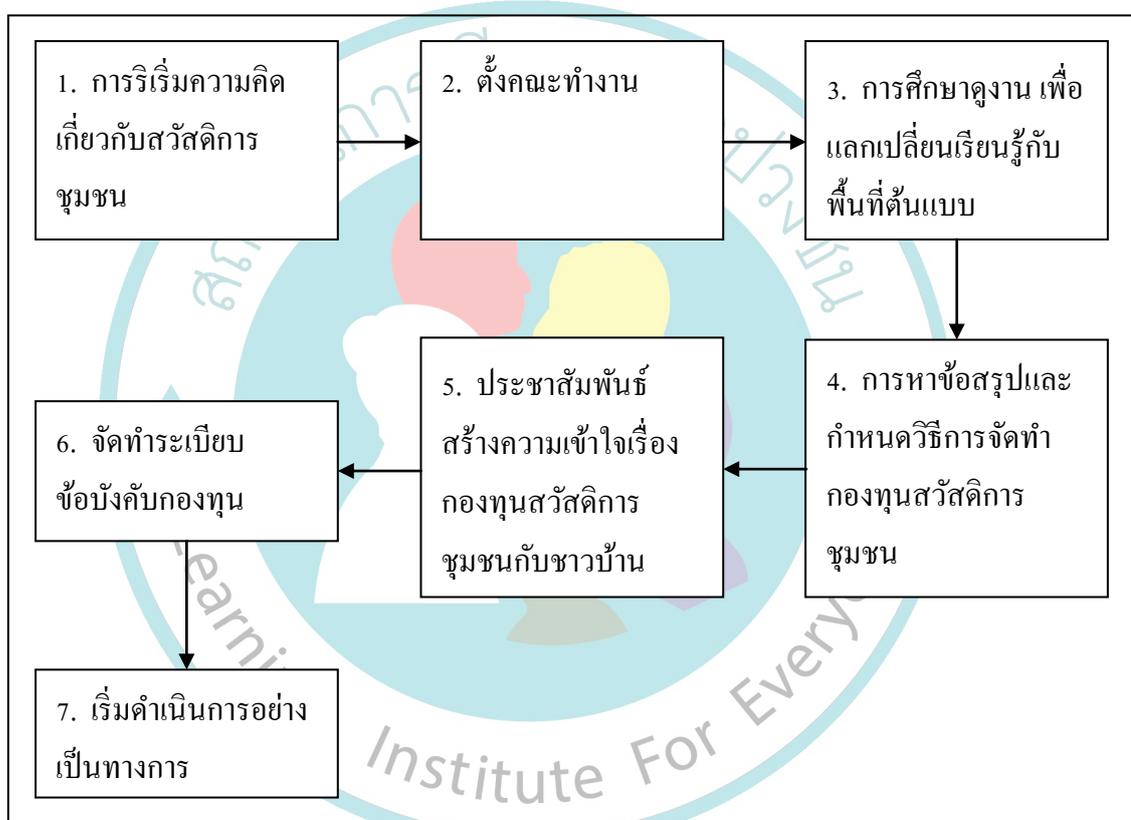
หมวดที่ 8 คณะกรรมการการ

ในหมวดนี้กำหนดเกี่ยวกับที่มาของกรรมการ คุณสมบัติของกรรมการ การจัดโครงสร้างการทำงาน และการพ้นจากการเป็นกรรมการ ซึ่งจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

กระบวนการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

จากการศึกษาพบว่า สวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง เป็นสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาด้วยความต้องการและความเห็นชอบร่วมกันของคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสวัสดิการโดยเฉพาะ โดยใช้เงินดอกเบียจากผลของการกู้ยืมของสมาชิก โดยแบ่งตามมาจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกอย่างเป็นระบบ อาจสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้องขึ้น มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน คือ ผู้นำชุมชน แกนนำกลุ่มต่างๆ ผู้ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่ต้องการให้ชุมชนมีสวัสดิการชุมชนที่จัดสวัสดิการครอบคลุมทุกเรื่อง จึงได้ร่วมมือกันจัดตั้งสวัสดิการชุมชนขึ้นมา ถึงแม้ต้องใช้เวลาเตรียมการในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนเป็นระยะเวลานานพอสมควรก็ไม่ย่อท้อ ต่างก็ร่วมมือกันทำงานด้วยความตั้งใจ เสียสละ และอดทน เป็นการทำงานด้วยใจเพราะไม่มีค่าตอบแทนใดๆ นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมที่มีผลอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความเอื้ออาทรต่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเคารพผู้อาวุโส และความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของคณะกรรมการ ก็มีส่วนที่ทำให้เกิดการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนขึ้นมา เห็นได้จาก การตั้งชื่อกองทุนที่ใช้ชื่อ “สวัสดิการ

ชุมชนบ้านหนองสองห้อง” ซึ่งทำให้เห็นความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความร่วมมือ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน สำหรับปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนส่งเสริมจากองค์กรภายนอก คือ การได้รับความรู้เรื่องสวัสดิการชุมชนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และการศึกษาดูงานจากพื้นที่ที่ได้จัดทำสวัสดิการชุมชนมาก่อน เป็นการจุดประกายความคิดให้ผู้นำและคนในชุมชน ช่วยกันจัดตั้งสวัสดิการชุมชน โดยสามารถสรุปกระบวนการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้องเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 4.16 แสดงกระบวนการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง

ที่มา: สวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง (2560)

การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง

การบริหารจัดการเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง

ได้แบ่งออกกระยะในการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การจัดการโครงสร้างการทำงาน ระยะที่ 2 การปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ ระยะที่ 3 การแสวงหาการสนับสนุน และระยะที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดสวัสดิการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดการโครงสร้างการทำงาน

หลังจากทำการรับสมัครสมาชิกเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงจะจัดประชุมสมาชิกเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อมาเป็นผู้บริหารสวัสดิการชุมชน ซึ่งคณะกรรมการมาจากตัวแทนสมาชิกแต่ละหมู่บ้าน โดยผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ดังนี้

- เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองสองห้อง
- ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- มีอาชีพเป็นหลักฐานและฐานะมั่นคง
- เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ เห็นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นสำคัญ

ข้อมูลที่ปรากฏในระเบียบข้อบังคับสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้องกำหนดให้คณะกรรมการดำรงตำแหน่งวาระละ 2 ปี และเป็นได้ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน โดยคณะกรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อครบกำหนดวาระ เสียชีวิต ลาออก ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออก กระทำความคิด และถูกลงโทษตามกฎหมาย และขาดคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น

คณะกรรมการมีการจัดโครงสร้างการทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ประธาน รองประธาน เกรียนิก เลขานุการ ฝ่ายทะเบียน ฝ่ายตรวจสอบ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำหรับการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการ จะใช้วิธีการปรึกษาหารือและจัดกันเองตามความเหมาะสมและความสามารถของกรรมการแต่ละคน ซึ่งแต่ละฝ่ายได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ ดังนี้

ประธาน มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการบริหารงานของสวัสดิการชุมชนให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อยและอยู่ในวัตถุประสงค์ของสวัสดิการ เป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการและในที่ประชุมใหญ่ของสวัสดิการชุมชน ลงลายมือชื่อในเอกสารต่างๆ ในนามของสวัสดิการชุมชน เป็นตัวแทนของสวัสดิการชุมชนในการติดต่อประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานภายนอก รวมถึงเป็นผู้มอบสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น สวัสดิการการเกิด เป็นตัวแทนมอบสวัสดิการให้แก่ครอบครัวที่มีบุตรเกิดใหม่ สวัสดิการการเจ็บ มอบเงินสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่เจ็บป่วย สวัสดิการการตาย

มอบเงินสวัสดิการให้กับญาติผู้เสียชีวิต ณ ที่ป่าสุสาน สวัสดิการการศึกษา เป็นผู้มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนในวันมอบทุน เป็นต้น

รองประธาน มีหน้าที่ช่วยเหลืองานประธานสวัสดิการ ปฏิบัติหน้าที่แทนเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ และปฏิบัติงานตามที่ประธานมอบหมายให้

เลขานุการ มีหน้าที่จัดทำเอกสารการประชุมและรายงานการประชุมในการประชุมคณะกรรมการ และในการประชุมใหญ่ของสวัสดิการชุมชน ดูแลรักษาเอกสาร และรายงานการประชุมของสวัสดิการชุมชนให้เรียบร้อยอยู่เสมอ รวมทั้งทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงาน รับแจ้งเรื่อง และแจ้งนัดประชุมไปยังคณะกรรมการและสมาชิก

เหรัญญิก มีหน้าที่รับฝากเงินออมของสมาชิก จ่ายเงินสวัสดิการ จัดทำบัญชีเงินออมของสมาชิก และรายรับของสวัสดิการชุมชน จัดทำบัญชีเงินจ่ายสวัสดิการ และรายจ่ายของกองทุนสวัสดิการชุมชน นำเงินออมของสมาชิกฝากธนาคารทุกเดือน และจัดทำสรุปรายรับและรายจ่ายของสวัสดิการชุมชนประจำปี รวมทั้งจัดเก็บเอกสารหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับการเงินของสวัสดิการชุมชน

ฝ่ายทะเบียน มีหน้าที่จัดทำทะเบียนรายชื่อสมาชิก จัดเก็บทะเบียนรายชื่อและหลักฐานการสมัครเป็นสมาชิก

ฝ่ายตรวจสอบ มีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานภายในสวัสดิการชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบการจัดทำรายงานทางการเงินที่มีความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสมาชิก

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน เช่น การประกาศออกเสียงตามสายกำหนดวัน เวลาให้สมาชิกมาออมเงิน และสมัครเป็นสมาชิกใหม่ กำหนดวันประชุมใหญ่ เป็นต้น มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้ถึงผลดีที่เป็นสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อจะได้มาสมัครเป็นสมาชิกให้มากขึ้น

กรรมการ มีหน้าที่เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นในการประชุมของคณะกรรมการ กรรมการ มีหน้าที่รับฝากเงินออมของสมาชิกในเขตรับผิดชอบของตน และรวบรวมนำมาฝากกับเหรัญญิกทุกวันที 15 ของเดือน จัดทำบัญชีเงินออมของสมาชิกในหมู่บ้านรวบรวมหลักฐานของสมาชิกในหมู่บ้านที่ต้องการเบิกสวัสดิการส่งให้กับเหรัญญิก รวมถึงการรับสมัครสมาชิกใหม่ และรวบรวมใบสมัครสมาชิกมาส่งต่อฝ่ายทะเบียน

นอกจากบทบาทหน้าที่หลักของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ต้องปฏิบัติแล้ว หน้าที่หนึ่งที่คณะกรรมการทุกคนได้ร่วมกันปฏิบัติคือ การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน ผลดีของการมีสวัสดิการชุมชน และสิ่งที่จะได้รับเมื่อเป็นสมาชิก ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการให้คนในชุมชน

ที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิกให้เข้ามาเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งคณะกรรมการคาดหวังที่จะให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามาเป็นสมาชิก

การประชุมประจำเดือนและการประชุมประจำปี

คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนจะมีการประชุมร่วมกันทุกเดือน เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน เช่น สวัสดิการที่จะจัดให้กับสมาชิกในกรณีประเภทสวัสดิการที่ต้องให้คณะกรรมการพิจารณาร่วมกัน ข้อร้องเรียนของสมาชิก ปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินงาน เป็นต้น และหลังจากการประชุมจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อสรุปในการประชุมให้กับสมาชิกได้รับทราบ และทุกปี คณะกรรมการจะมีการประชุมเพื่อสรุปการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชนร่วมกัน เช่น สรุปจำนวนสมาชิก ยอดเงินของสวัสดิการชุมชน ยอดเงินที่จ่ายสวัสดิการให้กับสมาชิก เป็นต้น รวมทั้งเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน เช่น การปรับเปลี่ยนและ/หรือปรับเพิ่มประเภทสวัสดิการ การวางแผนการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

การประชุมใหญ่ประจำปีจะจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง โดยคณะกรรมการจะเป็นผู้กำหนดวันในการประชุมใหญ่ จะมีการแจ้งให้สมาชิกรับทราบผลการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน ได้แก่ จำนวนสมาชิก จำนวนเงินสวัสดิการชุมชน จำนวนเงินที่จ่ายสวัสดิการให้กับสมาชิก รวมทั้งการหารือในเรื่องต่างๆ เช่น การปรับแก้ระเบียบข้อบังคับของสวัสดิการชุมชน การปรับเปลี่ยนและ/หรือปรับเพิ่มประเภทสวัสดิการ การเลือกคณะกรรมการใหม่ (กรณีคณะกรรมการหมดวาระหรือมีคณะกรรมการพ้นจากตำแหน่ง) เป็นต้น

ระยะที่ 2 การปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ

หลังจากที่คณะกรรมการได้บริหารสวัสดิการชุมชนไประยะหนึ่ง จะมีการจัดประชุมเพื่อพิจารณาการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับของสวัสดิการชุมชนในเรื่องเรื่องให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานของสวัสดิการชุมชน ซึ่งหลังจากที่คณะกรรมการได้ดำเนินการปรับแก้ระเบียบข้อบังคับเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้เสนอให้สมาชิกพิจารณารับรองในการประชุมใหญ่

การเป็นสมาชิกสวัสดิการชุมชน โดยผู้ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกสามารถยื่นใบสมัครต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองสองห้อง โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะนำรายชื่อผู้ยื่นใบสมัครสมาชิกเข้าที่ประชุมเพื่อขอมติที่ประชุมรับเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยผู้สมัครจะต้องเสียค่าสมัครเป็นสมาชิก 20 บาท เพื่อจัดทำสมุดคู่ฝากของสมาชิก และสมาชิกต้องออมเงินเป็นรายปี ปีละ 300 บาท ตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน

หนองสองห้อง คณะกรรมการกองทุนฯ ที่ทำหน้าที่รับฝากเงินออม และการนำมาฝากกับเหรียญกษาปณ์ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองสองห้องในวันที่

การบริหารจัดการเงินสวัสดิการชุมชน

การบริหารจัดการเงินสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้องได้มีการจัดสรรให้สมาชิกดังนี้ (1) จัดสรรให้สำหรับสมาชิกที่คลอดบุตรรายละ 1,000 บาท (2) จัดสรรให้ความช่วยเหลือสำหรับสมาชิกที่ป่วยถึงขั้นต้องได้นอน โรงพยาบาลรายละ 1,000 บาท (3) จัดสรรเพื่อช่วยเหลือการศึกษาบุตรของสมาชิกรายละ 500 บาท (4) จัดสรรเพื่อให้การช่วยเหลือกับสมาชิกที่เสียชีวิตรายละ 3,000 บาท การที่กองทุนหมู่บ้านได้จัดให้มีสวัสดิการชุมชนจัดสรรเงินออกเป็นสัดส่วนนั้น มาจากการนำรูปแบบการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องมาใช้ เนื่องจากการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีความโปร่งใสเที่ยงธรรม สามารถตรวจสอบได้

ประเภทสวัสดิการที่สวัสดิการชุมชนกำหนดจัดให้กับสมาชิก

ประเภทสวัสดิการที่กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้องจัดให้กับสมาชิก ได้แก่

1. จัดให้มีสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่เสียชีวิตรายละไม่เกิน 3,000 บาท
2. จัดให้มีสวัสดิการช่วยเหลือบุตรสมาชิกรายละ 500 บาท ต่อปี
3. จัดให้มีสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกที่เจ็บป่วย ถึงขั้นต้องนอน โรงพยาบาลไม่เกินรายละ 1,000 บาท
4. จัดให้มีสวัสดิการกับสมาชิกที่คลอดบุตร ไม่เกินรายละ 1,000 บาท
5. จัดให้มีสวัสดิการกับกลุ่มผู้สูงอายุ ปีละ 5,000 บาท

ระยะที่ 3 การแสวงหาการสนับสนุน

สวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ได้แสวงหาการสนับสนุนจากทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนมีความมั่นคงและสามารถจัดสวัสดิการดูแลสมาชิกและคนในชุมชนได้ตามประเภทสวัสดิการที่กำหนด โดยได้ดำเนินการประสานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอสนับสนุนในด้านการศึกษาคูงาน การขอความอนุเคราะห์วิทยากรมาให้ความรู้ การขอให้เป็นที่ปรึกษา เป็นต้น ซึ่งได้รับการตอบรับและได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากทุกหน่วยงาน ทั้งนี้กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้องได้ตระหนักถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ “พึ่งตนเองได้” โดยสมาชิกภายในกองทุนหมู่บ้านต่างช่วยกันเสาะแสวงหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนในด้านต่างๆ ไม่จำเป็นต้องสนับสนุนเป็นเงินเท่านั้น และอาจสนับสนุนในด้านภูมิปัญญาด้วย

ระยะที่ 4 ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดสวัสดิการ

การจัดสวัสดิการชุมชนของกองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง นอกจากจะทำให้สมาชิกและคนในชุมชน ได้รับสวัสดิการตามที่ได้กำหนดขึ้นแล้ว การจัดสวัสดิการยังได้ส่งผลในด้านต่างๆ ดังนี้

- ทำให้คนในชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมากขึ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน ถึงแม้ว่าจำนวนเงินในการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ จะเป็นจำนวนเพียงเล็กน้อย แต่ก็เป็นการแสดงถึงน้ำใจของคนในชุมชนที่มีความเป็นห่วงเป็นใยพี่น้องในชุมชนเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงน้ำใจในยามที่เดือดร้อน เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่พี่น้องในชุมชนนับเป็นสิ่งที่มีความค่าทางจิตใจมาก

- ทำให้สมาชิกมีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลดูแลซึ่งกันและกัน ทำให้รู้ว่าตนเองมีศักดิ์ศรี มีความมั่นใจ อุ่นใจในยามที่ตนเองเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเสียชีวิตจะไม่ทำให้คนข้างหลังหรือสมาชิกในครอบครัวที่เหลือต้องลำบากเพราะมีเงินสวัสดิการช่วยเหลือถึงแม้จะไม่มาก แต่ก็สร้างความอุ่นใจให้แก่สมาชิกมากมาย

- ทำให้คนในชุมชนกลับมาใช้ชีวิตชีวิตแบบดั้งเดิม อยู่กันแบบพี่น้อง น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน

ผลจากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่าสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาด้วยความต้องการและความเห็นชอบร่วมกันของคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสวัสดิการโดยเฉพาะ โดยใช้การออมวันละบาทเป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนมารวมกลุ่มจัดสวัสดิการช่วยเหลือกันและกัน การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ถึงแม้ต้องใช้ระยะเวลาเตรียมการในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนเป็นระยะเวลานานพอสมควรก็ไม่ย่อท้อ ทุกคนต่างร่วมมือกันทำงานด้วยความตั้งใจ เสียสละ และอดทน เป็นการทำงานด้วยใจเพราะไม่มีค่าตอบแทนใดๆ นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมที่มีผลอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความเอื้ออาทรต่อกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเคารพผู้อาวุโส และความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของคณะกรรมการ ก็มีหน้าที่ทำให้เกิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นมา เห็นได้จาก การตั้งชื่อกองทุนที่ใช้ชื่อ “สวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง” ซึ่งทำให้เห็นความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความร่วมมือ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย เป็นการดำเนินการศึกษาแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) ซึ่งทำการเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัย และข้อมูลในระบบออนไลน์ โดยนำเสนอในลักษณะ ของการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study)

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชน และศึกษาการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง ผู้วิจัยได้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ สมาชิกที่มีความเข้าใจการทำงานของคณะกรรมการ จำนวน 30 ราย โดยวิธีการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ โดยมีแบบสอบถามและแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแยกออกเป็น การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น และการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ ด้านการประเมินผล ด้านการวางแผน และด้านการดำเนินการ ตามลำดับ ปัญหา อุปสรรคในการจัดตั้ง

สวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการเรื่องสวัสดิการชุมชน ขาดความเป็นหนึ่งเดียวในการสร้างความเข้าใจ ใช้ความรู้สึทงตนเองในการตัดสินใจมากกว่า ที่จะใช้ความเห็นจากส่วนรวม ไม่เห็นความสำคัญของความร่วมมือในการให้ข้อมูลในด้าน สวัสดิการชุมชน มีเวลาว่างไม่ตรงกันทำให้ไม่สามารถเข้าประชุมร่วมกัน ได้ครบทุกคนทุกครั้ง ทำให้ มีความคิดเห็นไม่ตรงกันเกิดความขัดแย้งในการตัดสินใจ นอกจากนี้คนรุ่นใหม่ยังไม่ค่อยเห็น ความสำคัญของสวัสดิการชุมชนมากเท่าไร ความแตกต่างทางด้านฐานะ การศึกษามีส่วนทำให้มี ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน บางครั้งขาดความร่วมมือจากสมาชิกในการ จัดเวทีชาวบ้าน การประชุมมาไม่ครบองค์ประชุมจึงทำให้การวางแผนล่าช้า ทำให้เกิดการแบ่งพรรค แบ่งพวก ขาดอาสาสมัครในการติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกในชุมชน จึงทำให้สมาชิกรับรู้ ข่าวดารล่าช้า เป็นต้น ดังนั้นแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง จึงสรุปได้ว่า ควรจัดให้มีการจัดเวทีประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน จัดโครงการศึกษาดูงาน เกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินงานของ กองทุน หมั่นสำรวจความต้องการของสมาชิก สร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิกโดยการสรรหาบุคคล ที่มีความรู้ในเรื่องการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนมาเป็นที่ปรึกษาให้แก่กองทุนฯ มีการวางแผนการ ดำเนินงานของกองทุนฯ ล่วงหน้าอย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น สร้างกลุ่มเพื่อหารายได้เข้ากองทุนฯ เพื่อให้กองทุนมีรายได้เพิ่มสามารถนำมาสมทบเพื่อจ่าย สวัสดิการให้แก่สมาชิกกองทุนฯ ได้ หาแนวร่วมที่มีหลักคิดและอุดมการณ์ร่วมกัน เพื่อช่วยกัน ดำเนินการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง ทำประชาพิจารณ์ในหมู่บ้านเพื่อให้ทราบว่ ชาวบ้านในชุมชนต้องการสวัสดิการชุมชนประเภทใด อะไรบ้าง รวมทั้งการประสานขอความร่วมมือ จากหน่วยงานภาครัฐมาช่วยเป็นที่เลี้ยงให้แก่ชุมชนเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนา ชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้แบ่งการ นำเสนอผลการอภิปรายออกเป็น 2 ข้อ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชน และศึกษาการจัดตั้งสวัสดิการ ชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง

1. บริบทชุมชน ศักยภาพกองทุนชุมชน การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ชุมชนบ้านหนองสองห้อง หมู่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย จากประวัติศาสตร์เมื่อครั้งพ่อขุนเม็งรายมหาราช (พญาเม็งราย) ได้เสด็จประทับส่วนพระองค์เพื่อตั้งไถ่ป่า ณ บริเวณสันกลางทุ่งนาบ้านสันป่าสัก แยก "ซุ้มตั้งไถ่พญาเม็งราย" หรือ "คุ่มพญาเม็งราย" ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 12 หมู่บ้าน และ 1 ใน 12 หมู่บ้านนี้ก็มีหมู่บ้าน หนองสองห้อง ซึ่งได้แยกออกมาจากหมู่ 1 บ้านสันสะลีก ตามประวัติการแยกหมู่บ้านที่มีมาเดิมพื้นที่บริเวณอาณาเขตหมู่บ้านสันสะลีก มีลักษณะเป็นสันดอนและหนองน้ำ บริเวณที่เป็นหนองน้ำ มีขนาดกว้างพอสมควรยาวจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตกและมีเกาะกลางหนองน้ำ ซึ่งชาวบ้านเรียกขานกันมาตั้งแต่ผู้คนอพยพมาอยู่รุ่นแรกๆ ว่า "หนองสองห้อง" ดังนั้น เมื่อมีการแยกหมู่บ้านจึงใช้เป็นชื่อเรียกหมู่บ้านที่แยกออกมาว่า "บ้านหนองสองห้อง" หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย เป็นหมู่บ้าน 1 ใน 5 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลพญาเม็งราย มีครัวเรือนตั้งอยู่ประมาณ 322 ครัวเรือน ประชากร 801 คน แบ่งเป็นชาย 384 คน หญิง 417 คน มีผู้นำหมู่บ้านเป็นกำนัน ชื่อ นายเลื่อน เมื่อก่อนกาศซึ่งได้ดำรงตำแหน่งนี้มาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2532 เป็นต้นมา เนื่องจากสมัยนั้นเป็นการคัดเลือกโดยใช้หลักประชาธิปไตยจากประชาชนในหมู่บ้านที่เข้าร่วมประชุม และอยู่ในตำแหน่งจนสิ้นสุดวาระในวันที่ 30 ก.ย. 2556 ที่ผ่านมา ทั้งนี้ เป็นการดำรงตำแหน่งตามกฎหมายใหม่ คือ การอยู่จนเกษียณ เมื่อมีอายุได้ 60 ปีบริบูรณ์ หลังจากหมดวาระชาวบ้านหนองสองห้อง หมู่ 2 ก็จะมีการเลือกตั้งใหม่ตามหลักประชาธิปไตย โดยยึดตามหลักกฎหมายเลือกตั้งปี พ.ศ. 2545 และต่อมาอีก 45 วัน ก็มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ ชื่อ นายกนกพล ผัดเรือน อยู่บ้านเลขที่ 365 ซึ่งเป็นชาวบ้านหนองสองห้อง หมู่ 2

ศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลและโอนเงินเป็นทุนครั้งแรก 1,000,000.00 บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) เมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2545 ครั้งที่ 2 เป็นโครงการเพิ่มทุนระยะที่ 2 ซึ่งรัฐบาลจัดออกเป็น 3 กลุ่ม เรียกว่า SML ซึ่งแบ่งตามขนาดจำนวนสมาชิกของแต่ละกองทุน ถ้าขนาดเล็กจะได้เพิ่มทุน 200,000 บาท ขนาดกลางจะได้รับการเพิ่มทุน 400,000 บาท และขนาดใหญ่ใหญ่ก็จะได้เพิ่มทุน 600,000 บาท ตามลำดับ ส่วนกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองสองห้อง ขณะนั้นมีสมาชิกจำนวน 177 คน จึงได้จัดอยู่ในกองทุนฯ ขนาดกลาง และได้รับเงินจัดสรร จำนวน 400,000 บาท เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2553 ครั้งที่ 3 เป็นการสนับสนุนการเพิ่มทุนตามโครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ 2 จำนวนครอบครัวทั้งหมด 329 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 827 คน จำนวนสมาชิกกองทุนฯ จำนวน 113 ครัวเรือน จำนวน 177 คน จำนวนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 9 คน

แบ่งเป็น ชาย 5 คน หญิง 4 คน ได้รับการจดทะเบียนเป็นกองทุนนิติบุคคลแล้ว ตามทะเบียนเลขที่ ชร 1080/2550 ครั้งนี้ได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลจำนวน 1,000,000 บาท เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2556 กองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ปัจจุบัน (ณ 31 ธันวาคม 2560) มีเงินหมุนเวียนในบัญชีเงินฝากประมาณ 1,865,731 บาท ยอดเงินฝากคงเหลือ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 ประมาณ 80,131.67 บาท รายได้ของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้องของปี 2561 ที่ผ่านมาทั้งหมด ประมาณ 86,658.44 บาท ภายใต้การบริหารงานโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน นับได้ว่าศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับดี ซึ่งสามารถดูได้จากผลการดำเนินงานและเงินหมุนเวียนในบัญชี ซึ่งมีเงินหมุนเวียนจำนวนมาก และมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงานทุกปี

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน รองลงมา ได้แก่ ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ ด้านการประเมินผล ด้านการวางแผน และด้านการดำเนินการ ตามลำดับ ปัญหา อุปสรรคในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่า สมาชิกขาดความรู้ในการเรื่องสวัสดิการชุมชน ขาดความเป็นหนึ่งเดียวในการสร้างความเข้าใจ ใช้ความรู้สึกของตนเองในการตัดสินใจ มากกว่าที่จะใช้ความเห็นจากส่วนรวม ไม่เห็นความสำคัญของความร่วมมือในการให้ข้อมูลในด้านสวัสดิการชุมชน มีเวลาว่างไม่ตรงกันทำให้ไม่สามารถเข้าประชุมร่วมกันได้ครบทุกคนทุกครั้ง ทำให้มีความคิดเห็นไม่ตรงกันเกิดความขัดแย้งในการตัดสินใจ คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของสวัสดิการชุมชน ความแตกต่างทางด้านฐานะ การศึกษามีส่วนทำให้มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่น สมาชิกมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ทำให้ต้องยกเลิกแผนงานที่วางแผนไว้ล่วงหน้าเป็นบางครั้ง ทำให้ขาดความร่วมมือจากสมาชิกในการจัดเวทีชาวบ้าน ในการประชุมมาไม่ครบองค์ประชุมจึงทำให้การวางแผนล่าช้า ทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก และสมาชิกส่วนใหญ่ขาดความรู้ในด้านการวางแผน การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการชุมชน ในบางครั้งขาดอาสาสมัครในการติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกในชุมชน จึงทำให้สมาชิกรับรู้ข่าวสารล่าช้า แนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ควรจัดให้มีการจัดเวทีประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน จัดให้มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินงานของกองทุน หมั่นสำรวจความต้องการของสมาชิก เพื่อทราบความต้องการของสมาชิกบ่อยๆ สร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิก โดยการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนมาเป็นที่ปรึกษาให้แก่กองทุนหมู่บ้านฯ มีการวางแผนการดำเนินงานของ

กองทุนหมู่บ้าน ล่วงหน้าอย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น มีการสร้างกลุ่มเพื่อหารายได้เข้ากองทุนฯ เพื่อให้กองทุนมีรายได้เพิ่มสามารถนำมาสมทบเพื่อจ่ายสวัสดิการให้แก่สมาชิกกองทุนฯ ได้ หาแนวร่วมที่มีหลักคิดและอุดมการณ์ร่วมกัน เพื่อช่วยกันดำเนินการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง ทำประชาพิจารณ์ในหมู่บ้านเพื่อให้ทราบว่าชาวบ้านในชุมชนต้องการสวัสดิการชุมชนประเภทใด อะไรบ้าง ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐมาช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชุมชน เพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง นอกจากนี้บางแนวความคิดเสนอว่าควรริเริ่มจากการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมก่อนเพื่อสร้างความยั่งยืนทางธรรมชาติให้แก่ชุมชน แล้วจึงดำเนินการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง สร้างศรัทธา หรือความไว้วางใจให้คนในชุมชนไว้วางใจก่อนแล้วจึงจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง ไม่ควรแบ่งแยกกระชั้นอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ของคนในชุมชน เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งใจเดียวกันโดยไม่มีการแบ่งแยกทุกคนในชุมชนควรมีส่วนร่วม สามารถแสดงความคิดเห็นได้ทุกคน การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเองควรเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ ก่อน เมื่อมีความเข้มแข็งแล้ว จึงเริ่มขยายกลุ่มให้ใหญ่ขึ้น ควรมีการวางแผนร่วมกันด้วยพลังจากคนในชุมชน โดยมีการสรรหาประธาน และกรรมการตามหลักประชาธิปไตย ควรชักชวนคนรุ่นใหม่ มาเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยการสร้างความรู้และความเข้าใจให้เขาเข้าใจหลักการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง

2. การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบและชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนบ้านหนองสองห้อง มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย คนในชุมชนมีการช่วยเหลือดูแลกันตามวิถีวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น เช่น การเยี่ยมเยียนเพื่อให้กำลังใจกันเมื่อยามเจ็บป่วย การแลกเปลี่ยนผัก ผลไม้ หมู ไก่ ฯลฯ รวมถึงอาหารที่ปรุงสุกแล้วของชาวบ้าน การเอามื้อ (ลงแขก) ช่วยกันเมื่อมีงานต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมประเพณีพื้นฐานของชาวบ้านทางภาคเหนือใช้ยึดถือปฏิบัติกันต่อๆ กันมา เป็นการช่วยเหลือดูแลกันในครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนบ้าน ซึ่งบางกิจกรรมในปัจจุบันอาจจะไม่เข้มข้นเหมือนเมื่ออดีต แต่ยังคงมีอยู่ ชาวบ้านหนองสองห้องยังได้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมและจัดสวัสดิการดูแลกันในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง ไปจนถึงระดับตำบล เช่น กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

ด้วยกระแสการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนของหลายๆ ชุมชน ทำให้ชาวบ้านหนองสองห้องมีความสนใจ จึงได้เกิดการรวมกลุ่มกันในกลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ช่วยกันศึกษากระบวนการต่างๆ จากการศึกษาดูงานชุมชนอื่นๆ ที่ประสบผลสำเร็จในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน คณะกรรมการร่วมกับสมาชิกมีการประชุมเพื่อขอความคิดเห็น ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วย

เนื่องจากสวัสดิการชุมชนสามารถจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกได้ครอบคลุมทั้งเรื่องเกิด เจ็บ แก่ ตาย รวมถึงในเรื่องการศึกษา การประกอบอาชีพ และการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มหรือกองทุนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ยังจัดสวัสดิการไม่ครอบคลุมทุกเรื่อง เช่น กลุ่มฌาปนกิจ จะจัดสวัสดิการกรณีเสียชีวิตเท่านั้น กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน จะเน้นการจัดสวัสดิการเงินกู้ยืมเป็นหลัก จึงตกลงและกำหนดวิธีการขั้นตอนการจัดทำกองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาท หรือเงินออม (เงินสัจจะ) ในชุมชนหนองสองห้อง

สรุปข้อค้นพบได้ว่า เมื่อได้ข้อสรุปร่วมกันในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนแล้ว ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลผลดีของการมีกองทุนสวัสดิการชุมชน และสิ่งที่จะได้รับเมื่อเป็นสมาชิกกองทุนกับชาวบ้าน โดยการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านทั้งหมู่บ้าน ซึ่งการลงไปทำความเข้าใจในครั้งนี้ทำให้เกิดแกนนำในชุมชนที่มีความเข้าใจและนำความรู้เรื่องนี้ไปประชาสัมพันธ์ต่อนอกจากการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านแล้ว ยังได้ทำการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ แสดงให้เห็นว่า สวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง เป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาด้วยความต้องการและความเห็นชอบร่วมกันของคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสวัสดิการโดยเฉพาะโดยใช้การออมวันละบาทเป็นเครื่องมือให้คนในชุมชนมารวมกลุ่มจัดสวัสดิการช่วยเหลือกันและกัน การจัดตั้งสวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง ถึงแม้ต้องใช้ระยะเวลาเตรียมการในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนเป็นระยะเวลานานพอสมควรก็ไม่ย่อท้อ ทุกคนต่างร่วมมือกันทำงานด้วยความตั้งใจ เสียสละ และอดทน เป็นการทำงานด้วยใจเพราะไม่มีค่าตอบแทนใดๆ นอกจากนี้ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมที่มีผลอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความเอื้ออาทรต่อกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเคารพผู้อาวุโส และความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของคณะกรรมการ ก็มีส่วนที่ทำให้เกิดการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นมา เห็นได้จาก การตั้งชื่อกองทุนที่ใช้ชื่อ “สวัสดิการชุมชนบ้านหนองสองห้อง” ซึ่งทำให้เห็นความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความร่วมมือ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการจัดตั้งสวัสดิการชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์การหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนควรจัดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนมากขึ้น

1.2 ควรมีการจัดประกวดสวัสดิการชุมชนที่มีผลงานโดดเด่น และมีการ

บริหารงานที่ดีสามารถเป็นสวัสดิการชุมชนต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นได้ เพื่อชุมชนอื่นจะได้นำหลักการและวิธีการไปปรับประยุกต์ใช้กับสวัสดิการชุมชนของตนเองต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ทราบว่าอะไรคือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำคัญในการบริหารจัดการกองทุน

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยการบูรณาการ การบริหารงานสวัสดิการชุมชนกับกองทุนอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานในชุมชน

บรรณานุกรม

กนกพล ผักเรือ. (1 กันยายน 2559). **สัมภาษณ์**. ผู้ใหญ่บ้าน. หมู่บ้านหนองสองห้อง ต.เมืองราย อ.พญาเม็งราย จ.เชียงราย.

เครือข่ายสวัสดิการชุมชน. (2550). **สวัสดิการชุมชนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

จรรยาลักษณ์ เกตุปมา. (2551). **แนวทางการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และอภินันท์ รพีพัฒน์. (2527). **การบริหารงานพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ณรงค์ เพชรประเสริฐ และคณะ. (2548). **บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2542). **การตั้งกองทุนและมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้การมีธรรมภิบาล**. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

ดุสิต รัชชทอง. (2550) **กองทุนและสวัสดิการชุมชน**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์กรพิมพ์.

ทัศนีย์ ลักษณ์ภิชน ชัช. (2545). **การบริหารสังคมกับโครงสร้างสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก็อปปี.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). **กลวิธีแนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากาพิมพ์.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2550). **สวัสดิการพื้นฐาน : รากฐานความเป็นธรรมทางรายได้ของกลุ่มคนด้อยโอกาส**. กรุงเทพฯ: สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ประเวศ วะสี. (2541). **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ อภิวัฒน์ชีวิตแลสังคม**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

_____. (2544). **กองทุนหมู่บ้าน**. ค้นเมื่อ 15 เมษายน พ.ศ. 2560, จาก

<http://www.villagefund.or.th/index.aspx?parent=433&pageid=469&directory=1969&pagename=content>.

- พรนิภา โรจน์วิลาวัลย์. (2544). การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาของ
สถานศึกษากลุ่มภาคกลางสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรรณทิพย์ เพชรมาก และวริฏฐา แก้วเกตุ. (2551). สวัสดิการชุมชนแก่น้อยอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ:
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- พิสมัย บุญเลิศ. (2548). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนคร
สมุทรปราการ. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. (2549). การจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมโดยสันติวิธี. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ วอสอน. (2535). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบาย
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา.
กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2552). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนกับการพัฒนาชุมชนเขตคูสิต
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- ยุวัฒน์ วุฒิมณี. (2536). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: อนุเคราะห์ไทย.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2551). รายงานการศึกษาการสังเคราะห์องค์ความรู้การพัฒนาบูรณาการ
เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ 12 พื้นที่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่. 40ก
หน้า 11 - 12.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- วิชัย รูปขำดี และคณะ. (2550). โครงการสร้างพลังแผ่นดิน: กรณีศึกษา เกษตรกรรมยั่งยืน.
กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2542). ชุมชนต้นแบบด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสภาพแวดล้อมและ
กองทุนชุมชน ชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช:
ม.ป.ท.

- วิทยา ทิพย์ทอง. (2545). สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2547). แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) และรัฐธรรมนูญฉบับสำคัญ. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ชรรมาพรเส.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2550). สถิติการชุมชนพึ่งตนเอง. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
- สมยศ นาวิการ. (2525). การบริหาร. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมลักษณ์ ไชยเสริฐ. (2549). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการบริหารงานตำรวจนครบาล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สฤณี ธัญกิจจานุกิจ. (2547). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีเฉพาะของชุมชนในเขตเทศบาลนครจังหวัดตรัง. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและทบวงมหาวิทยาลัย. (2546). รายงานการสังเคราะห์สารนิพนธ์บัณฑิตกองทุน. หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.). (2556). การจัดทำเนื้อหาองค์ความรู้ SMEs ภายใต้งานพัฒนาศูนย์ข้อมูล SMEs Knowledge Center ปี 2556. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารผู้ประกอบการ สสว..
- สุชาดา จักรพิสูทธิ์. (2547). การศึกษาทางเลือกของชุมชน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 27(4), 18-23.
- สุพัฒน์ กุมพิทักษ์. (2551). กองทุนสวัสดิการชุมชน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝื่อ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น. 1(3). 56.
- เสรี พงศ์พิศ. (2548). เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- แสวง รัตนมงคลมาศ. (2538). การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข.
- อนุกรณ์ สุวรรณสทิศกร. (2529). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบล ต่อโครงการการสร้างงานในชนบท (กสช.) ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิญา เวชชัย. (2546). การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มคนจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษา เศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับ คณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

แบบสำรวจความคิดเห็น

เรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านหนองสองห้อง
ตำบลเม็ງราย อำเภอพญาเม็ງราย จังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง

1. แบบสำรวจนี้ต้องการทราบการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง อนึ่งในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ในลักษณะภาพรวมไม่มีผลกระทบต่อตัวของท่านแต่อย่างใด เมื่อท่านได้ตอบแบบสอบถามทุกข้อเรียบร้อยแล้ว ขอความกรุณาส่งคืนแก่ผู้วิจัยด้วย

2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชน

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

Learning Institute For Everyone

ตอนที่ 1

การมีส่วนร่วมแบบบูรณาการกองทุนชุมชนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คำชี้แจงให้อ่านข้อคำถามเหล่านี้ แล้วพิจารณาว่าคำถามนั้นๆ ตรงกับการมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด เมื่อพบว่าคำถามดังกล่าวในข้อนั้นๆ ตรงกับความเป็นจริงในระดับใดแล้ว โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความเหมาะสมที่สุดตามความรู้สึก

เกณฑ์การให้คะแนน

- 5 คือ มีส่วนร่วมมากที่สุด หมายถึงมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
- 4 คือ มีส่วนร่วมมาก หมายถึงมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ แต่อาจขาดอยู่บ้างบางครั้ง
- 3 คือ มีส่วนร่วมปานกลาง หมายถึงมีการปฏิบัติบ้างแล้วแต่โอกาส และความสะดวก
- 2 คือ มีส่วนร่วมน้อย หมายถึงมีการปฏิบัติเพียงเล็กน้อยหรือน้อยกว่า 1 ครั้ง
- 1 คือ มีส่วนร่วมน้อยที่สุด/ไม่มีเลย หมายถึง มีการปฏิบัติเพียงครั้งเดียวแล้วไม่ปฏิบัติเลย หรือไม่เคยมีการปฏิบัติเลย

ท.	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ด้านการริเริ่ม/ตัดสินใจ					
1	มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เพื่อใช้ประกอบการริเริ่มหรือตัดสินใจคัดเลือกงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสมกับชุมชน					
2	มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือปัญหาและพิจารณาทางด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
3	มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อแก้ไขและพัฒนา					
	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านอย่างมีเหตุผล					

ร.ด-	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
4	เมื่องานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน					
5	มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาในการพัฒนางานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
6	มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือกิจกรรมงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
7	มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
	ด้านการวางแผน					
8	มีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
9	มีส่วนร่วมประชุมและให้ความเห็นเกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
10	มีส่วนร่วมแก้ปัญหาทางงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน โดยมีการวางแผนและคิดร่วมกับสมาชิกในกองทุนหมู่บ้านฯ					
11	มีส่วนร่วมจัดเวทีชาวบ้านหรือกิจกรรมลักษณะอื่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานและปัญหาของงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
12	มีส่วนร่วมในการพิจารณาวางแผนงบประมาณงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
13	มีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับและคำสั่งต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
	ด้านการดำเนินการ					

กข-	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
14	มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
15	มีส่วนร่วมการชักชวนสมาชิกในชุมชนให้มีส่วนร่วมในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
16	มีส่วนร่วมในการสละแรงงาน ทุนทรัพย์ หรือวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
17	มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
18	มีส่วนร่วมฟังความคิดเห็นของสมาชิกในการปรับปรุงงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
19	มีส่วนร่วมเป็นผู้บริหารหรือควบคุมกำกับดูแลในการพัฒนางานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
	ด้านการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน					
20	เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับประโยชน์จากสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
21	สวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านทำให้มีคุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้น					
22	ได้รับการจัดสรรในด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม					
23	มีความพึงพอใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
	ด้านการประเมินผล					
24	มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านตามที่ได้กำหนดวิธีการไว้ล่วงหน้า					
	มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลความก้าวหน้า					

ทล-	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
25	ของการดำเนินกิจกรรมภายในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
26	มีส่วนร่วมติดตามปัญหาที่เกิดขึ้นภายในงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
27	มีส่วนร่วมในการเสนอให้มีการทบทวนผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้านในรอบปีที่ผ่านมา					
28	มีส่วนร่วมประเมินให้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ของงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
29	มีส่วนร่วมในการร่วมประเมินผลความพึงพอใจของสมาชิกสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					
30	มีส่วนร่วมประเมินผลความสำเร็จโดยรวมของงานด้านสวัสดิการของชุมชนของกองทุนหมู่บ้าน					

ตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชน

1. ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนาสวัสดิการชุมชน
ของกองทุนหมู่บ้านหนองสองห้อง ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

.....

.....

.....

.....

.....

2. แนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อจัดตั้งสวัสดิการชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านหนองสองห้อง
ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

1. ท่านคิดว่าการจัดตั้งสวัสดิการชุมชนด้วยหลักการพึ่งตนเอง บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ
และชุมชนเข้มแข็ง ควรทำอย่างไร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล นายบุญฤทธิ อินตะปัญญา
 วัน/เดือน/ปีเกิด เกิดเมื่อวันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2503 (ปีชวด)
 ที่อยู่ ปัจจุบัน บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย
 จังหวัดเชียงราย

เบอร์โทรศัพท์ เบอร์บ้าน 035- 799058 เบอร์มือถือ 096 – 686 – 6610
 อีเมล life.boonrit@gmail.com
 สถานที่ทำงาน ร้านนารัฐ บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย
 จังหวัดเชียงราย

ประวัติการศึกษา จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่โรงเรียนบ้านหนองบัว(เทศบาล 2) บ้านหนองบัว
 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2516
 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ตำบลเวียง อำเภอเมือง
 จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2519
 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม(ภาคคำ) ตำบลเวียง
 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2521
 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
 สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
 สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนเชียงราย พ.ศ. 2556

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ.	ตำแหน่ง	สถานที่ทำงาน
ปี พ.ศ. 2523	รับราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์	เรือนจำกลางเชียงราย
ปี พ.ศ. 2534	ลาออกจากราชการ : ก่อตั้งกิจการร้านค้า ขายของเบ็ดเตล็ดทั้งส่ง-ปลีก	125 หมู่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย
ปี พ.ศ. 2545	ก่อตั้ง หจก.นารัฐก่อสร้าง ทำงานรับเหมาก่อสร้างอาคารทั่วไป	125 หมู่ 2 ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย